ଏତେ ଅନ୍ଧାର !
କେତେ କାଳ ?

[illegible] ପ୍ରକାଶନୀ

ପ୍ରକାଶକ
ଫ୍ରେଣ୍ଡସ୍ ପବ୍ଲିଶର୍ସ
ବିନୋଦ ବିହାରୀ
କଟକ—୨

ଲେଖିକା
ଶ୍ରୀମତୀ କନକଲତା ମହାନ୍ତି

ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶ
୧୯୬୬

ମୁଦ୍ରକ
ଦେବବାଳା ପ୍ରେସ
ଦେଉଳସାହି
କଟକ—୧

ମୂଲ୍ୟ—ଦୁଇ ଟଙ୍କା

ଆଶୀର୍ବାଦ—

ଶ୍ରୀମତୀ କନକଲତାଙ୍କ ରଚିତ "ଏତେ ଅନ୍ଧାର ! କେତେ ଭାଗ ?" ଉପନ୍ୟାସଟି ପାଠକଲି । ଲେଖିକାଙ୍କର ଏହା ପ୍ରଥମ ପ୍ରୟାସ ହେଲେ ହେଁ ଏଥିରେ ଏକ ଭାବାବେଗ ଏବଂ ଉଚ୍ଚ ମଧୁର ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧର ଭାବନାକୁ ସୂଚିତ କରୁଅଛି । ସାମାନ୍ୟ ଏକ ଦାମ୍ପତ୍ୟ ଜୀବନର ସରଳ କାହାଣୀ ଭିତରେ ରଚିତ ହେଲେ ବି ଏହି ଛୋଟ-କାହାଣୀଟି ତାର ରସମାଧୁରୀ ଗୁଣାବଳୀରେ ପ୍ରାଣବନ୍ତ ହୋଇ ପାରିଛି ବୋଲି ମୋର ଧାରଣା । ଘଟଣାବହୁଳତାର ଜଟିଳତା ସୃଷ୍ଟିର ପ୍ରୟାସମାନ ମାତ୍ର ଚପଳତା କ୍ୱାପି ଦେଖା ଯାଇନାହିଁ । ଦୁଃଖ ଓ ସୁଖର ଭିତରେ ସଚେତନ ହୋଇ ସେ ପ୍ରେମଶରାହତ କାହାଣୀଟିଏ ବାଢ଼ି ଦେଇଛନ୍ତି । ଆଶାକରେ ପାଠକପାଠିକା ତାହାକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରିବେ ।

ଶ୍ରୀମତୀ କନକଲତାଙ୍କର ଅନୁରୂପ ଅଧିକ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଓ ମାଧୁର୍ଯ୍ୟ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଉଠୁ ଓ ତାଙ୍କର ଲେଖନୀର ଅଗ୍ରଗତି ଅଧିକ ସୁସ୍ଥ, ଦୃଢ଼ ଓ ଲକ୍ଷ୍ୟାଭିମୁଖୀ ହେଉ, ଏହା କାମନା କରି ଆଶୀର୍ବାଦ କରୁଛି ।

ଓଁ ଶ୍ରୀ

ଧନୁ ସଂକ୍ରାନ୍ତି
ତା ୧୫-୧୨-୬୯

ମହାପାତ୍ର ନୀଳମଣି ସାହୁ
ଅଧ୍ୟକ୍ଷ
ବକ୍ସି ଜଗବନ୍ଧୁ କଲେଜ, ଭୁବନେଶ୍ୱର

— ଉତ୍ସର୍ଗ —

ବଡ଼ ନୂଆବୋଉ !

ତମେ କହୁଥିଲ, ମଣି, ବହି ଛପାହେଲେ ମତେ ଦବୁ ନା ?

ମନେଅଛି ତ ନାହିଁ, ବହିଟା ପାଇଲେ ମନେପଡ଼ିବ ।

ତମ ପାଖରେ ମୁଁ କେତେ ଋଣୀ ନୂଆବୋଉ ।

ଏଇ ବହି ଟିକେ ଦେଇ ଋଣଟା ଶୁଝି ଦେଲି ବୋଲି ମନେ ଭାବୁନା ପାରିବ !

ମଣି

ଧନୁସଂକ୍ରାନ୍ତି
ଭୁବନେଶ୍ୱର
ତା ୧୬-୧୨-୬୮

ଅତୀତ ଜୀବନଗ୍ରନ୍ଥ ମଧ୍ୟରେ କେତେ ସ୍ମୃତି ରହିଛି ଏଇ
ମୁହଁର ! ଶୈଶବରେ ସ୍ମୃତି, ଅଛି ସ୍ମୃତି ରହିଛି । ସେହି
ବୁକୁ ଉପରେ ତ ଜନର ଗରମାଟୁ ବେଳ ମଣିଷ ଅନେକ ଦିନ
ଧାରେ ଭୁଞ୍ଜିଲେ ଜେଲଖାନାକୁ, ଖୁନକର ଜଡ଼ିମ ଦଶାକୁ ।
ଆଗଳି···ଏଇ ମାଆ ! ଲେଖକର ଚକ୍ଷୁରେ ଭର ଏତ ଜଳ
ଅର୍ପଣ ! ଗାଧି ଦୁଃଖରେ ଭରି ଅଛୁ ଅଛୁ ସେନେହର ଓ ଢ଼େ
ଥିଠି ଏଠାଠି ଦେଇଥାନ୍ତି । ଦୁଃଖ ଚୋଖରେ ପୁଣି ଧରି ଦୁଃଖରେ
ଦୀପାଳିଥାନ୍ତି । ଏ ଦୁନିଆରେ ସ୍ୱାମୀ-ସ୍ତ୍ରୀର ସମ୍ପର୍କ ର ସେଇଆ······
ତେବେ ଭଗବ ତାଙ୍କ ଅଛ ଜଣେ ଏମିତ ଏତକ ହୋଇ ଉଠ
ପାଣିକି ?·····ହେଉ ମା ! ସ୍ୱର୍ଗ ଭିତରେ ପାଣିକ ଠିକ
ହୋଇଛ ? ଅଛୁ ଧରବ, ଦ୍ୱାରକୁ ଅଟ । ମୋ ମୁକ୍ତି ପାଣିକ
ଦ୍ୱାରଗ ବନ୍ଦ, ମୁଁ କାନ୍ଦର ଏଠି ରହିଛି ।

ରାଜରାଣୀ ର ଠାକୁର ନେଉଛନ୍ତି ଏ ଗାଁ ଦେଇ ନାଚନ୍ତି ।
ଏ ଦେଇଁ ମାଲସ ଖୁବ୍ ନାଁ, ତାର ବର୍ ଦେଖା ଉତ୍ସବ । ସ୍ୱା
ବାଜୁଛା ଏମିତ ତା ଦୁଃଖଟା ଯେମିତ । ଭଲ ଗାଉ ଲ ନଦ ଗାଉ
ବାଜୁମା, ତାର ଲେଖୁ ସ ଦେଇ ଦୁଇନ୍ତି । ଗାଁ ବସ୍ତର ଗଢ଼ ତେମ
ଟା ବୋଲି ରହୁତ, ଅଳ୍ପ ଗାଉ ଭଣ ନ ରହିବ ପାଇଁକି ?

"ଆଜ୍ଞ ଚେତ, ସେ ଦୁଃ ଜଣେ ମୁଁ ତେବେ ବୁଝୁଛି ?"
ପ୍ରେମ ଓଡ଼ିଶାରି ସହାନୁ ଦେଇ ମାଜନ୍ତ ଅଛି ଏଟ ଉପରେ
ଦେଉଛ ।

,

ବାଁ ହାତରେ ଜଳୁଥିବା ଲ୍ୟାମ୍ପ୍ କୁ ଅଳ୍ପ ଟିକିଏ ତେଜିଦେଇ ମୋତି କହିଲା, "ଲୁଗାଟି କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଛି ! କେଉଁଠୁ ମଗେଇ ଦେଇଛୁ । ସାଆନ୍ତାଣୀ ଦେଖିଲେ ଖୁସି ହେବେ ।" "ନାହିଁ ଲୋ ମୋତି, ବର୍ତ୍ତମାନ ତ ଖାଇବାକୁ ଦେଇ, ଅଜାଡ଼ କେତେ ଜଣ ଆସି ମନ୍ଦୁ, ଏକଥାକୁ ଅଣ୍ଟା ଲୁଗା ବଦଳାଇ ଦିଅ ?" ଏତିକିବେଳେ ଡାକ ଶୁଭିଲା. "ମୋତି, ଟିକିଏ ଆସିଲୁ ଦେଖା ।" ଧଡ଼ଫଡ଼ ହୋଇ ଉଠି ବସି ମୋତି କହିଲା, ସାଆନ୍ତାଣୀ ଅଜା ଆଣିଦେଲ ଆସି- ଲେଣି । ମାଳତୀ ଝରକା ଫାଙ୍କରୁ ମୋତି ହାତକୁ ଦେଖାଇଦେଲା । କିଛି ସମୟ ପରେ ଶାଶୁଙ୍କ ପଦ ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ଆଶା ଘରକୁ ପଶି ଆସିଲେ । ସୁନାମଣି କୋଠି ହାତକୁ ଠାକୁରଙ୍କ ଗଉଣ୍ଟା-ଲୁଗାରେ ଦେଖାଇଦେଇ ଲୁଗା ବଦଳାଇବାକୁ ଆଜ୍ଞା ଘରକୁ ଗଲେ । ଆଶା ବନ୍ଦ- ବ୍ୟାକୁଳ ସେଠି ବସୁଥା ଟେକ କହିଲା, "ମତେ ଖାଇବାକୁ ଡାକିବ ନାହିଁ, ମୁଁ ଆଜି ଜମା ତ ଖାଇବି ନାହିଁ ।" ମାଳତୀ ଦେଖିଲା, ଶୁଣୁଣୁ ମୁଁ ଦେଖି ଭାର ଉତ୍ତର ଦେଲା, ଝଣାଝଣ ଅଣି ଦୁଇଟି ତଳ ତଳ । ଆଶାର ଏ କଥା ଆଉ ପାଟିରେ ଦେଖ ଝୁରିଲି । ଯାଳକୁ ଲୁହ ଝରିଲା ସେ ଏମିତି ଝୁରିଛି, ଦୁଆରେ ଠିଆ ହୋଇଥିବା ସାଇବାଟେ । ମାଳତୀ ଦେଖି କୌତୁକ ଦେଲା, ଲଜ୍ଜିତ ସେ ଟିକିଏ ହେଲା ଦେଖିଲ ଥରେ । ଗୋଲମୁହଁଟି ଲଜ୍ଜାରେ ରଙ୍ଗା ହୋଇଗଲା ବୁଝିଲା ସୁନ୍ଦର ଶାନ୍ତ ଚେହେରା । ଆଶାର ଝରଣା, ଭାଇ ସଦୃଶ ଦୃଢ଼ର କଥା, କେବେ ଲଜ୍ଜାରେ ବୁଡ଼ିଯାଇ, ଚିନ୍ତାରେ ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ଲୁହ ଝରାଇ ଦିଏ । ଏଇ ପ୍ରେମ ହିଁ ତାର ପଣ ଥାଇଲା, ଏକମୁହଁଏ ଲଜ ଓ ଦରମାଟି ଘରକୁ ଆସି, ମନ ଦୁଃଖ ପୋଛିଦିଏ ଯେ କେମିତି ଦେଇ ଖାଇଦେଇଲା, ଲୁହଟାକୁ କେଁ ।

ଅଧା ଦାନ୍ତ ଭାଙ୍ଗ ନଡ଼ିଆ କୁଣ୍ଢେ; ଅବସରରେ ଓଳିଆ, ଝେଙ୍କର ପିଠୁଆ, ଚଇଁଚ ଭଜା । ସେ ସବୁ ଖାଇଲେ ମାଲତୀ ଖାଲି ଭଜାଭଜ, ମନ୍ଦିରେ, ଘାଟ ପିଣ୍ଡରେ କଥା, ଗାଁପାଖି କଥା ଶୁଣାଏ । ବୁଢ଼ୀ ମା ବୁଢ଼ୀ, ବୁଝନ୍ତେ ନା ଘାଇ ଅଗଣାରେ ବୁଲୁଥାଏ ସେ । ମାଲତୀର ମୁହଁ ଶୁଖିଯାଉଥିବେ ଘର ଘର ଅଳିରେ ବୁଲୁ, ବୁଲୁ ଦେଖିଲେ—ତୋର ଗାଲ ପେଟକୁ ନା ? ଖାଇ ପିଇବା ପଇସାର ତୋଷଣି ହେବ ବେଶଭୋଗ ନା ଦୋଷ-ଭୋଗ ଖାଉଥିବ, ମୁଣ୍ଡବୋଝ ହାଣ୍ଡି କଣ୍ଟୁ ଦିଶା ଦେଖି ଫେରିଛନ୍ତିର ଯିବ । ମାଲତୀ ମଧ୍ୟ ଘର ଗୋଟିଏ ଡେଙ୍ଗା ଓଳେ ସେ ସେତେବେଳେ ହଣା ହାଣ୍ଡି ଖାଲରୁ ଯିବ । ବୁଝିଛି ଚିତ୍ର ଭୁଲ ହେଲା । ତଥାପି ଅଣ୍ଟ-ଣ୍ଟେର ଭୁଲିଲା ନା !

ମାଲତୀ ଅଲଗଲେଖଙ୍କୁ ଦେଖା ଦେଇ ଏ ରଙ୍ଗର କହିଲା । ଜନ୍ମର ଅନୁଭବ । ଏଥି ଅନାଦୃ ନ ଭେଟଣ ବୋଧକୁ ଅନ୍ୟଥାର ଅଛି କହିବ, "ତମେ ବୋଲନ୍ତି ନା ? ଗାଆ ଖେଳ ମୁଖାଗ୍ରରେ ଅଭିନେତା ଦାଁ ଭଲ ତୁଳସୀ ବୁଝେଇ ଅପରେଟେ ?"

"ହଁ, ତମେ ଭଲ ପିଲାଟିଏ ! ଏତିକ କହିଲେ ମୁଁ ଖାଇବେତ ହେଉଛ ? ମିଳିଲ ପୁଅ ଦେଇ ଦେଖା ଖେଳୁଛି । ଆ ଭଲର ଖା ଭଲ ଖାଲୁ ଚିଠି ଲେଖିଥିବେ ଦେଇ ଅଭିବାକୁ । ତମେ ଖାଣ୍ଟିଆ ଲେଖୁ ଦାଁ ? ଭଲ ମୋ ଖାଇଁ ବହି ଆଣେନ୍ତି ନାହିଁ ? ମିଳ ଅଭ ମନେ ହେଉଛନ୍ତି—ତୋ ଭଲର ଦେଇ ମୋ ଭଲ ଖାଲୁ ଚିଠି ଲେଖେ ନାହିଁ ? ମାଲତୀ କହୁଛନ୍ତି—ତୋ ଭଲ ଏବେ କେବାର ତେ ଭଲୁ ଅଣେ ନାହିଁ ?

ମୋର ସବୁ ଶୁଣୁଥିଲ । ତା ମୁହଁଟା କଡ଼ ସାଣଦଆ ଚକ୍ଷାରଲାରେ କହିଲା, "ପିଲଟାକୁ ଏତେ କଥା ସମ୍ଭାଳିବା ଭାର କ' ଠିକ୍ ହୋଇଛି ? କଅଁଳେଇ ପଦ୍ମର କଥା ନେଇ ଗାଁ ସାରା ଟାକ ଲୁଳେଇ । ଉମ ଭାଲଠାରୁ ତାଙ୍କ ମେଳକୁ ପଡ଼ିବାକୁ ପିବନାହିଁ ଦେଇ !" ଏତିକିବେଳେ ନରହରିବାବୁଙ୍କର ଖଡ଼ମ୍ ଠକ୍ ଠକ୍ ଶୁଭିଲ । ମାଲଣୀ ମୋତେକୁ ଆଉ କିଛି ନ ଦେଇ ଆଣ୍ଟୁ ଭୋଲରେ କହିଲା, "ମୋ ଟୁନା ପଣ ! ବାବାଙ୍କ ପାଖରେ ଖାଲି ଥିଲ, ମୁଁ ଭାଇ ରମ ବନ୍ଧୁ ଅଣିବାକୁ ଚିଠି ଲେଖିବ ।"

ଟୁନାମଣି ସେ ଦିନର ଥାଇ କହିଲେ, ଭୁ ଜାଣା କର, ଜୋତ୍ସ୍ନାକୁ ଦଉ ଭଲ ବାତ୍ର ।

ଟୁଇ ବର୍ଷ ହେବ ନମିତାର ଜନ୍ମଣି । ତୃନ ପଲସ୍ତର ଛଡ଼ା ଲଗା ଏକ ମହଲ କୋଠା ଖଣ୍ଡିଏ । ଘରର ପୁରୁଣା ଅବସ୍ଥା ଦେଖିଲେ ଜାଣିହୁଏ ଯେ ମା ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସାଙ୍ଗଲାଣୀ ଏବେ ଏ ଘରେ ବହୁ କଷ୍ଟୁଛନ୍ତି । ପୋଖ ସ୍ତମ୍ଭରେ ଗଣ୍ଡା ଗଣ୍ଡା ଲୁଚିଲ, ଗୁଞ୍ଜା ଗୁଞ୍ଜା ମୋଲଏ ଥୁଲେ, ଏଲବି ମୋଟର ସେ ସ୍ତମ୍ଭରେ ଏକସ୍ଥଳିଆ ଅନ୍ଧାର । କର୍ତ୍ତୃ ଖଜଣାର ନମା ହେଉ; ତଥାପି ଭାର ସୁଦାସ ବନ୍ଦ ହୋଇନାହିଁ । ନରହରିବାବୁଙ୍କ ବାବୁଆନା ଘୁସ ଯାଇନାହିଁ; ଭଲ ଭଲବାଉ ଛ ଲଗା ନ ହେଲେ ଏବେ ବି ସେ ଭଲ ପାଉନ୍ତି ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ଟୁନାମଣି ବଡ଼ ସାବଧାନ । ଠାକୁର ଘରବାକୁ ଯାଇ ପରଦାର କଥା ଖୋଲିବା ଲୋକ ସେ । ଜୋତ୍ସ୍ନାକୁ କିନ୍ତୁ ଦେଖିନ ପାରିବ ନାହିଁ ।

ଲୁଚେଇ ତା'ର ଘୋଡାକୁ ଘୋଡାକୁ ପରଚଢ଼ାଇବାକୁ ଚିଠିଏ ଘରା ଓଡ଼ାଉ ଲେଖିଲେ—ବୁଦ୍ଧିର ଦୂରଦୋଷ, (ଲେଡ଼ିଙ୍ଗ ମୂଳ ଦେଖୁଁଥିବ ମନୁଷ୍ୟ, ଏବଂ ସେ ଦୂରାମଣୀକୁ ପରଚଢ଼ାଇବାକୁ ଓ ଗାଁର ଅନେକେ ଦୂରଦୋଷ ଭାବନ୍ତି) ଲୁଚାଇ ରଖିବ, ବାହୁଲ୍ୟ ହୋଇଗଲା। ବାହା ହେଲେ ବସୁରେ ମଣ୍ଡା ଦାଁ ପୁଅ ଲୁଚେଇଦେଲି ରଖୁଛୁ! ଛଅ, ଛଅ ମାସ ହେଲା ଟଙ୍କା ଭ ଦୂରର କଥା, ଗୋଟି ପଇସା ସେ ଦେଖି ନାହିଁ। ଜମିଦାର ଥିବ ବୋଲି ଛଣା ଦେଖିବାକୁ ଆସି ଦେଖିବାକୁ ପାଉଥିଲୁ, କଣ୍ଡା ଭଲ୍ଲ ନ ଥିଲା। ଏବେ ଯେ ସରକାର କହୁଚି ଜମିଦାର ବାଡ଼ି ଯେବେ ଟଙ୍କା ମିଳିବ, ତାକୁ ଏବେ ବସି ସେ ଟାଏ ବ୍ୟବସାୟରେ ଲଗାଇଲେ ଦୁଅନ୍ତା ନାହିଁ? ଏକ କୁଆ ହେଲା ଛଡ଼, ଭଲ ପ୍ରକାରେ ଅନେକ ଜମି ନେଇ ଚାଷ କରୁଥିଲୁ। ଏବେ ଦେଖ, ଧାନଚାଲ ଚୋରି ଚାଲି ବେପାର ଘର, କେମିତି ବର୍ଷ କେଉଁଠାରେ କୋଠା ପିଟିଲେଣି। ଏବେ କଥା ବ୍ୟବସାୟରେ ପାଞ୍ଚ କଥା ଯୋଡ଼ି ମିଳେଇ ଦେଲେ ପାଞ୍ଚ କଥା ଚାଲିଲା ବଡ଼ ପଡ଼ୁଛି।

ଓଡ଼ିଶା ଦଳର ବଡ଼ ଗାଁରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଜଣାଗଲା ଲକ୍ଷ୍ମୀର ହେଲେ, ଥାଳ ଥାଳ ଭାତ ଦେଉଥାନ୍ତୁ। ଲକ୍ଷ୍ମୀ-ଶ୍ରୀଙ୍କ ଭଳିଆ କଣ୍ଠାଗରେ ବଳଦଯୋଡ଼ା ଚାଲିଛି ହୋଇଥିବ ସେ ଲେଖା। ଲକ୍ଷ୍ମୀକ ଛାଡ଼ିବେ କି? ଏଣ୍ଡିଲ ଲୋଟି ଦୂଲା ଭଜିଲେ, ରଙ୍ଗ, ରସ ଭଜନ ସେ ଅଭିଜ୍ଞ ବୁଝାଇ। ଏ ଦୂରରେ ରଏ ଛତରେ ବସୁଛୁ? ଯେ ନ ହେବ ମୁଁ ଏ ଦେଶ ସାଇଦୁ ବଣା ଦାଆ ଦୋଳଚ୍ଛ, ରବ ଏଠି ଅସି ହେଉନାହିଁର ହେବେ ଦୁଅନ୍ତା ନାହିଁ? ଭାଇ ଗୋଟ ଛଡ଼ି ଦିଅନ୍ତୁ ଶିଖର ହୋଇ ଅଛିଛୁ। ମୁଁ ତ ଜାଣେ, ଛତ୍ରମୁଣ୍ଡାଗା

ଲମିଛି କି ମୋ ପାଖରେ । ତା ହେଲେ ସ୍କୁଲପାଇଁ ଯେଉଁ ବୋହି, ପେନସିଲ, ରବର ଅଛନ୍ତି; ସେଥିରେ ଚଳେଇ ନ ନେଇବ ଦୁଇଜଣ, ଆମର ଘର ଚଳିବ ଏ ମହୀନା ଦୁଇଜଣ ।

ତମେ ଯାଇଁ ମା ଡକ୍ତରକୁ ଘରକୁ ନେଇ ଆସିବ !

ସେଲାଏ ଲୁଗାଟି । ଯତନେ ହେଉ ବୋଲି ଉପରେ ବାଳକଙ୍କି ଦିଅ କୁଡ଼ାଏବୋଲ ଲଗିବାକୁ ଭାଲ କଷ୍ଟ ଦିଏ । ହବ ତ ଉଦକୁ ଗାଡ଼ିରେ ନେଇ ଆସିବ ।

ହବ ନ କଣ ? କଣ୍ଠୁ ଗାଡ଼ିରେ ଆଣି ଆସିବ । ଡୁଅଟା ରୁଅ ମାତ୍ର ହେବ ଘର ମୁଁ ଦେଖି ନାହିଁ ।

ଖରେ ଯେତେ ଲୁହ ପୁଣବୋଝ, ଉଠ ହବ ନାହିଁ । ଲୁଗାଟି ଉଦ ଲଲୁଆଣ ଉଦ, ଏ ଗଡ଼ନ୍ତୁ ନାହିଁ ହେବ ।

ବଲୁବଲେ ପିଲାଟା ଉପରେ ଅଶାନ୍ତ ହବା, ସମସ୍ତ ଅଭ୍ୟାସ ହୋଇଗଲା । ଦେହରେ ଚମେଲି ଖଲେ ସେ ବସେଇ ରହିବ ।

ଦେହରେ ଲେଖବାକୁ କଣ ବାଧ ଅଛି ? ଏଣ ଏହିପରି ହେଉଛି ପାଖରେ, କେବେ ଘରେ ଆସି ଏକ ଛୋଟଟା ଲହରୀ ଗାଁ ଭାଲ ସବୁ ଦେଖି ବୁଝିଛି ? ବୁଝିଛ ଛଅ ଏକବାର ପାଖରେ ଆସି ଉଦବାର ସବାଗୁ ଡାକୁ । ଏବେ ଚ ମାତ୍ର ହେଉ ଦେଖା ଓ ହଉ !

ନରେନ୍ଦ୍ରବାବୁ ଖାଇବା ଆଗରୁ ଉଠି ହାତ ଧୋଇବାକୁ ଗଲେ । ଦୁର୍ଗାମଣି କହିଲେ, ଉଠିଲେ କେଣେ ? ଅନ୍ନ ରୁଚୁ ନ ଥିଲା କି ? ମାଳତୀକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି କହିଲେ, ତାଙ୍କର ମନ ସେ ବୁଝି ଅଛୁ; ଖାଇବାକୁ ଦେଇ, ରନ୍ଧାର ଅମ୍ଳ ମଣ ମେଣ୍ଟା ବୁଝିଦିବା ?

ମାଳତୀ ଏକେବେଳକେ ଏ କଥାରେ ଲୁଣ୍ଠେଲୁଣ୍ଠେ ହୋଇଗଲା ଶୁଣୁଥିଲା । ନରେନ୍ଦ୍ର ଉଠିବା ସମୟ ଏ ଦିଗ ଚାହିଁ ସେଠା ଅଇଲା ସେତେବେଳେ, ଶେଷବେଳକୁ ନରେନ୍ଦ୍ରବାବୁ ହାତ ଧୋଉଥିଲେ । ଶାଶୁଙ୍କ ହିନ୍ଦୁଗାଣୀ ଦୃଷ୍ଟି କହିବା ହେଲା ସେ । ଏଣେ ଦେଖୁ ଦଶ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ହୋଇ ରହିଛି ମାଳତୀ । ସ୍ୱାମୀ ହାତ ଲିଭି ହେଉଛି । ସେ ଅନ୍ୟମନସ୍କତା ବୁଝି ଦେଲେ ଶାଶୁ ଶୁଣିଛୁ । ସବୁ ଅଲଗ ଚନ୍ଦ୍ରାଣୀ ଓ ମାଳତୀ ତ ତ ଦେ ଶୁଣିଲେ ତଳକୁ । ଏ ତ କେଞ୍ଚୁ, କଣ ସାଧନା ପତ୍ନୀ ଓ ମନକୁ ସେ ଅବୁଝ କରାଯାଇ ନାହିଁ ।

ଶାଶୁଙ୍କୁ ଖାଇବାକୁ ଦେଇ, ମୋତ ପାଇଁ ଭାତ ବାଢ଼ି ଦେଲେହେଁ । ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଦେଖ ଦୁର୍ଗାମଣି କହିଲେ, ମୋର ଅଳ୍ପ ଲୁଚୁ ଥିବାର ନାହିଁ, ତମ ପାଇଁ ଭାତ ବାଢ଼ ।

ମାଳତୀର ମନକଥା କିଏ ବୁଝିବ ! ଆଜି ତାଙ୍କ ହେବ ତୋର ହାତକୁ ଭାତ ଓଠି ଦେଇ ନାହିଁ । ସାଗରେର ଭୂମା ଲେଖିଛୁ, ବାହାର ଦେବ ଲୁଚ ନାହିଁ । ତୋହର ଓ ସେଠମସ୍ତ ଅନେକ ହେଉଛୁ । ତୋ ଓଠି ନ ଖାଇ ସେ କଣ କେତ । ଆହା ! ତୋର ଭାତ କେତେ ଅଣ ଲାଗୁଥିବ, ମାନ ଜମିଦାର

ଘର ବୋହୂ ହୋଇ ଯାଉଛୁ, ମୁଖରେ ରଖିବ, କାନରେ ଘେନିବ ଶୁଣି ମୁହାଁ ହେବ ସେ ।

ଜନ୍ମ ଫଳ ଦଏ, କର୍ମ୍ ଫଳ ଦଏ, ଅବେଳରେ ଏମାନେ ଠିକ ହେବେ । କିନ୍ତୁ କନ୍ୟାମାନଙ୍କର ଅଦମିକାରେ ଯିଏ ଉପରକୁ ଅନେଇ ବାଟ ଖୁଣ୍ଟନ୍ତି, ତାଙ୍କ ଠାରୁ ସ୍ନେହ-ସହାନୁଭୂତି ଆଶା କରିବା ବୃଥା ଯିବା !

କୃଷ୍ଣପ୍ରିୟାଙ୍କ ନେତ୍ରରୁ ପାଣି ବହିଲି ବେକପର ଲୁହଧାର ଅବାଉଁରେ ମାଳଟି ଅଛିନ୍ନ ଝୋପା ଝୋପା ଲୁହ ଝରି ପଡ଼ୁଥିବ । ଅଭୌ ଲୋକ ନାହିଁ, କୋଉଠି ଛାଇ ବସିବ ସେ । ନ ହେଲେ ଶାଶୂ ଶୁଣିବ, ଶ୍ୱଶୁରଙ୍କ କାନକୁ କଥା ଯିବ; ତାର ନବରଙ୍ଗ ଲଗିବ ।

ଦୂରାଯଣୀ କହୁଥିବ, ଏମାନଙ୍କୁ ବୁଝ କରିବଟି ବୋହୂ, ମୁଁ ତମ ଶ୍ୱଶୁରଙ୍କ ପାଇଁ ଯାଉ ଦ ଶ୍ଳେ ବୁଝିଦଏ । ସେ ଘରେ ଠକ ଠକ ଭଣ୍ଡ ବୁଝ ଚାହିଁବେ ଝେଡ଼େବେ ସେ । ଏତେବେଳେ ମାଲଗ୍ଲ ଅନେହେଲୁ ଯେ ସେ ଯାଉ ଲୁଚି ନାହିଁ । ସ୍ୱେର ଭଲୁ ଦେଖିଁଠି, ଧଲ୍ଲ ନେସୁ ସେଲଠି ! ମନେ ମନେ ଡେଙ୍ଗି ହୋଇ ବରେ ଦୁଃଖରେ ମାଲଗ୍ଡ କହୁବ, ମୋତ, ମୋ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବୁଝି ଟାଇ, ମୁଁ ଲଭିଦେଇ ଅଛୁ । ମୋର ଶିଅବ ନାହିଁ । ପାଶେ ! ବଳ୍ପ ଦୋଷ ଯାଉ, ପାଞ୍ଚାଳୀ ଲଭିଦେବେ ନାହିଁ ଯେ, ଲଉ ଶ୍ଳେଠ ଦୂଇ ଲଳା ପୁଣ ହେଇଛି, ଅନ୍ଧ ଭେଲ ଦେବେ କାଇ ଯାଉଛି ! ମେଳରେ ଏହ ସମ୍ପର୍କରେ ଦୂରାଯଣୀ ଲାଗିରେ ଲବ ଝେଡ଼ିଗଲେ । ସ୍ତ୍ରୋଭଲଡାଏ ବୋହୂକୁ ମୁହଁ ତଳ !

ଏତକା ଉତ୍ତରା ଭାଇଙ୍କ ଜାତକରେ ନାହିଁ । ଦୁମ୍ ଦୁମ୍ ହୋଇ ଗୁଳି ଫୁଟୁ ଥାଉ ଚହୁଁରେ, କେଉଁ କଥାକୁ ଡରନ୍ତି ସେମାନେ, ଅପଣ ? କେଉଁଠାରେ ଉପାୟ ଥିବ ବା ନା, ଦୂରରେ, ବସି ଯୋଉ ଦିଗରେ ଧୂଆଁ ଉଠୁଥିବ ! ଯେଉଁଠି ଗଛମାନେ ଏକା ଭେଲା ନେଇ ? କେଉଁ ଜାଗାରେ ଭୟରେ ଭଗା, ଚଞ୍ଚଳ କି ? ଖାଇବାରେ କି ପାଇବାରେ, କି ପିଇବାରେ ? ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଉଠିଯାଇ, ଅନ୍ତରରୁ କୋଟି ଧନରେ ହେଲେ ନା ।

ମାନେ ଭାତ ଖିଆଇଦେଲେ ତରିଆ ହେଇ ସବୁ ଗୁଣିଲେ । ସେଠିଏ ଜମିର ଦେବାକୁ ବା ସୁଖ ଦେବେ ନାହିଁ । ଘର ଦ୍ୱାର ଛାଡ଼ିଲେ, ଅନ୍ନ ଜଳ ପାଇବା କେବେ ଏ ଯେ କେଉ କୋଟି ଗୃହିଣ ନାହିଁ ଏ ଯାଇ ଲାଗି ହେବେ ନାହିଁ । ଯେଉ ସବାକୁ ମନ୍ଦିରରେ ମାଟି ମହଲରେ ଏ କଥାର ତଳେ ହେଲ । ଏଏ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ଚାହିଁ ନେଇ ନେଇ, ଏଏ ବାଘଭାଳି ଜୁଆର ଜୁଆର ନାନାହୋଇ ମନୁଷ୍ୟ ଜାତି ଏଇଠିକେ । ଏ କେଉଁଠି ହୋଇଛି ! ଯେଉଁ ଉଚ୍ଚ ସେ ଅଟା ! ସ୍ୱର୍ଗଯ ନ ହେଲେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଭାତ ଖାଇବା ନ ଥିବ । ଏଣୁ ପାଞ୍ଚଜଣ ସେ ତ ଏହି ହେଉଁ ନେଇ କଷ୍ଟ ଗଲିବେ ସେଇଠି ଭଲ ଲୋକଙ୍କୁ ଭେଟେ, ପିଲାକୁ ନ ଦେବା ପାଏ ପାନ୍ଥ ନ ଥିବ । ମନରେ ଗଣିହେବ, ଖାଇକୁ, କୁକୁରକୁ ଦେଇବ ଦେଖି ପାଇ ଭଲ କଥାକୁ, ଖଣ୍ଡିଏ ଅଭାବ ଦୂର । ଦୁଃଖ ଦେଲେ ଅପେକ୍ଷେ । ଏକୁ ଏ ଦୁଃଖ ଯନ୍ତ୍ରଣା କି ଦୁଃଖ ଠିକ୍ ଯେମିତି ଉତ୍ତର ଦେଇ ଉଠିଲେ ଦେଖିଲୁ । ମାନଙ୍କର କଷ୍ଟ ଦୁଃଖ ହୃଦୟରେ ମିଳିଲେ ।

ମୋର ବାପର ଧୋଇ ଆଣି ଚୂପ୍ ଚୂପ୍ ବସିଲ, ଖାଇବସ ବଢ଼ୁମା, ପାଅନ୍ତାଣୀଙ୍କର କଥା ସେମିତ । ତାଙ୍କୁ ଧରଲେ ଚଳବ ! ମାଳଣ୍ଡ ଥାଳ ପାଇରେ ବସିଲ୍ ସତ, କନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ଗୁଣ୍ଡା ବ ପାଟିକ ନେଇ ପାରିଲ୍ ନାହିଁ । ଟୋପା ଟୋପା ଲୁହ ଭାତରେ ପଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲ୍ । ହାତରେ ଧାସ୍ ସବୁ ରକ୍ତ ଚାର ବାଧାସ୍ତନ ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ପରିଚ୍ଛେଦ

ଗ୍ରୀଷ୍ମଋତୁ ଶେଷ୍ । ଖାଁ ଖାଁ ହୋଇ ଜଣା ପଡୁଛି । ସୁଭା ଦାଣ୍ଡ ସେଣ୍ଡି ଲୋକାଏ ଅଦାଳ ଉଷ୍ମ, ଲୋକେ ଏକ୍ରବରେ ଝେ ଲୋକାଟି ଭାଗ୍ୟ ସେଥିରେ ଚଢ଼୍ ଚଢ଼୍ କରୁଛନ୍ତି । ବାଦୁଡ଼ବୁଭାତ ରେଖା ଗତ ଗଳ ଦଣ୍ଡ ବାଣ୍ଡ ଟିକ୍ରାଲଞ୍ଜୁ ଚିହ୍ନ ଖାଉଛନ୍ତି । ଦଧ ବୁଝାରେ ଲୋକ- ଙ୍କେବେଶି । କଣ ଅଛି ଦୁଇଟା ଦାଳବା ଭୁଟରେ । ମାଳଗ ଭଳ ଜେତେଟି ଲୁଚିବାକୁ ଦାଢ଼୍ ଦେବେ ଏତେ ଭୟପାଏ ତେଇଁ ଅଛିନ୍ତୁ ଲୁଗାଗୁଡ଼ାକୁ ଦାବାଇ ଭେଳ ଦେଉଛି !

ନୂଆ ଘଣ୍ଟରେ ଖାଲି ତେଲ ଅଭାବର ଜେତେ ମୃତ୍ୟୁ ମାଳଭୂମି ମାଳଗଛରେ ଲାଗିଥାଉଛି । ରୋଷ୍ଟମାସ୍ତର ଦେବେନ୍ଦ୍ରବାବୁଙ୍କର ଖବା ବଜ୍ରଡିଆ ମାଳଗ । ଦୁଇ ଦୁଇରେ ବଇଣୀ । ତାର ଉପରେ ଅଶୁରଣ୍ଟୁ ଦୁର୍ଗତି । ଏଣୁ ବାଙ୍ଗାଳର ଅଧିକାର, ଭଉ ଅତାଳ ସେ । ନେତ୍ର ମନେ ତାହାର ଅଳ ଚୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାକୁ ଦେବେନ୍ଦ୍ରବାବୁ ଦୁର୍ଗତି ହେଉ ନାହାନ୍ତି । ଜଣେ ଚାଷ ବାଟେ, ଗୁଣ୍ଡା ଝାଟି, ଭଲ ବାଳିକୁ ଅଦେଖେଭେଲ ମାଳରେ ଉପ୍ତୁ ଅଧ ଗୁଳ ହୋଇଯାଏ । ଖାଇ ଖାଇବା ଚିନ୍, ଲହୁ ବ ଠ ପ୍ରାଣୀ । ଏ ମତଳା ବନାଶରେ ସଂସାର ତଳେ ଜନିଷ ? ଅବଂ ପ୍ରାଣ ଦ୍ରୁହିଁ ସେ, ଭଳେ ତ ଲେଖା ଟିକେ । ଦାଣ୍ଡୁଆ ଖାଟେ ହୋଇ ନାଡ଼ାନ୍ତୁ ସେ ସୁଖ ଟିକିଏ ଦେବୁବାବୁଙ୍କ ଅଡ଼ୁଳ, ଜଳ ଜଳ ଶେଷ ଶୋଭିବେ ।

ମୁଣି ଘରର କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱଟିଏ ବଜାୟ ରଖି କଲମ ଧରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ମୁଁ ହେବ । ଘୋର-ମା ଯଥ ଭାଉଜ ଭଉଣୀ ନେଇ ଭାଉଜ ପିଲା, ସେବକଙ୍କର ଅନ୍ତରେ ମୁହିଁ । ଘନଶ୍ୟାମ ବାବୁଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ଏବେ ସେମ୍ଭା ।

ତଥାପି ସେ ଅଣ୍ଟା ଭିଡ଼ିଥିଲେ, ମାଳତୀର ବଡ଼ ଘରେ ବାହାହେବ । ହିନ୍ଦୁଘରର ଅଭାବ-ଅନଟନ ଭୁଲି ଦମ୍ପତିଙ୍କ ସୁଖରେ ରହିବ ସେ ମାଳତୀ ।

ଅଭାବର ଅନେକ ଗାଲ୍ଲ ଭିତରେ, ଦୁଃଖ, ସୁଖ, ଚିନ୍ତା ଭିତରେ ହିଁ ବୁଢ଼ାଙ୍କ ଜୀବନର ଅନେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ମଧ୍ୟରେ, ସୁଖ-ଦୁଃଖର ଭିତରେ ମୁଁ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ଉଙ୍କିମାରେ । ମିଶିବ ବାହାଘର ଜନ୍ମଦିନରେ ମଧୁଚନ୍ଦ୍ରବାସରର ଘରକୁ ଯାଉଥାଏ ସେ ହୋଇ ଯିବ । ତେଣିକିବାକୁ ସ୍ତ୍ରୀ କହିଲେ, ଅହା, ମାଳତୀ ବାହାଘର ଠିକଣା ହେବ ? —ନାଇଁ ମ ! ଠିକଣା ହେଉଛି କେଉଁଠି ? ବାହାଘର ଖର୍ଚ୍ଚ ଆ ପାଇଁ ଟଙ୍କା ରହିଛି କେଉଁଠି, ତୁମେ ଜାଣ । ମୋହର ସେତିକି ସେବା ଦୁଃଖର କଥା ଆଉଥି ! ମିଶି ସେ ମାଳତୀକୁ ଏ ବର୍ଷ ପାର । ତାକୁ ଅଣା ହୋଇ ବାହୁଡ଼ ବାହୁଛୁ । ତେଣେତେଣେ ହିନ୍ଦୁ ପିଲା; କେତେଦିନ ରହିବ ? ଲୋକେ କହିବେ କଅଣ ? ଲୋକ ଲୋକ ଚଳନ୍ତି । ମୋର ଚୋଟାଏ ମାସିକ ଭଲ ଅଛି । ତଥାପି ସେମିତି ଚଳୁଛୁ । ଅଭାବ ହେଲେ ଆଶାର ଅଙ୍କିତାରେ ଭୁଲି ହେବେ । ଜଣେ ଦିନେ ମଣିଷ ଦେଖିବ କଣ ହେବ, କଣ ଜାଣିବା ଠିକ୍ ଟା । —ବାତ ଓ ଲାଭ ଘାତ ଓ ଅଭାବ ଭୋଗୁଛନ୍ତି । ସବୁ କଥାରେ ଲୁଚିଛି ସେତେବେଳ ହୋଇ ।

ହେଲେ ମନଟାରେ ଖାଲି ଚେତ ଜଳେ ଯାଉଥିଲା । ତାଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଚେତହିନାର ତଳେ ଦର୍ପ ସୁଦୂର ବର ଖୋଜୁଥିଲେ; ଆଜ ଶରୀରକୁ ଲୁହରେ ଭେଟାବୁ ନ ଦେଇ ଛାଡେ ! ଆଜ ଜନ, ଉଜ୍ଜଳ ସ୍ରୋତସ୍ଵିତା ବାହିବାକୁ ଯାଉଥିବ ଲୋକକୁ । ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ବୋଲ, ଅଲ ସ୍ବଭାବ ହେବେ । ଝୀଉ ଭଜ ଦେଲ ଦକ୍ଷେଲ, ଭଜ, କୁଞ୍ଜ ପୂଜେଇ ଦୋଉ ସକଳ ପାର୍ଥ ସେ ପାଳ ! ଅତଏ ତାଳକ ଦୂର ଦୂରଂ । ଦାରୁଣୀ ଅଛନ୍ତି, ବାହାରେବାକୁ ବଳ ଦିବ୍ୟ ଦର୍ଶନ୍ତି । ଶରୀରେ ତାଙ୍କ ଦାଂଆରେ ଦୋଷ ବଥା ଲେଖେ । ଦକ୍ଷିଣେ ଲୁହର ସ୍ନେହାରେ ଲୁହାରେ, ଜଳ ଦେଲେକୁ ଜେଉଁ ଯୋଗାଉଛନ୍ତି !

ବୋଧହୁଏ ତାର ବାହାରେ ଜମିଦାରଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ଲାଜ୍‌ରେ ଟେକ ହୁଏ ତ୍ରିର ହୋଇଥିବ । ଚାଁଦେବକ ମୂର୍ତ୍ତିରେ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ କହିବେ ଓ ବଟରେ ବଟରେ ସୁବାକୁଣ୍ଡ ଦେବେ, ଖାଇବ ଭଲ ତୋଷ ଅଛି; ଦେବେତ୍ କେତେ ଏତ ଯୋଗ୍ୟ ଧନରେ ପୁଅକୁ କେଉଁ ନ ଦିଅନ୍ତେ ଏଇ ଏତେ ବଡ଼ କରନ୍ତେ ? ବାପା ସେ କଥାରେ ଧ୍ୟାନ ଦେବେ ନାହିଁ । ବୋଉ କହିବ, ଛେଳ ଦିଅ, ଉତ୍ତରଟି ଦେଖେ ଏତ ଚାନ୍ଦ୍ରନ ଦିଅନ୍ତୁ । ମାଳ ସବୁ ଲୁଟିବ……! ଅନ୍ତର କଣ୍ଠଟା ତାର ବାଡ଼ିଲ ଅଳ ହଟିବ । ତାର ବାପା ଦୁଃଖ ଦେଇ ପାଆକୁ ପାର୍ବତି ଅଣୁଚନ୍ତି, ସେ ଦାରୁଣରେ ଦୁଃଖ ବା ପାଉ ? ତ୍ରଣ, ଦେଇ ଖାଇବ ଅମୃତା ଅମୃ ଦୁଆଡ ! ଅନେକା ଦେବତାଙ୍କ ଭୁଲଣରେ ମନ୍ତ୍ର ପଢ଼ିଲ ଭୋଗ ବୋଲ ବାପାଙ୍କ କଣ୍ଠିକ ପାଳ ନେଉଥିବ ସେ ।

ଙ୍କେ, ଫୁଲଫଳ, ଦେବତା-ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ଆଶିଷ ଭିତରେ ବାହାରେ ସମ୍ଭବ । ଆରଶିରେ ନିଜକୁ ଦେଖି ଚମକି ପଡ଼ନ୍ତି ମାଳତୀ । ଲୋକ ଭିତରେ ନୂଆରୂପ ପାଉଛି ସେ । ମନରେ ବି ଆସିଛି ପରିବର୍ତ୍ତନର ସ୍ପର୍ଶ । ଶବାପୁ ବେଳର ବୋହୂର ସେ ନୂଆ ଧୂଆ ସ୍ୱଚ୍ଛ ମୂର୍ତ୍ତି ଏବେ ବି ଆଖିରେ ନାଚୁଛି । ହିଂସର ଅବୈଧ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଅପେକ୍ଷା ହିଂସ୍ର ସେ ବଡ଼ଘରର ବୋହୂ ହୋଇ ସାଜନ୍ତି, ଏକ ଅଜଣା ଚାଲୁ ବେଶି ଅସ୍ମୃତର କରୁଥିଲା ।

ଅପରାହ୍ନରେ ନିଜ ଶ୍ୱଶୁର ମାଳତୀ ଦେଖନ୍ତି ନିରସା ଦରଦରଅ ରଙ୍ଗଣା ଜେଠେଣୀ ଥିଲେ ଉତ୍ସାହ ମନରେ, ସୁନାର ରଙ୍ଗଣା ପିନ୍ଧାଇ ଦେଲେ । ତସର ପାଟଶାଢ଼ୀ ବଦଳ, ମାଳତୀ ସୁନାର ବନାରସୀ ଶାଢ଼ି ପିନ୍ଧି ଏକଦମ୍ ବୋହୂ ହୋଇ ଆସିଲା । ଏ କଥା ଦେଖାଯାଉ ସାଇପଡ଼ୋଶୀ ଜାଣିଲେ ନାହିଁ । ପ୍ରଶଂସା ଅନେକ ଦେଲେ ସେମାନେ । ମୋଟା ଶଶୁର, ବେଢାଳ ସଙ୍ଗୀତ ଭଙ୍ଗିରେ ଥୁଏ ମାଳତୀର କାନକୁ ଶୁଭିଲା ସେ ପ୍ରଶଂସା । ଲଜ୍ଜା ଦେଲା ଭାରି । ଘରେ ହିଁ ହୋଇ ବଡ଼ଘରର ବୋହୂ ସାଜନ୍ତି ଯେତେବେଳେ, ପଦେ ପଦେ ଲଜ୍ଜା ସହିବାକୁ ପଡ଼େ । ମାତ୍ର ସେଦିନ ଶାଶୁଙ୍କ ସ୍ନେହପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟବହାର, ଶ୍ୱଶୁରଙ୍କର ମଧୁର ଭଲପାଇବା ଭୁଲି, ସେମାନଙ୍କୁ ନଇଁ ହୋଇ ପଡ଼ିବାକୁ ମନ ଅବଶ ହେଲା । ଭଲ ଦୃଶ୍ୟକୁ, ଭଲ ଗୋଟାକୁ ଆସି ଅପେକ୍ଷାକୁ ସହଜରେ ନେଇଲା ସେ । ଅନେକ ରଙ୍ଗରେ ଚମ୍ପା ଅଭୁକ୍ତ ରହିବ ମଣ ବାଳକଙ୍କ ଅଦମ୍ୟ, ଜଳଧର ଟେଡ଼ୁକ, ଚନ୍ଦନ, ଗୁଲ୍ଲୁଗାଙ୍କ ଓଡ଼, ଦିଗନ୍ତ, ବାଦ୍ୟ ଚାଲୁ ଅଭୁକ୍ତ ରହିବ । ପେଟକ ଟଙ୍କ ପାଟ ପୋ ବର୍ଦ୍ଧିଷ୍ଣୁକାଳ ଛାଡ଼ି, ପିନ୍ଧିବାକୁ ଅଧିକ ଦେବ, ବନ୍ଧୁ ଦୂରାଗତ ଉତ୍ସା ଦେଖି ପିତଳ ଥାଳ

ଯେମିତି ଦିନ ସେଇଣ୍ଟାରେ ଚଢ଼ଉ ହେଉଛି ଜଗୁ, ସେମିତି ଏ ଚଢ଼ଉ ହେଉଛି ମାଲୁଙ୍କର ମନ । ଦିନ ସେ ଭୁଲି ନ ଥିଲା, ଶାନ୍ତି ଛାଡ଼ି ଚାଲି ଯାଇ ନ ଥିଲା… ସେ ଭୁଲିଥିଲା ସ୍ୱାମୀ । ଜଗୁର ସ୍ନେହଭାବକୁଟସ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୃଦୟ । ସେ ଭୁଲିଥିଲା- କେ ଭିତରେ ଅନେକ ଅନୁଭବ ଜାଗେ । ଅସହାୟ ଓ ଅନ୍ୟର ସହ ଜୀବନରେ ଚଳିଲ ଲୋକ । ସାଧାରଣ ମଣିଷ ଜାତି ଭୁଲିଁ ।

ସେଦ ଜଗୁ ଘର ଉଠାଣରେ ବାଜ ବାଜଉଛି ଅନ୍ଧାର ଗୁଡ଼ାଇ ବସି ନିଶା ଚାଲୁଛି । ଡମ୍ବିରୁ ଡମ୍ବିରୁ ବାଜୁଛି । ଅନ୍ଧାର ଘୁଞ୍ଚୁଛି ଚିତ୍ର ରାତିର ଘର ଗାଁଟକୁ ଜୋର ଭାଙ୍ଗୁଛି । ହୃଦେ ଉଠିଲା ଚେତନା—ଡକାୟତି ! ସେଇଁଠା ଏ ମାଲୁଙ୍କୁ ଦେଖି ଚାଲେ । ସେ ବୁଝିଲା ଏଥର ଘର ଚେହେରା କମିଗଲା ହେଲା । ଅନ୍ଧ ଅଶୀ ବର୍ଷର ଅନ୍ଧାର ଓ ଦଶ ଜଣରେ ଅଛି ଭୁଲିଲା । ମାଲୁଙ୍କ ଉଠି ଭୁଲ ମୁଣ୍ଡ ଛେଚି ସବୁ ଭାଙ୍ଗ ଉଡ଼ିଯାଏ । ସମସ୍ତ ଅସହାୟର ବନ୍ଧନରେ ଉଠି ବେଢ଼ିଲ ଲଢ଼ିଲ ଥାଏ ନାହିଁ । ସେ ଜାଣେ, ଘୃଣା ମାଲୁଙ୍କ ସବୁ, ଭଲ ମାଲୁଙ୍କ ସମ୍ପର୍କ । ଉଠି ଚଢ଼ିଲେ, ଓ ଉଠ ଲୁଟିବ; ଦାଣ୍ଡରେ ଧାଁ ଦଉଡ଼ । ମନର ଜୋର ଅଟିଲ ଲୁହକୁ ଶାନ୍ତର ଚାଲ ଡାକେ ଲୁଚୁଲୁଚି ଭାଙ୍ଗ ଭଲଯାଏ ସେ । ସବୁ ଦୁଃଖ ସେ ଭୁଲିଗଲା, ସବୁ ଅସହାୟର ସେ ଦଣ୍ଡି ଦଣ୍ଡି ହସ ଭାଙ୍ଗିଲା, ସେ ହାଲୁକାଅନୁ ଜଗୁର ବାହିଁଯାଏ ସ୍ନେହ-ମମତା, ସ୍ନେହପ୍ରୀତିର ଅନୁଭବ ଦୁଃଖ ହସର । ସେତେବେଳ ସେବା ଉଚ୍ଚଳତ ହୃଦୟ ତାର ଧୂଳି ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଥାଏ ଅନ୍ୟର ଅଭାବ ହେଉ ଦେଖୁ ଦଏ । ଜଗୁରେ ସେ ଦଣ୍ଡ ଦିନ ମିଶ୍ରମାଣ ହୋଇଯାଏ । ଜେଜେମା ସବୁ ଭାଷାରେ ବୁଝାଇ ଲଭିଥାରେ ନାହିଁ । ଜଗୁ ଅଙ୍ଗୁଳି ବଢ଼େ ।

ଆଜି ଚବୁତ୍ତୁଥିଲେ ପଚ୍ଛ କଅଣ ତାର ଅଭାବ କିଛି ନା— ଖାଇବାରେ ନା ପିନ୍ଧିବାରେ, ନା ନାଇବାରେ ? ସତରେ କଅଣ ତାର ଅଭାବ ! ସେ ମନେ ମନେ ଭାବେ । ଘର ପାଖରୁ ତାର ପିଏ ଚାଲି ନ ଥିବ, ସେ ଛ ଠା ନ ଉଜା ଖାଉଛି । ସୂତାଶାଢ଼ୀ ବଜାର ତୃତ୍ର ଛଡ଼ା ପାଟ ଦେଢ଼ ଅଣ୍ଡି କିଛି ପିନ୍ଧି ନ ଥିବ, ସେ ଶାଢ଼ୀ ଜଦଣରେ ଝୁଲୁଥିଲା । ମାଳଶିର ଉପରେ ବ୍ୟଙ୍ଗଦସ ଝିଙ୍କେ ପୁଞ୍ଜିଉଠିବ । ଚାକର ମୁଣ୍ଡଆଣି, ଗୋଡର ଜୋତା ଭୁଲ, ଛିଣ୍ଡା ଲୁଗା ପିନ୍ଧ, ସେନେତୋଳିପି ପିଲ ଗୋଡର ସନ୍ଧିର ଗନଣାଉ ଖାଉଣ୍ଟା ଘରସ୍ତମ କରି ଉଠିଲୋଣରେ ପେଟ୍ରି ଉଦକ ସୁନ୍ଦର ଦର ଝିଲର ପୁଟେଇ ଚାଲିବ, ସେଠାର ଜଳ କୋଠ ଉପରେ ନାହିଁ ଭାଙ୍ଗିଲ ? ଏତେ ବୁଦ୍ଧି ପାନ୍ତୁନାହାନ୍ତି ।

ଏଥେଇର ମାତ୍ର ୬ ମାସ ହେଲା କଟକରେ ଭଡ଼ା ଦେଇ ଅଛିରନ୍ତି ଦୁଲମାସ୍ତର ଶରତବାବୁ, ତାଙ୍କ ଜଗତା ଲୋକ ଏବଂ ସ୍ତ୍ରୀ ମାୟା । ଅଭାବ ସଂସାରରେ ଭାତ ଖାଇଲେ ଉଦରାଗ୍ନି ନ ଯାଏ । ମିଲ ଶାଢ଼ୀ ଛଡ଼ା ବଜାର ଚଢ଼, ବଜାର ମାଳ ଛଡ଼ା ମାୟା କେବେ ଶାଢ଼ୀ ଦେଖାର ପରଖ କରି ନାହାନ୍ତି । ଏଣୁ ଏତର ଦିଅ ସେ । ବଡ଼ୁଚ ନେଖା ଗୌଜୁଠ ଅଛିଥିଲେ । କଅଣ ଦେଇବାର ଚାକିବାକୁ ସବୁ ଜାଗିବାର ଦେଉଛନ୍ତି । ଟେଣୁଗାଇଁ ମନରେ ଅଭାବୋଧ ନାହିଁ । ଦୁଇଜଣ ସେ । ୬ ବର୍ଷ ହେଲାଣି ବାହାଘର; କିନ୍ତୁ ମାୟାଙ୍କ କୋଳରୁ ଜଣାପଡ଼େ ତାଙ୍କ ଅନୁଭବ-ଭୂଆଗରଭ କେଃ ଡେଇଁନାହିଁ । ଭଲ ମେଳାପି । ଥାଇ ସେ ସବୁ କଥା ଲୋକ କହନ୍ତି ତାଙ୍କୁ । ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଅତିର ସ୍ନେହ ବ୍ୟବହାର କଥା ବି କେବେକେବେ କହନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ମନ ଉଷ୍ଣ

ମୂର୍ତ୍ତି ତାଙ୍କର ଲକ୍ଷ ମୂଲ୍ୟର ହେବ ଏବେ ! ତାଙ୍କୁ ଲେଖାବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉଛନ୍ତି । ବହୁ ଲେଖକ ଲେଖା ଦେଇ ଗଲେ, ମାତ୍ର ଶାସନର ମାନ ଅଟଳ ରହି ଅଛି, ଏତ ଜୋର ଦେଇ ହଟିବ କଥା ଅନୁଭବ କରେ । ଧନ୍ୟ ତୁମେ, ଧନ୍ୟ ତେଜସ୍ୱୀ କି ?

ସେତେବେଳେ ପିଲାଦିନ ସାହା କେହି, ମନର ଲୁଚାଇଲେ ଭଙ୍ଗ ରଚି ଦେଇଥିବ, ଯୋଉ ଛବିଟିକୁ ମାନେ । ମନୁ ଆଖି ଦେଖୁ-ଥିଲେ, ଦେବୀଙ୍କର ଛବି ବୋଲି ଧାରଣା କରି ଅଜାଣତରେ ହାତ ଯୋଡ଼ିଲେ ତାଙ୍କୁ । ତାଙ୍କର ସେ ଭୁଲ ଧାରଣା ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ମାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ହେଲା ନାହିଁ । ଏମିତି ସେମାନେ ନିଜକୁ ପ୍ରକାଶ କରି ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ନାହିଁ ।

ଅନେକ ଦିନ ଗଲା, ଲେଖାକୁ ଭାବନା—କାହିଁକି ତାଙ୍କୁ ସେ ପଚାରନ୍ତି ? ତାର ଉତ୍ତରଟି ଦୂରରେ ରହନ୍ତି କାହିଁକି ? କେହି ଜାଣେ ନାହିଁ । ଭୋଗୁଥାଏ ସେ ଦୁଃଖ ଅଭିମାନ ଅଗ୍ନିଦଗ୍ଧ ହୃଦୟରେ ସେ ତାର ଗୁପ୍ତି ହୋଇଯାଏ ।

ନିଜକୁ ଲୁଚେଇ ରଖିଛି ସେ ହୃଦୟର କଥା ଦୋଷ ଦେଇ । ଅଜ୍ଞାନ ଅଜ୍ଞାତ କୋଣେ ଲୁଚିଛି ଭାବ ଦୃଷ୍ଟି ଯାଉଅଛି; ତାହା ସତରେ ମୁଁ ଜାଣେ ଅନ୍ତର ସ୍ନେହଧାର ଭଳି ପ୍ରକାଶରେ ଭୁଲିଯାଇଛି ତୁମେ । ମନେ ପଡ଼େ...... କେବଳ......

ମନେ କରୁ କେତେ ଦିନ ଯାଇଥିବ, ଲେଖା-ପୋଷା ଲେଖକ-ଙ୍କର ଡ଼ାକିଲେ, "ଓ ଲେଖାକୁ ! ଏଇ ତ ଦେଖିଲେ ଦେଖୁଛୁ ? ଅନ୍ୟାୟର ବିରୋଧରେ କହୁଛନ୍ତି—ନା ଲେଖ କାହିଁକି ? ଭୁଲରେ ଲଜ୍ଜା, ଭୁଲରେ ଅନ୍ତରାତ୍ମା ବାହୁ ଅର୍ଥ ହୋଇ-

କେବେ, କାନରେ ଶୁଣିଥିଲେ ତ ମନକୁ ଛୁଇଁ ନ ଥିବ । ମାଙ୍କର
ଅଙ୍ଗ ଛେଦାଘ ବୋଲି ଜାଣିଥିବ ସେ । ସେତେବେଳର ପରିସ୍ଥିତି
ମଧ୍ୟ ସେମିତି ଥିବ । ଆଜି ସେଇ ବେଇପଟ କଥାକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ
କୌଣସି ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବାକୁ ପ୍ରବୃତ୍ତି ହେଉନାହିଁ । କାରଣ ସେ
ଠିକ୍ ଯେତେବେଳେ ଦୂର ଯାଉଛି, ସେତେବେଳର ଗଛଦାଗ ସେ
ଅବଚେତନ ମନର କନ୍ଦୁର ସ୍ପର୍ଶର ଅନୁଭବ ମୁର୍ତ୍ତି
ଏ କଥା କଏ କହିବ ?

ନୂଆବନ୍ଧୁ ଗୋଡରେ ଦୁଏ ତ ସେତେବେଳେ ମାଙ୍କୁ
କିଏ ଆଦର କରିଥିବେ, ଭଗବାନ୍ହି । ଅନାଥିକ ପ୍ରେତ ବୋଲି
କୁହ କରି ଦେଇଥିବ ସେ । ତାହା ପର ଠ ହୋଇ ଆତ୍ମା
ସମ୍ବନ୍ଧର ବ୍ୟବଧାନ ଅଲ ସଙ୍ଗ ଭଲବୁଙ୍କ ଭିତରେ ବ୍ୟବଧାନ
କରିଦେଲା କାହିଁକି ?

ଅତେ ପୁଅ ଶେକାର ଆଣୁଥିଲେ; ଭିତରେ ସବୁ
ଘଟା ବନ୍ଧ, ତାହାର ଦୁଆରରେ ଛୁଇ ପୁଳେଇ ରଖିଥିବ—
ସେ । କୁଣ ମାସ ଦେବ ଲେକୁ ଠ ଅମିତା ଦାସ ଅଏ
କିଏତ କ୍ରଶିହେବା ଲଢେଇ । ମାଟେଗି ମଦଲରେ ତ୍ରିପର
ଶାଳର ହୋଇ ତାହ ଚର୍ଚ୍ଚା ଗଭାଇଲେ । ସନ୍ଧ୍ୟା ବୁଡରେ
ତାହାର ଅନିକେ ଗା ଅଟି ଅଗ୍ନିରେ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ବଢି
ଦେଇଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଚର୍ଚ୍ଚା ଶୁଣିବାକୁ ଲୋକ ଯୋଗାଉଛନ୍ତି
ସେଣ । ଏ କଥା କେଉ ମାଟିକୁ ସେ ଅନ୍ଧକାର ମଣେ ।
ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କୁ ଲୋଭ ଲାଗେ ନୀତି କହନ୍ତି । ହୋଇମାନେ ତ
କେବେ କେବଳ ଗଡ ଅନ୍ୟ ଅଟକି ଥାଏ । ଚାଷ, ମାଛ,
କଣ, ଚାଉଳ, ଶାଗୁକୁ ବାହ୍ୟ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କୁ ଦେଇ, ଶଙ୍ଖ ବଜାଇରେ

ଓ ଏଣୁ ହୋଇଗଲ ବେଳେ ଉଠିବ । ସେ ଘଣ୍ଟି ଚେତେଇ ଦେଇ ଦେଲା । ଅତୀତର ସ୍ମୃ ଚେତନ ସୁରେସୁରେ ଗୁଞ୍ଜ । ଦେଖୁ ଅପାର ଭୟ, ଦୁଃଖ ଓ ମୋହ ବୋଲ ମନକୁ ଦୁର୍ବଳ କେଉଁଥିରୁ ସେ । ତା ପରେ ଘଟଣା ଲଗେଇ । ଯୁଅ ର ଏକତ, ଦୁଃଖ ପର ଦୃଶ୍ୟ । ଅତର ସତ୍ୟ ଓ ଦୋଷ ଗୁରୁ ଅଣେ; ଏ ସେତେବେଳେ ସ୍ମାରଣରେ ସୁଖ ପାଉଥିଲା ?

ସାହେବାବୁଙ୍କର ଉଦାସୀନତା ଏଇ ବୋହୂମାନଙ୍କର ସ୍ମୃତିକୁ ସୁଧୀ ଦେଇ ମେଳ ସମ୍ଭାଳ ପାରେନା ନାହିଁ । ଜଣେ ଘଟଣା ଘଣ୍ଟ ବୋହୂ ଶୁଣି ଲୋଚାଠ ଦେଇଛି । ମାଅ-ପୁଅମାନଙ୍କର ସେଇ ହାଣ୍ଡି ହାଣ୍ଡି କଥା, ସାହେବାବୁଙ୍କର ସେଇଁ ଗୁଣ ଦୋଷ ଭାବ, ସ୍ମୃତିମାଂସ ଦେହ ଧନ ଧନ ସହିତ ? ଦୁଃଖରେ ତାଂ ମନରେ ଅଭାବର ଗୋଳ ବୁଦ୍ଧ । ଶାଶୁ ଓ ବୋଝ ଦେଖେ ଉତ୍କ, ବୁଝିଦିବୁ ଖାଲୁ ଏ ବାପ ଦରଜ, ଚୋଖ ଲୋହେ ଭରାଇ ! ସେହି ଶିବୁଙ୍କ ଭଉ ପ୍ରକାଶ ନାହିଁ । ଶୁଣୁଥିବା ମାନେସ ତାକ ମୁହଁରେ ଚ ତଳ ସାକ୍ଷୀ ଦେଇ ଚଞ୍ଚଳେ ଠଉଠର ପ୍ରଶ୍ନ— "ପୁଅ ବୋହୂଙ୍କର ଚେହେ ନାହିଁ ନ !"

ମାନଙ୍କର ଭୂଷଣ ଉତ୍ତ ଏ ଖେ ଯୁଗର ଅସ୍ମିତାର ଦେବ । ଉତ୍ତ ନାହିଁ—ଉତ୍ତ ନାହିଁ । ଉଭର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦେଖ ଭଗ୍ନ ଓ ଏକେ ? ଓ ବାଟରେ କାମକୁ ଯୁଗି ଧରେ ମରଛ ।

ଚେତେଇଲ ଭଲରୁ ଓରୁ ଜେଲ ଭେ ଗାଇ ସମାଜିକୁ ଭଲଙ୍କ ଗଉଁକୁ ଦେଇଦେବ । ବୋଲ୍ଲ ବାଣୀ ବାଲ୍ୟ, ଧନ

ମଣିଷ ଜୀବନର ସୁଖ ଶାନ୍ତିର ମାପକାଠି ନୁହେଁ । ବାହାରେ ଶିକ୍ଷା, ଦ୍ରବ୍ୟ ପରିଚୟର ମୋହର ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ପାରୁ ନାହିଁ ମାଳତୀ । କଅଣ ସେ ଲେଖିବ ? ସେ କଅଣ ଲେଖିବ ତାର ଶାଶୂଶ୍ୱଶୁର ଖରାପ ! ତା ପ୍ରତି ଖରାପ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି ! ନାଁ, ତେବେ କାହାର ଦୋଷ ଦେବ ? ନାଁ, ନାଁ, କିନ୍ତୁ ସେ ଲେଖି-ପାରିବ ନାହିଁ । ତା ଛଡ଼ା ସେମାନେ ଗରିବ ବୋଲି ଏଠାରୁ ସହାନୁଭୂତି ପାଇ ନାହାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଘର ଜିନିଷ ବୋଲି ଏଠାରୁ ଫେରିଯାଇଛି । ତାଙ୍କ ଲୁଗା, ଗହଣା ଅଧ ବାଟରୁ ଟ୍ରଙ୍କରେ ସାଇତା ହୋଇଛି । ସେମାନେ ଦୁଃଖ କରି ନାହାନ୍ତି । ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ କରିଛନ୍ତି, ବଡ଼ଘରର ବୋହୂ ହୋଇ ମାଳତୀ ସୁଖରେ ଅଛି । ସେତିକି ନସ୍ତକର ଦେବାକୁ ଚାହେଁ ନା ସେ !

ପାହାନ୍ତା ପହରର ଶୀତଳ ପବନରେ ଦପ୍‌କରି ଜଳି ଉଠି ଲ୍ୟାମ୍ପଟା ଲିଭିଗଲା । ଚମକି ପଡ଼ି, ଭିଡ଼ ଲେଉଟାଇ, ଲୁହଧୁଆ, ଭୁଲ ଅକ୍ଷିପତା ବୁଜିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲା ମାଳତୀ ।

ତୃତୀୟ ପରିଚ୍ଛେଦ

ବାଡ଼ ଡାଳଟର ମନ୍ଦାରରେ କଡ଼ୁଥିବା ଶୁଆଟାଏ ଡିକା ପଡ଼ି ଅଟ୍ଟୁଛି । ଡବ୍ଦଳ ଝଡ଼ ପଡ଼ିଥିବା ପିଢ଼ା ଉପରୁ ଓଳିଆକୁ ନେଉଛି । ବୋଠିଆ ବନ୍ଧୁନ୍ ଦଲେଇ ମୁଗ ଜମିକୁ ହଳ ନେବ ବୋଲି ବଳଦ ଖୋଜୁଛି । ମୋର ବାପନ ବୁଝନ ମାଳ ପିଣ୍ଡା ଅଗଣା ଓଳେଇ ନଅବଇବାବୁଙ୍କ ପାଇଁ ଦାନ୍ତକାଠି ସଜାଡ଼ି ରଖୁଛି ଏବଂ ବାଡ଼ କଣ୍ଟା-ବୁଦାଯା ଉପରେ ବସି ସୁନାମଣୀ ଦାନ୍ତ ଘଷୁଛନ୍ତି । ମାଳସ ଦାଢ଼ଲଗା ମଞ୍ଜିବୁଦା କେତେଟିରେ ଅମୃତାର ଫୁଲର ମନ୍ତ୍ରଗନ୍ଧ । ଦିଅଁରି ଧାଡ଼ିପଟେ ସଜାଡ଼ି ସଜାଡ଼ି ନଷ୍ଟ ପାଇଁ ଭଲ ଲଗେଇଲେଣି

ଅଣ୍ଟେ ମୋତ, ଓଠାକ ପେଦନ୍ ଦାଡ଼ିଲୁଣି; ଚୋଲଦଣ୍ଡ ଛ ବାଜିଲଣି; କେବେ ଆଉ ଯୋ ବୁଝିବୁ ? ସୁନାମଣୀଙ୍କ ପାଟିରୁ ଏଇ କଥା କେଇ ପଦ ପଡ଼ୁ ନ ପଡ଼ୁଣୁ ଉତ ଉତ ମୋତ ପେଇଠୁ-ଥାଇ ଉତ୍ତର ଦେଲା, କେତେମା ଠିକ ବୁଝି ପାରିଲେଣି । ମତେ ଖାଲି ପାଣି ଦେବାକୁ କହୁଥିଲେ, ଏଇ; ଅଙ୍କୁଡ଼ା ପାଣି ପକେଇ ଦେଉଛୁ ।

ମାଠିଅଟା କଣ୍ଟରେ ଢାଳିଲେ । ସୁନାମଣୀ ହସମିଶା ଗଳାରେ କହିଲେ—ପୋଡ଼ାମୁହାଁ, ଚଢ଼ ଉଠିଲେ ପିନା ପାଣି ଦେବୁ ?

ଏତିକିବେଳେ ନୂଆ ମାଷ୍ଟର ଶରତବାବୁଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ମାୟା ପାଣିପାଇଁ ଆସିଲା । ନକନକ ସୁନାଚମ୍ପା ଫର, କୋଡ଼ିଏ ବାଇଶ ବରଷର ମାଇପିଟିଏ । ଢଳଢଳ ଆଖିରେ ମନକଣା ଚାହାଁଣି । ଡାହାଣର ଉଆଁସ ତଳକ ତାର ଧାରୁଆ ମୁହଁକୁ ବେଶ୍ ମନାଉଛି । ଚଉଡ଼ା କପାଳରେ ପିନ୍ଧିଛି ଅଣିଦୁଇଟିଆ ଭଳି ସୁନ୍ଦର ଟୋପାଟିଏ । କଳାକୁମ୍ଭ ଧଡ଼ି ଧଳା ଶାଢ଼ୀ ଉପରକୁ, ଫିକା ଗୋଲାପଙ୍କର ବ୍ଲାଉଜ । ନଡ଼ିଆ ଅଣ୍ଟାରେ ପଦ୍ମମଞ୍ଜା ଗଣ୍ଠି ଥୋଇ କଅଁଳ ନାଲି ଶଙ୍ଖାପିନ୍ଧା ହାତଟି ଗୁଡ଼ାଇ ନେଇଛି । ସତେ କି ସାକ୍ଷାତ୍ ଦେବୀପ୍ରତିମା ! ମୁଗ୍ଧ ଆଖିରେ ବଡ଼ଏ କାଳ ଅନେଇ ରହିଲେ ସୁନାମଣି ।

ଉଢ଼ଣୀଟି ଟିକେ ଆଗକୁ ଟାଣିଦେଇ ଅନୁଚ୍ଚ କଣ୍ଠରେ ମୋଟେକ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି ମାୟା ପଚାରିଲେ, "ମାଉସୀ ଗାଧୋଇଲଣି ?"

ମଲା, ସେ କି ଏ ଯାଏ ବିଛଣାରୁ ଉଠି ନାହାନ୍ତି, ଗାଧୋଇବେ ପୁଣି କେତେବେଳେ ?

ଏତେବେଳ ଯାଏ ଉଠି ନାହାନ୍ତି ? —ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଚାରିଲେ ମାୟା । କାରଣ, ଗାଁର ବୋହୂମାନେ ରାତି ନ ପାହୁଣୁ ଗାଧୋଇ ସାଧୋଇ ସିନ୍ଦୂର କଜ୍ଜଳ ପିନ୍ଧି ସାରିଥିବେ । ନହେଲେ ମାଇପି ମହଲରେ ସମାଲୋଚନାର ଝଡ଼ ଉଠି ଯେଉଁ ବାତ୍ୟାର ସୂତ୍ରପାତ ହେବ । ମୁଣ୍ଡ-ମାଡର ହାଡ଼ଭଙ୍ଗା ଖାଟୁଣିରେ ଦେହ ବିତାରେ କି ଯେତେବେଳେ ଦେହଟାକୁ ଟୋଳମାରି ଯାଉଥାଏ, ଦଳ ଓ ବଡ଼ଯାଏ ବିଛଣାରେ ଲମ୍ବ ଟାଣୁ ଥାଆନ୍ତି, ସେଦିନର ସମସ୍ତ; ଶ୍ୱଶୁର ମୂର୍ଖ ବୋହୂ.....ଘୁଙ୍ଗୁଟରେ ଅଲଗା

ମନ୍ତ୍ର ନ ହେଉଣୁ ପୋଷସ୍ଥର ଧୂମ-ଜାଳର ଫାଶିରେ ଗାଧୁଆ କରିବ ।

ତାଙ୍କ ଦେହ ଭଲ ନାହିଁ କି ? — ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ ମମ୍ମା ।

ମୃଣାଳମଣି ଉତ୍ତର ଦେଲେ — ଭାଲ ଗହଣ୍ଟୁ ତା ମୁଣ୍ଡ ବିନ୍ଧୁଛି । ସେଇଥିପାଇଁ ଏତେ ସକାଳୁ ଉଠିବାକୁ ମୁଁ ତାକୁ ମନା କରିଛି ।

ମୋତେ ଚୋଅ ମାଜମି, ମୋ ପାଖରେ ଅମୃତାଞ୍ଜନ ଅଛି । ତା ହାତରେ ଦେଇ ପଠାଇବ ।

ମୁଁ ଭାଲତେନ ଘୋଷ ଲଗାଇ ଦେଉଛି, କମିଯିବ ସେ !

ମାମ୍ମା ଆଉ କିଛି ନ କହି ଚାଲି ଗଲେ । ସାଆନ୍ତାଣୀଙ୍କର ଓଡ଼ାଦିନ୍ନ କଥାଗୁଡ଼ାକ ଶୁଣି ମୋର ବଡ଼ ବଡ଼ ଆଖିରେ ଅନାଇଲି ।

ମାମ୍ମା ଯାନ୍ତ ମେଜତେ ଲୁଚିଯିବା ଉତ୍ତରେ ପଚାରିଲି — ବୋଉମାଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ବିନ୍ଧୁଛି ? ମୁଁ ତ ଜାଣିନାହିଁ ?

ସହସା ଚମକି ଉଠିଲେ ମୃଣାଳମଣି । ତୁ ଜାଣିକି ଜାଣିବୁ ଲୋ ! ତୁ କଣ ତାର ଖାସ୍ କାମ ପା ହୋଇଛୁ ? ଦିନ ଅଧି ଓଲଟ ହେଲାଣି । ଯିଏ ସବୁ କଥେ ନ ପାଉଶ ଉଠେ, ସେ ଆଜ ଦିନ ଭଣ୍ଡ ଯାଏ ଶୋଇଛି ! ଜାଣିଲ ? ତା ଦେହରେ ହାତ ବୁଲାଇ ଦେଖିଥିଲୁ ? ଭାଠ ଭାଠ ତଳଅ ପାସ ଓଦା ଜୁଡ଼ୁବୁଡ଼ୁ । ମୁଣ୍ଡବାଳ ପୁଞ୍ଜ ପୁଞ୍ଜ ଝଡ଼ୁଛି । ଝରକା ହୋଇ ଯାହାକୁ ଘଡ଼ିଏ ଶୀତଳ ପବନରେ ଶୋଇ ରହିଛୁ କଅଣ ! ସେତକ ଡାଣ୍ଡରେ କଷ୍ଟ ଦେବାକୁ ତୋ ନବ ଲଡ ଲଡ ହେଉଥିବ । ବିଦେଶୀ ଲୋକ ସେ, ଆମ ବୋହୂ ଭଣ ଭଲ ନ ଭଲ ତାଙ୍କର ଜାଣିବା କି ଦରକାର ?

ମୋତ ଦୋଷୀଟି ଭଳିଆ ସାଆନ୍ତାଣୀଙ୍କର ମୁହଁକୁ ଅନେଇଛି । କଣ ଏମିତ ମାର-ହାଣ କଥାଟାଏ ମାମୁଁ ଆଗରେ କହିଦେଲି ଯେ ସାଆନ୍ତାଣୀ ଏତେ ବକୁଛନ୍ତି ? ଏହାଠାରୁ ଆହୁରି ଗୁରୁତର କଥା ତ ସେ ବାହାରେ କହୁଛି; ସାଆନ୍ତାଣୀ ଶୁଣିଛନ୍ତି, ସାଆନ୍ତାଣୀ କହୁଛନ୍ତି ସେ ତ ଶୁଣିଛି । ତେବେ ତ କାହିଁ କହୁନାହାନ୍ତି । ଧନ୍ୟରେ ନଶିବ ! ମନ କେତେବେଳେ କେଉଁ ପ୍ରକାର ଧରେ, କଏ କହିବ ?

ମନକୁ ମନ ଗୁଣି ହେଉଛନ୍ତି ସୁନାମଣି; "ମୁଁ ଝିଅଟି ଲାଗି ତ କାଲି ତାକୁ ଗାଳି ଦେଇ ଶୋଇଲି ବୋଲି ନ ଖାଇ ଜାଗି ଜାଗି ଶୋଇ ନାହିଁ ସେ । ଜାହ୍ନିକ ତା ଉପରେ ଚଢ଼ନ୍ତି ! ମୋର କେଉଁ ନଅଟା ନା ଛଅଟା ଅଛନ୍ତି ? ତାର ଗୁଣକୁ ମନେ ଚଢ଼ମାଡ଼େ, ବୋହୂ ଭୂଆଁଶୁଣି କେବେ ସିନ୍ଦୂର, କଜ୍ଜଳ ପଟା ଶାଢ଼ୀ ଅଳତାରେ ଆପଣାକୁ ଟିକେ ସଜାଇଲେ ସିନା ସୁନ୍ଦର । ମୁଁ ହଟି ହସ ହସ ଦେଖିଲେ ସିନା ମନ ଝଲସି ଉଠେ । କାମଟି ମନରେ ଭରଣି ଲଗିରହି କଲେ ସିନା ଭଲ ହୁଏ ! କେଉଁଥିପାଇଁ ଦେହ ମୁଣ୍ଡରେ ତେଲ ହାତ ବାଜେ ନାହିଁ ? କାମଦାମରେ ମନ ନାହିଁ । ମୁହିଁ ଶୁଖି କଳା କାଠ । କଏ ଦେଖି ଦୁଇ ବାଡ଼େଇ କହିବ ନ ହେବ ? ରହ......ରହ ଅସୁନାହିଁ । କଥା ହେଉନାହିଁ । ଜ ଆସୁ, କଥା ନ ହେଉ । ବୁଆଡ଼େ କେଉଠନ ବୁଲିବ, ବୁଲୁ । କଲେ ତୋ ପାଖକୁ ଆସିବ । ତୁ ତ ଏ ଘରେ ପୋଇଲି ଚଉ ନାହୁଁ । ତୁ ଏଘର ବୋହୂ । ବଡ଼ବଡ଼ଙ୍କରେ ବଖ ଦେବାକୁ ଆସିଛୁ ।

ମୁଁ ଘରେ ଅନ୍ଧ ଅଜା ସରଟାଘରେ କହୁଦେଲି । ସେଇଥିକୁ ଧରି ତୁ ନ ଖାଇ ନ ପିଇ କଣ୍ଠା ହବୁ । ମୋ ମନ ତ

ତେଣୁ ବୁଝିଲ ନାହିଁ । କେମିତି ବୁଝିବ ? ସେ କଣ ମା ହେଉଛି ନା ଶାଶୁ ହେଉଛି ? ଦାଣ୍ଡ ଲୋକେ ଯେତେବେଳେ ପୁଅକୁ କି ବୋହୂକୁ ଟାହୁଲି କରି ପାଞ୍ଚ ପଦ ଶୁଣେଇ ଦିଅନ୍ତି, କେମିତି ଛୁରି ଚଳେଇଲା ପରି ଲାଗେ, ବୁଝିବ କୁଆଡ଼ୁ ? କହୁ କହୁ ସୁନାମଣୀଙ୍କ କଣ୍ଠରୁଦ୍ଧ ହୋଇଗଲା । ଅଶ୍ରୁ ଝରି ପଡ଼ିଲା ।

ମୋର କାଠ ପରି ଠିଆହୋଇ ସବୁ ଶୁଣିଯାଉଛି । ଘରେ ମା ବୋହୂମାନଙ୍କୁ ପାଖରେ ବସାଇ ବୁଝାଉଛନ୍ତି । ଆଖିଟାକୁ ପଣତରେ ପୋଛି ଆଣି ମୋତେ ଅନେଇ ସୁନାମଣୀ କହିଲେ, “ପାଣି ଦଉଡ଼ା କୂଅରୁ କାଢ଼ି କୁଣ୍ଡରେ ଅଜାଡ଼ି ଦେ । ଏତେବେଳେ କ'ଣ ଆଉ ବୋହୂ ପୋଖରୀକୁ ଗାଧୋଇଯିବ ?”

“ଠାକୁର ଘ ଠାଆ ନ ହେଲେ ତ ଘର ପାଖରେ କମିବେ ନାହିଁ । ତୁ ଚାଟି, କାଠି ଦେଇ ଟିକିଏ ଯୋଗାଡ଼ କରି ଦେ, ବୋହୂ ଆସିକି ରନ୍ଧାଏ ରନ୍ଧିବ; ବାବୁ ଖାଇସାରି ଅଫିସ ଯିବେ । ଭଣ୍ଡାର-ଘର ଘିଅ ମୁଠାଏ ଆଣିଦେ । ମୁଁ ସବୁ ଜିନିଷ କାଢ଼ି ଦେଉଛି । ନ ଏଣେ ରାମ ସାଙ୍ଗ ତେଣେ ଭଲ ବେଳକୁ ଡେରି ହେବ ।”

ଏତକବେଳେ ନବ ମଲ ମଲ ହୋଇ ଟଳ ଟଳ ମାଳମ୍ପ ପାଣି ହୋଟାଏ ପାଇଁ କୂଅମୂଳକୁ ଆସିଲା । ମଇଳା ଶାଢ଼ୀ କାନିଟା ତଳେ ଲୁଟୁଛି ଯାଉଛି । ମୁଣ୍ଡବାଳକୁ କେସିଏ ଆଖି ତଳକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ପକାଇଛି । ମଥାର ସିନ୍ଦୂର ବୋଳ ହୋଇ ଯାଇଛି । ଗାଲରେ ମେଞ୍ଚାଏ କଳା ଲାଗିଛି, ଡୋଳା ଦ ଟା ଜବାଫୁଲ ପରି ଲାଲ ।

ନରହରିବାବୁ କହୁଣ ଘୋଟାଏ ଭାଗରେ ବାଡ଼ ଆଡ଼କୁ ଦୂର ଅପୂ ଅପୂ କୁଅରୁଳେ ମାଳଙ୍କୁ ଏମିତି ବେଶରେ ଦେଖି ବଡ଼

ହୋଇଗଲେ । ମାଳତୀ ବି ଲଜାରେ ଗୋଟାପଣେ ସଢ଼ିଗଲା । ଏମିତି ପାଣି ଟୋପାଏ ନେଇ ପଳାଇବ ବୋଲି ତାକୁ ବାଟ ଦିଶିଲା ନାହିଁ ।

ତା ପିତା ବାଟକୁ ଚେକ୍‌ନା ହୋଇ ଅନେଇ ରହିଲେ ନରହରିବାବୁ । ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ସେ ବାହାରେ କଟାନ୍ତି । ଏମିତି ଗାଁର ସରପଞ୍ଚ ହେବେ, କେଉଁ ବାଟେ ଦି'ପଇସା ଆୟ ହେବ, ଏହାହିଁ ତାଙ୍କର ଚିନ୍ତା । ଅବଶ୍ୟ ଘର ଭିତରକୁ ନ ଆସିବା ଦ୍ୱାରା ଅଶାନ୍ତିର ଦାହରେ ମାଳତୀ ଯେ ଛଟପଟ ହେଉଛି, ଏ କଥା ସେ ତାର ହାବଭାବରୁ ଓ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ କଥାରୁ ବୁଝିପାରିଥିଲେ; ମାତ୍ର ସେ ଦହନ ଯେ ଏତେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ, ଏତେ ଜ୍ୱାଳାମୟ, ପ୍ରଥମ କରି ସେ ବୁଝିଲେ ଆଜି । ମର୍ମସ୍ଥଳକୁ ମନ୍ଥି ବୃଦ୍ଧଙ୍କ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ପବନରେ ମିଳେଇଗଲା ।

ଅଦୂରରେ ବସିଥିବା ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି କୋମଳ କଣ୍ଠରେ ନରହରିବାବୁ କହିଲେ, "ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ କଟକ ଯାଉଛି ସୁନାବୋଉ ! ଆଜି ରବିବାର । ରାତି ମେଲ୍‌ରେ ଆସିବି । ସନ୍ଧ୍ୟା ବସରେ ତା [illegible] ଆସି ଘରେ ପହଞ୍ଚିବ, ଦେଖାଇ ଦେଇଥିବ ।"

ଏତେବେଳେ କଣ ଯିବ ! ଗଲେ ସକାଳୁ ଯାଇଥାନ୍ତ, ନ ହେଲେ ତ ଖାଇସାରି ଉପରଓଳି ଯିବ । କଚେରୀରେ କାମ ଥିଲା ବୋଲି କହୁଥିଲ । ଆଜି ତ ଛୁଟି ଦିନ......।

ଆଉ କୁହାଇ ନ ଦେଇ ନରହରିବାବୁ ଉତ୍ତପ୍ତ ଗଳାରେ ଜବାବ ଦେଲେ—ଅମୁ ସାଙ୍ଗିନିବା ଲୋକ, ଚୋଟା ମୂଳ କରି ଭାଙ୍ଗିବ ? ମୁଁ ତ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯିବି ବୋଲି କହିଲି । ମୋ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଝିଅଟ, ତାମସୁଠା ବ୍ୟାଗରେ ପୁଡ଼ି ହେଉଛି !

ହିରାମଣି ଆଉ କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ । କାରଣ ସେ ଜାଣନ୍ତି, ନରହରିବାବୁ ଯାହା ବୁଝିଥିବେ, ତାକୁ ଟଳେଇବା ସହଜ ନୁହେଁ ।

ଚତୁର୍ଥ ପରିଚ୍ଛେଦ

ରବିବାରର ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳ । ଫଗୁଣ ମାସ ଯାଇ ଚଇତ ମୋଟେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି ମାତ୍ର । ଏତେ ଗରମରେ ଏଇ ଜନ୍ମ ହେଲାଣି ଯେ ଆକାଶକୁ ଚାହିଁଲେ ଆଖି ଝଲସି ଯାଉଛି, ଯଦିଚ ବୈଶାଖର ଝାଞ୍ଜି ବହୁ ନାହିଁ; ତଥାପି ଯେ ଗରମ ନ ହୋଇଛି, ଏହା ନୁହେଁ ।

ଶଶି ଖାଇସାରି ଖଟ ଉପରେ ଗଡ଼ପଡ଼ ହେଉଥିଲା ଏବଂ ମଶାର ଗୀତ ଝଣଝଣକୁ କାନ ଡେରିଥିଲା । ଦୁଇ ମାସ ହେଲା ଏହି ଗାଁ ହାଇସ୍କୁଲକୁ ସେ ଆସିଷ୍ଟାଣ୍ଟ ହେଡ଼ମାଷ୍ଟର ହୋଇ ଆସିଛି । ସ୍କୁଲର ପୁରୁଣା ବୁଢ଼ା ହେଡ଼ମାଷ୍ଟର ମାଧବବାବୁଙ୍କର ଅବସରକାଳ ଉପସ୍ଥିତ, ମାତ୍ର ତାଙ୍କର ସ୍ଥାନ ପୂରଣ କରିବାକୁ ସୁଯୋଗ୍ୟ ଲୋକ ନ ମିଳିବାରୁ ଆପାତତଃ ଅଟକିଛନ୍ତି ସେ । ରବି ଶଶିର ବାଲ୍ୟବନ୍ଧୁ । ଦୁହେଁ କଟକ ଏକାଡେମୀ ସ୍କୁଲରେ ଛଅ ବର୍ଷ କାଳ ପାଠ ପଢ଼ିଛନ୍ତି । ହଷ୍ଟେଲରେ ଗୋଟିଏ କୋଠରୀରେ ଏ ଦୁ ଜଣଯାକ ରହୁଥିଲେ ।

ମ୍ୟାଟ୍ରିକ ପଢ଼ିସାରି ରବି ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରେ ନାମ ଲେଖାଇଲା । ଶଶି ଘରକୁ ଗଲା । ହଠାତ୍ କଲେରାରେ ବଡ଼ ଅସହାୟ ଭାବରେ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ତ୍ୟାଗ କରି ବାପା ତାର ସେପୁରକୁ ଚାଲିଗଲେ । ତେଣୁ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାର ଆଶା ତଥାପି ଛାଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ଟିଉସନ କରି ସେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଭଦ୍ରକ କଲେଜରେ ପାଠ ପଢ଼ିଲା । ତାର ମାମୁଁ ସେଠାରେ ଚାକିରି କରୁଥିଲେ ।

ମାମୁଁଙ୍କର ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ ଏକମାତ୍ର ପୁଅକୁ ଛାଡ଼ିବାକୁ ରାଜି ହେଲେ ବିଧବା ନଣାମଣି ।

ସମୟର ସ୍ରୋତରେ ଦ ବର୍ଷ ଭାସିଯାଇ କେହି କାହାର ଖବର ରଖିପାରି ନାହାନ୍ତି । ଏତେଦିନ ପରେ ଶରତ ଏହି ଗାଁ ସ୍କୁଲକୁ ଆସିଛି ମାଷ୍ଟର ହୋଇ । ଏଠାକୁ ଆସି ସେ ଜାଣିଲା—ରବି କଟକରେ ଓକିଲ କରନ୍ତି ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ବିବାହିତ । ତା ପାଖକୁ ଚିଠି ଖଣ୍ଡେ ଲେଖିବ ବୋଲି ଏତେଦିନ ଭାବୁଥିଲାଣି । ଯାହା ହେଉ, ଆଜି ଆସିଲେ ତା ସହିତ ଦେଖାହେବ ।

ମାଧ୍ୱା ଶୋଇବାଘରକୁ ପଶି ଆସି ନୀରବରେ ଅଲଗୁଣିରୁ ଶାଢ଼ୀ ବ୍ଲାଉଜ କାଢ଼ି ବଦଳାଇଲା । ସିନ୍ଦୂର ବିନ୍ଦୁଟି ଆରଶି ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇ ବାଢେଇ ନେଲା । ମୁଣ୍ଡରେ ପାନିଆଁଟା ଥରେ ଟାଣେଇ ଦେଇ ଶାଶୁକୁ କହିଲା—ମୁଁ ଟିକିଏ ରବିବାବୁଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଉଛି ।

ମାଧ୍ୱାର ଏହି ସାଜସଜ ଦେଖି ସେହି କଥା ଅନୁମାନ କରିଥିଲେ; କାରଣ ଦ୍ୱିପ୍ରହର ଏହି ଅଳସ ସମୟଟା ମାଳତୀ ସହିତ ଗପକରି କଟାଉଥିଲା ମାଧ୍ୱା ପ୍ରାୟ ଅଧିକାଂଶ ଦିନ, କିନ୍ତୁ ଛୁଟି ଦିନଟାରେ ସେ ସ୍ୱାମୀ ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ଖୋଜୁଥିଲା ।

ଅଣ୍ଠିଗୃହୀତ ଫୁଟାଇ ଫୁଟାଇ ଉତ୍ତର ଦେଲା—କାଲି ଯିବ ।

କାଲି କଅଣ ଯିବ ମ ? ମାଳତୀର ମୁଣ୍ଡ ବାନ୍ଧି ଦେଇ ଆସିବାକୁ ତସ ମାଉସୀ ମୋତେ ହାତରେ ଡକାଇ ପଠାଇଛନ୍ତି !

କାହିଁକି ?

ମୃଦୁଳ ହସି ଅଦ୍ଭୁତ କଣ୍ଠରେ ଉତ୍ତର ଦେଲ—ଜାଣି ନା କ ? ଆଜ ପର ରବବାବୁ ଆସିବେ !

ଓଠରେ ଦୁଷ୍ଟାମି ହସ ଫୁଟାଇ ଶର କହଲ—ସତେ !

ଭୋଳା ଟେକାଇ ମୁଣ୍ଡଟା ହୁଙ୍କାର ଦେଇ ବୁଲିଯାଉଥିଲ ମାପ୍ରା ।

ଶର ତା ଉଦେଇଜାଳଟା ଟାଣିଦେଇ କହଲ—ଶୁଣ । ପିକ ଭ, ଏମିତ ଚଢଚର ହେଉଛ କାହିଁକ ?

ଅଚଚ୍ୟା ମାପ୍ରା ଟଟ ଉପରେ ବସିପଡ଼ଲ ।

ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ଶର କହଲ—ରଭ କାହିଁକ ଆସୁଛୁ ଜାଣ ? ମଞ୍ଜୁଷା କହୁଥିଲେ, ହାଇସ୍କୁଲରେ ସେ ହେଡମାଷ୍ଟର ହେବ ।

ଭଲକଥା । ତମର ସେ ପିଲାଦିନର ବନ୍ଧୁ ବୋଲି କହୁଥିଲ, ତମକୁ ତ ସୁବିଧା ହେବ ।

ମତେ ତ ନିଶ୍ଚୟ ସୁବିଧା ହେବ । ମୋ ଅପେକ୍ଷା ବେଶି ସୁବିଧା ହେବ ମଞ୍ଜୁଷାକୁ । ସ୍କୁଲକମିଟିର କଥାରୁ, ବାଇଗଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାଙ୍କ ବଗିଚାରେ ସ୍ଥାନ ପାଇବାର ସ୍ୱପ୍ନ ସେ ଦେଖୁଛନ୍ତି । ହଷ୍ଟେଲ ଟେଣ୍ଡର ହେବାପାଇଁ ଯେଉଁ ସିମେଣ୍ଟ ପରମିଟ୍ ମିଳୁଛି, ତା ଉପରେ ବି ତାଙ୍କ ଲୋଲୁପ ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିଲାଣି । ମତେ କହୁଥିଲେ, ସିମେଣ୍ଟ ଆସିଲେ ମତେ କେତେ ବସ୍ତା ଏ ବର୍ଷ ଦେବ ତ ଶର ! ଅଗଣାଟାରୁ ସିମେଣ୍ଟ କରିବି ।

ମୁଁ ଉତ୍ତର ଦେଲ—ଅଳ୍ପ ମୋ ହାତରେ କଣ ଅଛି ।

ମୁହଁଟାକୁ ଗମ୍ଭୀର କରିଦେଲ ସେ । ହଷ୍ଟେଲ ଟେଣ୍ଡର

ଦେଖା ଶୁଣା କରିବା ଦାୟିତ୍ୱ ମୋ ଉପରେ ଦେଇ, ମତେ ଆଜ୍ଞ ହଇରାଣରେ ପକେଇଲେ ।

ଠିକଏ ରକ୍ତ ପୁଣି କଙ୍କାଳ ଶରୀର—ଏ ଗାଁଟା ଦେଖିଚ ମାୟା ? ଏ ଜମିଦାର ବଂଶ ଶୋଷଣରେ ଶ୍ରୀହୀନ, ଛକଲାଗି କେତୋଟି ଭଙ୍ଗା, ଦରଭଙ୍ଗା କୁଡ଼ିଆଘରର ସମଷ୍ଟି । ଅଧାଏ ଖାଇ ଅଧାଏ ପେଟରେ ଓଦାକନା ଦେଇ ଗାଁ ଲୋକେ ଅଜାଡ଼ିଏ ଖଟିଚାଲି ପଡ଼ୁଥିଲେ । ଜମିଦାରୀ ଲୋପ ହେବାରୁ ସାପ ଗାତରୁ ପଶାଶେଳ ବାହାରିଲା ପରି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବାହାରୁଛନ୍ତି ଏବଂ ଅତୀତ ନର୍ଯ୍ୟାତନାର ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାକୁ, ସଂଗଠନର ସୁଯୋଗ ଖୋଜୁଛନ୍ତି । ଲୋକଙ୍କର ଏ ଚେଷ୍ଟା ଏ ନୂଆ ଏ ଢଙ୍ଗ ଦେଖି ନରହରିବାବୁ ପୂର୍ବ ଲୋକସେବକ ପାଲଟି ଗଲେଣି । ଲୋକ ସିନା ବଦଳାଇ ଦେଲେ, ସ୍ୱଭାବ ବଦଳାଇ ପାରୁଛନ୍ତି କେତେବେଳେ ? ବୁଢ଼ା ଭାଲୁର ଏକାଦଶୀ କଲା, ମୂଷା ଦେଖିଲା ମାତ୍ରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା କଲା ପରି, ଫାଇଦା ଉଠାଇବା ସୁଯୋଗ ଚାହିଁଲେ ଛାଡ଼ନ୍ତି ନାହାନ୍ତି ।

ତାଙ୍କ ପରପଞ୍ଚ ହେବାକୁ ତେଣୁ ଉଠି ବୁଢ଼ା ଯେମିତି ଲାଗିଛନ୍ତି, ଦେଖିଲେ ଦୟା ହୁଏ ମାୟା ! ଖିଆ ନାହିଁ, ପିଆ ନାହିଁ, ରାତ ଦିନ ପଞ୍ଚାୟତର ଚିନ୍ତା । ଚଉଦାର ମୁନ୍ତ । ଜନ୍ମ ରଙ୍ଗ ସେମିତି ନୁହେଁ । ଝଡ଼ତୋଫାନରେ ପଦ୍ମ, ଶ୍ମଶାନର ତୁଳସୀ ପରି ସେ । ଲୋକଙ୍କର ଦୁଃଖରେ ତା ଆଖିରୁ ଲୁହ ଝରେ ।

ହିଁ, ପ୍ରଶଂସା କରିବ ନିଶ୍ଚୟ, ଜମିର ବନ୍ଧୁ ସେ ! ମାୟା ଆଖିରେ କୌତୂହଳ ।

ମୁଁ ମିଥ୍ୟା ପ୍ରଶଂସା କରୁନାହିଁ ମାମୁ ! ଖାଁରେ ଯେଉଁ ଦୁଃଖ ଅଛି, ସେ ଜଗର ଚେଷ୍ଟାରେ ଘଟିଛି । ଯେତେଗୁଡ଼ିଏ ଜନମଙ୍ଗଳ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ଗଢ଼ିଉଠିଛି, ସବୁଥିରେ ଜଗ ପରୋକ୍ଷରେ ବା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ ଜଡ଼ିତ । ତୁମ ଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ଲୋକସେବା ପ୍ରତି ତାର ଅସୀମ ଆଗ୍ରହ ମୁଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଛି ।

ତା ହେଲେ ତମର ବ୍ୟସ୍ତ ହେବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । ସେ ହେଉମାତ୍ରର ହେଲେ, ତାହାଙ୍କର ଅନ୍ୟାୟ କାମନାକୁ କଦାପି ସହ୍ୟ କରିବେ ନାହିଁ ।

ମୁଁ ଏ ସେଇ କଥା ଭାବୁଛି । ଶରତର କପାଳରେ ଦୁଃଖ ରେଖା ଦେଖାଦେଲା ।

ଏହି କଥା କହିବ କୋଉ ଭାବୁଥିଲ ମତେ ? ବଡ଼ ଦୁଷ୍ଟ ତମେ । ଦେଖିଲ ବେଳ ଅସ୍ତ ଗଲେଣି ।

ତମକୁ କଥାରେ କିଏ ପାରିବ ? ତମେ ଛୁଟିଲ, ମୁଁ ଯାଏ ।

ଗୀତ ତ, ଶୁଣ ଟିକଏ—

ଜନ୍ମ ନା—ମାଆର କଣ୍ଠରେ କୃତ୍ରିମ ଉଚ୍ଛ୍ୱାସ ।

କାନରେ କହିଲା······ଶରତ ଓଠରେ ଦୁଷ୍ଟାମି ହସ ··।

ଧେତ୍ ! ମାଆର ଦୁର୍ବଳ ମୁହଁ ଲଜ୍ଜାରେ ରକ୍ତିମ ହୋଇଗଲା ।

ପଞ୍ଚମ ପରିଚ୍ଛେଦ

ପାନ ଦି ଖଣ୍ଡ ଆଣେ । ଏଇଠି ଟିକଏ ବସ୍ ମାସୁ ।

ନାହିଁ ମାଳତୀ, ଦିନ ଗଲାଣି । ମୁଁ ଯାଉଛି, ଆଉ ଦିନେ ଆସି ପାନ ଖାଇଯିବି ।

ଜମା ଡେରି ହେବ ନାହିଁ । ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଆସୁଛି ମୁଁ । ମାସୁର ଉତ୍ତରକୁ ଅପେକ୍ଷା ନ କରି ମାଳତୀ ଚାଲିଗଲା ।

ବଡ଼ ଖୋସାଟା ତା ଗୋଲ ମୁହଁକୁ ବେଶ୍ ମାନୁଛି । ମଲ୍ଲୀବଢ଼ର ହାରଟିଏ ଗୁଡ଼ାଇ ଦେଇଛି ମାସୁ । କପାଳରେ ତାର ତାଳୁ ଝଲସୁଛି ସଦ୍ୟଲଗା ସିନ୍ଦୂରଟୋପା । ସାଗର ମିଳନ ଆକାଂକ୍ଷିଣୀ ସରିତ ପରି ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇ ଉଠିଛି ସେ ।

ମାସୁ ନୂଆ ହୋଇ ଆଜି ମାଳତୀର ଶୋଇବାଘରେ ପାଦ ଦେଇଛି । ଏହା ପୂର୍ବରୁ ଅବଶ୍ୟ ଏ ଘର ଥରେ ବୁଲି ଆସିଛି, ସେଅଲକେ ଘଟକର ସ୍ୱଭାବ । କୌତୂହଳର ଦୃଷ୍ଟି ତୋଳି ଘର ଅନ୍ତକୁ ଚାହିଁଲା । ବିଳାସଦ୍ରବ୍ୟ ନ ହେଲେ ବି ମାଳତୀ ଯେ ସୁରୁଚିସମ୍ପନ୍ନା, ଘରର ଆଡ଼ମ୍ବରହୀନ ସାଜସଜ୍ଜା ଏକଥା ସୂଚେଇ ଦେଉଛି । ଆସବାବପତ୍ରର ବହୁଳତା ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ପୁରୁଣାକାଳିଆ ପଲଙ୍କ ଉପରେ ଧୋବ ଫର ଫର ବିଛଣା ଝରକାର ଠିକ୍ ମୁହଁ ସିଧାରେ । ଦକ୍ଷିଣା ପବନ ସେଇ

ଝରକା ଦେଇ ଘରକୁ ଆସେ । ଭିତ୍ତି ଗାତ୍ରରେ ଡ୍ରେସିଂ ଟେବୁଲଟିଏ । ତେଲବୋତଲ, ପାନିଆ, ସିନ୍ଦୁର, ଅଳତା ଆଦି ସଜା ହୋଇ ରହିଛି । ମାଳତୀ ବୋଧହୁଏ ସ୍ନୋ-ପାଉଡ଼ର ବ୍ୟବହାର କରେ ନାହିଁ । ପୂର୍ବ ପାଖକୁ କାଚବନ୍ଧା ଆଲମାରିଟିଏ । କେତେ ଖଣ୍ଡ ପାଟ, ମଠା ଶାଢ଼ୀ ଉପର ଥାକ କାଚ ବାଟେ ବାହାରକୁ ଦିଶୁଛି । ଆଲମାରିକୁ ଲାଗୁ ଛୁଆ ଛୋଟିଏ ଟେବୁଲ ଓ ଖଣ୍ଡେ କାଠ ଚଉକି । ଟେବୁଲ ଉପରେ ମାଳତୀଙ୍କର ହାତକାମ ହୋଇଥିବା ଟେବୁଲ କ୍ଲଥ୍ ଖଣ୍ଡେ ପଡ଼ିଛି ଏବଂ କେତେଖଣ୍ଡ ବହି ସଜଡ଼ା ହୋଇ ରୁଆ ହୋଇଛି । ସେ ଗୁଡ଼ିକ ବୋଧହୁଏ ରବିର ପଢ଼ାବହି । ଉତ୍ତର ପାଖକୁ ଘରର ଦରଜା । ପୂର୍ବ-ଉତ୍ତର କୋଣରେ ଅଲଗ୍ନିରେ କେତେଖଣ୍ଡ ଶାଢ଼ୀ ବ୍ଲାଉଜ୍ ସଜଡ଼ା ହୋଇ ଝୁଲାହୋଇଛି । ଏତେ ଭଲ ସୁଗା ଛାମୟ ନାସ୍ଫୁଲବି କେଉଁଠୁଏ ମୁହିଁ ଅଖିରେ ପଡ଼େ; ଯଥା— ଶାନ୍ତିସୂଚକ ମଲଗା । କାନ୍ଥରେ ରେଶ୍ମ କେତେଖଣ୍ଡ ଏମ୍ବ୍ରୋଇଡ଼ର ଫଟୋ ଟଙ୍ଗାହୋଇଛି, ତା କାଚ ଉପରେ ଅଳ୍ପଏ ବଦଳରେ ଧୂଳି ଜମିଯାଇଛି । ଛୋଟିଏ କଣ୍ଟେଇ ସବୁଦିନେ ସ୍ୱାମୀ ଟଙ୍ଗା ହୋଇ ହୋଇ କାନ୍ଥରେ ଲୋଗାର ଚଢ଼ିଲଣି । ସେଥିପ୍ରତି ମାଳତୀର ନଜର ନାହିଁ । ଫଟୋଗୁଡ଼ିକ ଦେଖି ଦେଖି ଗୋଟିଏ ଯୁବକର ଫଟୋ ଉପରେ ମାଧୁରୀର ଆଖି ସ୍ଥିର ହୋଇଗଲା । ଚିଠିଏ ଅନାବୁଝା ଭାବରେ ଅନ୍ତର ଭରିଗଲ ଦଣ୍ଡ ସେ ଥିଲା ।

ଭବନ ଉଦ୍ବେଜନାରେ ଟେବୁଲ ଉପରେ ଠିଆ ହୋଇ ଫଟୋଟା ଟିକିଏ ଆଖି ଝରକା ସମ୍ନାରେ ଠିଆ ହେଲ, ମାଧୁରୀ ଆଖି ଦୁଇଟା ଉପରକୁ ଉଠିଗଲା । ଦେହରେ ବିଜୁଳି ଖେଳିଗଲା

ପରି ଲାଗିଲା । ଅସ୍ପଷ୍ଟ କଣ୍ଠରେ କହି ଉଠିଲା ସେ—ଏ ତେବେ ସେଇ ରବିବାବୁ !

ଯା, ତମକୁ ଆଜି ପାନ ଦେବି ନାହିଁ । ଫଟୋଟା ଫିଟାଇ ଆଣିଲୁ ନା ? ଏବେ ପଶ୍ଚାତାପ କରି କରି ମନଟା ଶାନ୍ତ ହୋଇ ନାହିଁ ?

ଚମକି ପଡ଼ି ପଛକୁ ଅନେଇ ଦେଇ ମାୟା ଦେଖିଲା, ପାନ ଥାଳିଆ ଧରି ମାଳତୀ ମୁରୁକି ମୁରୁକି ହସୁଛି ।

ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ଅବସ୍ଥାକୁ ସମ୍ଭାଳି ନେଇ କହିଲା, ଦେଖିଥିଲୁ ତୁ ରବିବାବୁଙ୍କ ଫଟୋକୁ ପଣତରେ ପୋଛୁ କେମିତି ଚକ୍ ଚକ୍ କରିଛି । ଅତି ସ୍ନେହରେ ମାୟା ମାଳତୀକୁ ତୁ-ତା ସମ୍ବୋଧନ କରେ । ଭଗବାନଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଲା, ହାତରୁ ପଡ଼ି ଯାଇ ଭାଙ୍ଗି ନ ଯାଇଛି, ଏତିକି ରକ୍ଷା । ଥରି ଥରି ହାତରେ ପୂର୍ବ ସ୍ଥାନରେ ଫଟୋଟି ଟଙ୍ଗାଇ ଦେଇ ମାଳତୀ ହାତରୁ ପାନ ଦି ଖଣ୍ଡି ନେଇ ତରତର ଚାଲିଗଲା ଲଜ୍ଜା ଦେଇ ଘରମୁହାଁ । କିନ୍ତୁ ତାର ଅସ୍ଥିର ପଦକ୍ଷେପ, ଗମ୍ଭୀର ମୁହଁ, ଝଟକର ଭ୍ରୂଭଙ୍ଗୀ ମାଳତୀ ମନରେ ସନ୍ଦେହଟାଏ ରଖିଦେଲା । ମାଳତୀର ମନେହେଲା, ତା ଠାରୁ ଅପଣା ମନୋଭାବକୁ ଗୋପନ ରଖିବାକୁ ମାୟା ଚାଲିଗଲା । ସେ ରବିବାବୁଙ୍କୁ ପୂର୍ବରୁ ଚିହ୍ନିଥିଲା ନା କଣ ? ତାଙ୍କର ଫଟୋ ଦେଖି ଏତେ ଭୋଳ ପଡ଼ିଲା ସେଥିପାଇଁ । ହଠାତ୍ ବିଜୁଳି ଚମକ ଭଳି ଗୋଟାଏ ଚିନ୍ତା ତା ମନକୁ ଆସିଗଲା । ଛାତ୍ରାବାସରେ କାନକୁ ଯେ ଗୁଣୁଗୁଣିରେ ଶୁଣିଥିଲା, ସେ କଥା ସତ ?

କଟକରେ ପଢ଼ିବାବେଳେ, ରବି କେଉଁ ସହପାଠିନୀର ସ୍ନେହପାତ୍ର ଥିଲା । ପାଠୋଇ ଝିଅକୁ ବୋହୂ ନ କରିବାର ଦୃଢ଼

ପଣ କରୁ, ନାଚର ଝମରରେ ଅଜାଣଶୁର ତାକୁ ଏ ସବୁ ଅଣିଥିଲେ ।

ମୋଉ ଅସି ଡାକଲା, ବୋହୂମା, ଚୂଲି ଲଗାଇବ ପରା ? ବେଳ ଗଲଣି ।

ଦର୍ପଣ ଆଗ ଚକେଇ ମାଳଣ ଉତ୍ତର ଦେଲା—ହଁ ଯାଉଛି, ଚୁଲ୍ ।

ସୁନାମଣୀ ଚଉକ ଚକେଇ ନେଇ ଅଳ ପରବା ଭାଟି କରିଥିଲେ । ଠା, ଠା କରି ଜଣ ଜଣ ଚରବାର, ଭଜା ପାଇଁ ମଜାଡ଼ି ରଖୁଥିଲେ । ଘୃଣ ମାସ ପରେ ପୁଅ ତାଙ୍କର ଘରକୁ ଅସିବ ଅଜ । ଭଲ କରି ରୋଷେଇ ଖାଇବ । ଅଗିରେ ଅଗେରୁ କେତେ ଥର ଭାବିଥିଲେ । ଯେତେବେଳେ ଜମିଦାରୀ ଥିଲା, କେତେ ପରବାସର, କେତେ ଦୁଧ-ଘିଅ, କେତେ ମାଛ, ଶୁଖୁଆ ମଫସଲରୁ ଅସୁଥିଲା । ଖାଇ ଖାଇ ଚର୍ବା ଲାଗୁଥିଲା । ଅଜ ସେ କଥା ସପନ ପରି ଲାଗେ । ସେଇ ସରସଳ, ସେଇ ଭଣ୍ଡାରଘର ଅଛି, କିନ୍ତୁ ଶୂନ୍ୟ । ଦାଟନ୍ତୁ ଘରବା କଣାଦେଲେ ଯାଇ ଜଣା ଦେବ । ଦେଖି ରଖ ପିଲ୍ଲଦଳନ୍ତୁ ଅଟ୍ଟରଣି ଚରୁ ମେଷ୍ଟା ମେଷ୍ଟା ଘିଅ ଲୁଚରେ ଲଗାଇ ଖାଉଥିଲେ, ଅଜ ବୃମ୍ନର ଘିଅ ଚ ଟା ପାଇଁ ସୁନାମଣୀ ଯୋଗାଡ଼ କରି ପାରୁନାହାନ୍ତି । ଦାଟଟା ଚନକରେ ଲଗି ରକ୍ତ ଝରୁଛନ୍ତି ସୁନାମଣୀଙ୍କର ଚେତା ଅଥିଲା । ମୋଉକ ଡ଼ାକ ଶୁଭାଇଲେ ।

ମା-ସାଅନ୍ତାଣୀଙ୍କର ରକ୍ତ ଦେଖି ମୋଉ ତ ଥୁନ୍ଅ ! ମଲମ ଲଗାଇବା ଲୁଗ, ଭଅସ ଦେଲ, ଭଅଣ ଦେଲ ଦୋଳ ପାଟି କରୁଛି ସେ ।

ମାଳତୀ ଡାଲି ବଘାରିବାକୁ ଯାଉଥିଲା । ପାଟି ଶୁଣି ଅଟକିଗଲା ଆରେ ହାଣ୍ଡିଟା ଚୁଲି ଉପରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଦେଇ ଦଉଡ଼ି ଆସି ଦେଖେ ତ ଏ ଘଟଣା । ଘର ହସମାଡ଼ିଲା ତାକୁ । ଏଇ କଥାକୁ ଏତେ ଗୁନିଆ !

ତନ୍ନ ଟିକିଏ ଡେଉ ଖଣ୍ଡା କନାରେ ପଟି ବାନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧୁ କହିଲା, ମୋତେ ତ ପଶୁଟା କାଟିଦେଇଥାନ୍ତା । ତମେ କାହିଁକି ଅଟକିଲ ?

ଦିନ ଯେତେ ଗଲା, ସମସ୍ତଙ୍କର ଉତ୍କଣ୍ଠା ସେତିକି ବେଶି ବଢ଼ିଲା । ଅଣ୍ଡା ଦଶ ଥର ଯାଇ ବସା ଉପରେ ଅନେଇ ଆସିଲେଣି, ଛୁଆ ଚକ୍‌ଲେଟ୍ ଆସୁଥିବେ ବୋଲି । ଗ୍ରହଣ ବେଳକୁ ତା ପାଟିରୁ ନାଲ ରକ୍ତ ଝରୁଛି ।

ତମେ ପଶ୍ଚିମ ଆକାଶକୁ ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ କରି ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅସ୍ତ୍‌ବେଳକୁ ତଳେ ଲୁଚିଗଲେ । ଅରଣାର ମଞ୍ଜି ଗଛରେ ଧରିଥିବା କଣ୍ଟା-ଯୁକ୍ତ ଫୁଟିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା । ଚଇତାଳି ପବନ ଆସୁକରି ଡୋଳାକୁ ଝୁଲାଇ ଝୁଲାଇ ଖେଳିଲା । ଗାଈ ବଣା ହୋଇଥିବା କାଉଟିଏ କା କା ଡାକ ପବନରେ ଭେଞ୍ଜି କାଟି ଘର ବେଗରେ ଉଡ଼ି ଚାଲିଲା ତା ବସା ଅନ୍ଧକାରରେ ।

ମାଳତୀ ତର ତର ହୋଇ, ବାଳ ଥିବା ଟେକାଣି, ଲଣ୍ଠା, କଣ୍ଟେଇ ଡୋଡ଼େଇ ରଖିଦେଲା । କାସୁନ୍ଦିର ଧୋଇ ଥୋଇଲା ଲୋଟାରେ । ତେଲେଇ ଥାଳି ଚୁଲିଦେଲା, ଚେକଉ ଘଷିଲା । ତା'ପରେ କୁଆମୂଳ ଲୁଗାପଟା ଧୋଇ ଉପି ସନ୍ତ୍ର କରି ବସିଲା ।

ସୁନାମଣି ଅନ୍ଧାରରେ ଥାଇ ସବୁ କିଛି ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି । ଚୋରଟି ତାଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅଲକ୍ଷ୍ୟ ବା ଅଗମ୍ୟ ନୁହେଁ । କାମଗୁଡ଼କ ତାର ଘର ସଜ୍ଜା, ଘର ସଂସାର । ଏଇ ନୂଆ ଟୋକାଟା ତା ମୁଣ୍ଡ ଖରାପ କରେ । ସେତେବେଳେ ତ ପିଲବୟସ । ସୁନାମଣିଙ୍କର ମନଟା ସହାନୁଭୂତିରେ ଭରିଗଲା । ମୋଟେକ ଜାଣି କହିଲେ, ତେଲ୍ ଟିକେ ନଳିକଣ ଉପରେ ଘଷିଦେଇ ଦେବ ଅଜୁଛୁ କି ? ସେତେବେଳେ ଦାଣ୍ଡଅଗଣା ପରଦାରବାବୁଙ୍କ ପାଟି ଶୁଭିଲା ।

'ଦେଖ ବାବୁଦେଇକା ଆସିଲେଣି - ବୋଲି ମୋତେ ଦାଣ୍ଡ ଅଗଣାକୁ ଧାଇଁଲେ ।

ସୁନାମଣି ଅରଣାକୁ ବୁଲିଆସିଲେ । ଠାକୁରଙ୍କର ପାଖକୁ ଯାଇ ଦେଖିଲେ ବୋଲି, ସେ ଲୁଗା ବଦଳାଇଲେ ବୋଧହୁଏ । ଚିନ୍ତା ଭାବନା ଅଧାରେ ରହିଗଲା, ସକାଳ ଲୁଗା ଟେକେଟା ଛାଡ଼ିନି କରି ନାହିଁ । ଦୁଇଟା ଶାଢ଼ୀର ଅର୍ଦ୍ଧାଂଶ ତଳେ ପଡ଼ିଛି । ସେ ଘର ମାସ ତେଲ ଅଛି । ସୁନାମଣି ଅନ୍ଧାରରେ ଅନୁଭବ କରିବେ ନାହିଁ ତ, କେଉଁ କଥା ?

ତଳରେ ଦଉଡ଼ି ଝୁଲାଇ ଟୋକାଟା, ମୁଣ୍ଡରେ ହାତରେ ତେଲ ଲଗାଇ ଘରେ କେବଳ ଯାଇଁ ପଶିଲେ । ଅନ୍ଧାରରେ, ଝିଙ୍କାରେ, ଲୋକଙ୍କ ଘରର ଚୋର ମୁହଁଟିରେ ନାଲି ଲାଲ୍ ଜକୁଟି ଦେଖାଉଛି । ଦେହଟା ଦରଦାଳ ଭଳି ଅଛି । ତାହାପାଇଁ ସାବୁ ଦରଦାଳ ମାଳକୁ ଝରେଇ କରିଛି, ସେ ଘରକୁ ଆସିଲା ମାତ୍ର ଘରରେ କବାଟ କୋଣରେ ଲୁଚିବାକୁ ବାଟ ପାଉନାହିଁ । ନ କରନ୍ତୁ !

ସନ୍ଧ୍ୟାକୁ ଆଶ୍ରୟ କରି ଅଗଣାରେ ପାଦ ଦେଲେ ନରହରିବାବୁ । ହୂନାମଣୀଙ୍କ ଛୁଟିରୁ ନିଆଁ ଝସିପଡ଼ିଲା । ଶାଢ଼ୀଟାକୁ ସଜାଡ଼ୁ ସଜାଡ଼ୁ ଭୀତ-ଚକିତ କଣ୍ଠରେ ସେ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ—ଏତ ?

ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି ମାଳତୀ ଶୁଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା ଶ୍ୱଶୁରଙ୍କର ଉତ୍ତର ।

କୋମଳ ସ୍ୱରରେ ନରହରିବାବୁ କହିଲେ—ଆସୁ ଆସୁ ବାଟରେ ଏତ, ଶତ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖାହେଲା । ବହୁଦିନ ପରେ ଦୁହିଁଙ୍କର ଭେଟ ହେବାରୁ ନଈକୂଳ ଉପରେ ବସି ଗପସପ ହେଉଛନ୍ତି । ମୁଁ ଆଗରେ ଚାଲିଆସିଲି ।

ତଉଡ଼ ତଉଡ଼ ଅସିଛୁ ଖାଇ, ପି ଯାଇ ଉଠିଥିଲେ ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତା ! —ଅଭିମାନକ୍ଷୁବ୍ଧ କଣ୍ଠରେ ହୂନାମଣୀ କହିଲେ ।

ସାଙ୍ଗ ଜଣେ କୁଆଡ଼େ ଚାଲିଲା ଯାଉଛି ? ଜବତାର ପାଦ-ପୂଜଣ କଲପରି କହିଲା ମୋତେ ।

ଅଣା ଅଗଣାରୁ ମଣିପୁରୀ ହୁଣ୍ଡାଇଥିଲା । ସବୁ ଶୁଣି ଶୁଣି ମୀମାଂସା କଲା— ଯାଉଛି ଜାଣ ଆଣେ ?

ତମେ କୁଆଡ଼େ ଯିବ ? ସାତ ବରଷରେ ପଲଟାନ ଅଛୁ । ଗାଁ ମୁଣ୍ଡ ଝଣ୍ଡିଆ ଗଛ ପାଖକୁ ଲାଗି ସେ ଯେଉଁ କେନ୍ଦୁଗଛ—ସେଥିରେ ପିଠାଖୁଣୀ ଥାଏ । ମାଛୁଅଙ୍କାରୀଙ୍କର ସେଥିରୁ ବାହାରନ୍ତି । ମୋତେ କଥାଶୁଣି କହୁଛନ୍ତି ଅଛି ଦେଖି ଅଣା ଗ୍ଲାନି ହୋଇ, ଲଜ୍ଜା ବାକିରେ ମୁହଁ ଲୁଚାଇଲା ।

ସୁନାମଣୀ ଆଜି ଠାକୁର ମନ୍ଦିରକୁ ନ ଯାଇ ଏ ପାଖ ସେ ପାଖ ହେଉଥାଆନ୍ତି । ଧରମ କରମ କିଛି ତାଙ୍କର ମନେ ପଡ଼ୁ ନାହିଁ । ଦ ଘଡ଼ି ଅନ୍ଧାର ଯାଇ ଜହ୍ନ ଉଠିଲା, ରଜର ଦେଖା ନାହିଁ । ଓସ୍ତାଦ ନ ପାଇ ସୁନାମଣୀ କହିଲେ, ଚଲୁ ଟିକଏ, ମୋର ଦେଖିବୁ, ପିଲଟା କୁଆଡ଼େ ରହିଲା ? ଇଏ କୋଟିଏ ପଣ୍ଡି-ତିଏ ଯେ, ପିଲଟାକୁ ଅଧ ବାଟରେ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ଚଲୁ!

ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ହିଚ୍ଚଣୀ ଶୁଣି ନରହରିବାବୁ ଉତ୍ତର ଦେଲେ—ଏମିତି ଗୁନ୍ଥଥ କାହିଁକି ? ହଉ, ମୁଁ ସେ ଆଡ଼କୁ ଯାଉଛି, ଭଡକ ଡାକିଦେବ । ମୋଟକ ଲଣ୍ଠଣ କହିଲେ, ଚୁନପଟ ଟିକେ ଦେଲୁ ।

ସୁନାମଣୀ ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ହାତକୁ ଚୁନପଟ ବଢ଼ାଇ ଦେଉ ଦେଉ କହିଲେ, ସେ ଶର ଭ କେମିତକା ପିଲ ! କହୁ ନାହିଁ—ଭୁ ଘରକୁ ଫିରୁଛି ରଡ, ତତେ ମାଉସୀ ଖୁଣ୍ଡିଅଛେ । କାଲି ସକାଳେ ଆସି କଥା ହେବା ।

ଓଃ କାହିଁକି ଯେମିତି ହେଉଛ ? ମୁଁ ତ ଯାଉଛି ଡାକ ଦେଇ—

ଷଷ୍ଠ ପରିଚ୍ଛେଦ

ରବି ବାପାଙ୍କ ଠାରୁ ଶରତ ବି ମାସେ ହେଲା ଏ ଗାଁକୁ ମାଷ୍ଟର ହୋଇ ଆସିବା କଥା ଶୁଣି ଖୁବ ଖୁସିହେଲା । ମାଟ୍ରିକ ପଢ଼ିଲାବେଳେ ଶରତ ଥିଲା ତାର ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବନ୍ଧୁ । ଗୋଟିଏ କୋଠରୀରେ ଦୁହେଁ ରହୁଥିଲେ ଏବଂ ଏକ ଶ୍ରେଣୀରେ ପାଠ ପଢ଼ୁଥିଲେ । ରବି ଘରୁ ଯେତେ ପିଠା, ଚୁଡ଼ା, ଅଙ୍ଗୁର ଯାଉଥିଲା, ବନ୍ଧୁଭାବ ନେଇ ସମାନ ଭାଗ ଖାଉଥିଲା ଶରତ ।

ଏଥର ବି ଥରେ ରବି ସପ୍ତାହେ କୃଷ୍ଣନଗର କୁ ଆସିଥିଲା ଛୁଟିରେ । ରବି ମନ ଖୋଲି ଶରତ ଆଗରେ ସବୁ କଥା କହି ଯାଉଥିଲା । ଦୁଇ ବନ୍ଧୁ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ଘାଟପୋଡ଼ କୂଳେ ବୁଲି କଟାଉଥିଲେ । କେବେ କେମିତି ଖଣ୍ଡଗିରି, ଚଣ୍ଡୀଖୋଲ, ଧବଳେଶ୍ୱର ଇତ୍ୟାଦି ପ୍ରାକୃତିକ ଦୃଶ୍ୟବହୁଳ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ ସ୍କୁଲ ପିଲଙ୍କର ସହିତ ବଣଭୋଜି କରିବାକୁ ଯାଉଥିଲେ । କିନ୍ତୁ କେହି କାହାକୁ ଛାଡ଼ୁ ନ ଥିଲେ । ଯେଉଁଠି ରବି, ସେଇଠି ଶରତ । ଦୁହେଁ ଯେମିତି ରାମ-ଲକ୍ଷ୍ମଣ । ରବି ଥିଲା ଚଞ୍ଚଳା, ଛୋଟିଆ ବେଳଠାରୁ ଝଗଡ଼ାକୁ ଡିହାପାଏ ବାଦକଥା ପକାଇ ସେ ଡକରା ବକର ହେଉଥିବ । ଶରତ ଥିଲା ଧୀର । ଏତିକି ଯାହା ଦୁହିଁଙ୍କର ସ୍ୱଭାବଗତ ପାର୍ଥକ୍ୟ । ମାତ୍ର ଏ ଜନ୍ମପୂର୍ବ ବନ୍ଧୁତାର ଅନ୍ତରାୟ ହୋଇ ନ ଥିଲା ।

ମାଟ୍ରିକ ପରୀକ୍ଷାର ଶେଷ ଦିନ ଶଶି ଟେଲିଗ୍ରାମ ପାଇଲା ଯେ ତାର ବାପା କଠିନ ଶଯ୍ୟାରେ ତାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛନ୍ତି । ଅନ୍ତ୍ୟକୁ ଦେଖା ଦେଇଯାଇ ଥିଲା ସେ । ବଡ଼ କଷ୍ଟରେ ଦୁହେଁ ଦୁହିଁଙ୍କ ପାଖରୁ ବିଦାୟ ନେଲେ । ଏବେ ଆଠ ବର୍ଷ ବିତିଗଲାଣି । କେହି କାହାର ଖବର ରଖି ନାହାନ୍ତି । ସମସ୍ତ ଅନୁଭୂତି ପରେ କିଏ ନ କରେ ! କଟକର କାଠଯୋଡ଼ି କୂଳେ ବସିଲା ଶଶି ଅଳକା କୂଳ ବନ୍ଧ ଉପରେ ପାଦକୁ ପାଣି ଲଗାଇ ବସିଛନ୍ତି ଶଶି ଓ ରେଖା । ଦୂରକୁ ଚନ୍ଦ୍ରମା ଏବେ ଦୂରେ ନିଷ୍ପ୍ରଭ, ଉଦାସୀନ । ତୃଷାଗାମିନୀ ଅଳକାର ଜଳଧାରା ପରେ କ ଦରିଦ୍ରଲୟକୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କରୁଛି । ପ୍ରେମ ମିଳନର ଚାତୁରୀକରନକୁ ଜଡ଼ିଅଛନ୍ତି କୁସୁମ ଦିଗନ୍ତର ଚନ୍ଦ୍ର । ଫିକା ହୋଇ ଆସୁଛି ରାତିର କଳା ଅନ୍ଧକାର ଗାଢ଼ କଳାରଙ୍ଗ । ପଛରେ ଫୁଲ୍‌ଫୁଲିଆ ଜୋନି ଦେବ, ଅଳକା ବୁକୁରେ ଧ୍ୱନି କରୁଛି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଢେଉର ଗୁଞ୍ଜନ । ଦୂର ପୋଖରୀ ଶୁଭୁଛି ମଳିଷ ବେଳରେ ରୁନୁ ଝୁନୁ ନୂପୁର ଧ୍ୱନି । ଏଇ ନିକଟରେ ରୋଗ କରୁଛି ପଞ୍ଚମୀ ।

ହଠାତ୍ ନୀରବତା ଭାଙ୍ଗିଲା ଶଶି । "ଏ ଘର୍ଷ ଆଠ ବର୍ଷ ଭିତରେ ତୁ କେତେ ବଦଳି ଯାଇଛୁ । ମୋର ତ ମୋଟେ ବିଶ୍ୱାସ ହେଉ ନାହିଁ ଯେ ମୋର, ସେହି ଚପଳ, ସେହି ଚଞ୍ଚଳ ଝିଅଟି ଏମିତି ଗମ୍ଭୀର ହୋଇଯାଇଛି ବୋଲି । ତୁ କିଏ ସଂସାର କଲୁଣି କି ନା !"

ରେଖା ଭାରି ଓଠ କୋଣରେ ଶୁଖିଲା ହସ ଟିକିଏ ଫୁଟାଇ ଉତ୍ତର ଦେଲା—ଘର ସଂସାର ! କଣ୍ଠରେ ତାର ବ୍ୟଥାଭରା ବ୍ୟଙ୍ଗର ସ୍ପଷ୍ଟ ଝଂକାର ହେଲା ।

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଶଶି ପଚାରିଲା—ଏମିତି କହୁଚୁ ମାନେ ?

ଭବର କପାଳ କୁଞ୍ଚିତ ହୋଇ ଆସିଲା । ମାନେ ! ମାନେ ଆଉ କଅଣ ? ବାପା ମା, ସାଇପଡ଼ିଶା ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ, ସମସ୍ତେ କହନ୍ତି ମୁଁ ସଂସାର କରିଛି । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ନିଜେ ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରି ନାହିଁ ଯେ, ମୁଁ ସଂସାରୀ ହୋଇ ସାରିଛି ।......ଯୋର ଜବରଦସ୍ତି ଗୋଟାଏ ଅଜଣା ଅଚିହ୍ନା ଯୁବତୀ ହାତକୁ, ଅଗ୍ନି ପୁରୋହିତ ଆଉ ଏକ୍ ଜାଦୁଅ ଅନୁଭବକ, ଜଣେ ଯୁବକ ହାତରେ ଛାଡ଼ି ଦେବାକୁ, ତୋ ଭଳି ଶିକ୍ଷିତ ଯୁବକ କଅଣ ସଂସାର ଯାତ୍ରାର ପ୍ରାରମ୍ଭ ବୋଲି କହିବ ?

ଅକ୍ଷି ଦୁଇଟା ବଡ଼ ବଡ଼ କରି କଣ୍ଠରେ ବାମ୍ପ ଫୁଟାଇ ଶଚି ଚିତ୍କାରିଲା—କଣ ତୁ କହୁଛୁ ଭବ ? ତୁ କଅଣ ବିବାହ କରି ସୁଖୀ ହୋଇ ନାହୁଁ ?

ସୁଖୀ ! ସ୍ମିତ ଟିକଏ ବ୍ୟଥାମୟ ପାଣ୍ଡୁର ହସ ଭଳି ଓଠରେ ଫୁଟିଉଠି ମିଳାଇଗଲା । ତତେ ମୁଁ ଖୋଜୁଥିଲି ରେ ଶଚି । ମୋର ବ୍ୟଥା ତୋର ମନ ଓ ତୋର ଭଳିଆ ବନ୍ଧୁର ସାହଚର୍ଯ୍ୟ ଖୋଜୁଥିଲା । ତୁ ମନଦେଇ ଶୁଣ୍ କି ନ ଶୁଣ, ଆଜି ତୋର ଆଗରେ କେତେ କଥା ମୁଁ କହିବି । ଟିକଏ ଧୀରଜ ରଖି ଶୁଣ ।

ଭବ ଆରମ୍ଭ କଲା । ମେଟ୍ରିକ ପାଶ କରି ସାରି ମୁଁ କଟକ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରେ ନାଁ ଲେଖାଇଲି । ହଷ୍ଟେଲରେ ନ ରହି ଗୋଟାଏ ମେସ୍ କରି କେତେଜଣ ପିଲା ରହୁଁ । ହେଲେ, ତୋ ଭଳିଆ ବନ୍ଧୁକୁ ହରେଇ ମୋ ମନ ଭରି ବାଧୁଥାଏ । ନିର୍ଜନମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ତୋର କଥା ମନେ ପଡ଼େ । ତୋତେ ଭୁଲିବା ପାଇଁ ମୁଁ ଜୋର କରି ନିଜକୁ ପଢ଼ାପଢ଼ି ଭିତରେ ବୁଡ଼େଇ ରଖୁଥାଏ; ଫଳରେ ପ୍ରି-ୟୁନିଭରସିଟି ପରୀକ୍ଷାରେ ଖୁବ୍ ଭଲ ନମ୍ବର ରଖିଲି । କି ପୁଅ କି ଝିଅଙ୍କର

[illegible]ଟିରେ ପଢ଼ିଲ ମୋର ସଙ୍ଗର ବନ୍ଧୁତା ସ୍ଥାପନ କରିବା ପାଇଁ ଜଳାମୃତ ଆକାଂକ୍ଷା । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତାହାଙ୍କ ଧନ୍ଦ ତେଜ ନ ଥାଏ । ଝିଅ ପିଲଙ୍କୁ ଛ ଦଶ ହାତ ଦୂରରୁ ଜୁହାର କରି ବାଟ ଛାଡ଼େ । ଦିଏ ସେଇଁଥିକ ଡରେ, ସେ ସେଇଥିରେ ପଢ଼ିବା ବୋଧହୁଏ ବଧାରାର କଥା ।

ମେଢନ ମୋର ଲେଖ ପିତୃମୃତ୍ୟୁଟା ଲାଗିଲ ଥାଏ । ଜୁନ ମାସ ପୂର୍ଣ୍ଣ ନଆଁ ବର୍ଷୁଥାନ୍ତି । ଦିନେ ଗୋଟାଏ ଗୃହାଗ୍ନ ନ କରୁଣ କରି ଅମ ବୃତ୍ତା ଗୁମାସ୍ତା ହାତରେ ପୋଲବାକୁ ଦୋକାନ ଲେଖିଥାଏ । ଗୁମାସ୍ତା ଷ୍ଟେସନ ଗୋଟାଏ ବସ୍ତରେ ଫନ୍ଦ ଆସିବା କଥା, ମୁଁ ପେଟଜ କଣି ନେବ ବୋଲି କଲେଜରୁ ସିଧା ବଜାରକୁ ଯାଉଥାଏ । ଦେଖିଲି, ମୋର ଠିକ୍ ଦୁଇ ହାତ୍ ଆଗରେ ଝିଅଟିଏ ବହିପତ୍ର ଧରି ଚାଲିଛନ୍ତି । ଝାଳରେ ଗୋଟିଏ ଗାଧୋଇ ପଡ଼ୁଛି । ଗତିର ଭୂଇଁର ରିକ୍ସା ନ ଥିବାରୁ ସେ ଚାଲି ଚାଲି ଘରକୁ ଫେରୁଛି । ମୋର ଲକ୍ଷ୍ୟ ମୋ ଓ ଟେଲିଫୋନ ମହିଳା କଲେଜର ଜଣେ ଛାତ୍ରୀ । ପାଞ୍ଚ ମିନିଟରେ ପହଞ୍ଚୁ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟରେ ପଚାରିଲି—କଲେଜରୁ ଏତେ ବାଟ କିଏଣ ଚାଲି ଚାଲି ଆସିଲେଣି ? ଲାଜ ଲାଜ ହୋଇ ସେ ଉତ୍ତର ଦେଲା, "ରିକ୍ସାରେ ଆସୁଥିଲି, ବାଟରେ ତାର ଚକଟା ଫାଟି ପଡ଼ିଗଲା । ଗୋଟାଏ ଟେକ୍ସି ପଛର ଧକ୍କା ବି ଲାଗିଲା । ଅଳ୍ପରେ ବର୍ତ୍ତିଗଲି ମୁଁ । ବାଟରେ ଖାଲି ରିକ୍ସା ପାଇଲେ ଧରିନେବ ।" ସ୍ୱତଃ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୋଇ ମୁଁ ଗୋଟାଏ ରିକ୍ସା ଡାକି ଆଣି ଦେବାକୁ କହିଲି । କିନ୍ତୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବୁ—ରିକ୍ସା ଭଡ଼ାଟା ସେ ଆଗରୁ ଛୁଟିକର ରିକ୍ସାବାଲାକୁ ଦେଇ ଦେଇଥିଲା । ବୁଝିଲି ଦେଇ, ଦେବାଟା ଠିକ୍ କି ଭୁଲ, ସେତେବେଳେ ବିଚାର କରି ଦେଖି ନ ଥିଲି ।

ଝିଅପିଲାଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ଗୋଟାଏ ସ୍ୱାଭାବିକ୍ ଧର୍ମ୍ ବୋଧହୁଏ । ଝିଅଟି ରିକ୍ସାକୁ ଦୂର୍ ଦୂର୍ ମୁଁ ଲକ୍ଷ କରେ, କେଉଁଠି ରହେ ଇତ୍ୟାଦି ପ୍ରଶ୍ନ କଲା । ଗୋଟାଏ ମୋହରେ ମୁଁ ତ ତାର ଉତ୍ତର ଦେଲି, ରିକ୍ସାଟା ଆଖିରୁ ଅଦୃଶ୍ୟ ହେବାରୁ ଦେଖେ ଠାକୁରଙ୍କୁ ଆଠଅଣା ଅଛି ଆଉ ଗୁଡ଼ାଏ କଣ କିଣିବ କେଉଁଠାରେ ? କାନମୁଣ୍ଡ ଆଉଁସି ମେସ୍‌କୁ ଫେରିଲି । ଖାଇସାରି ବିଛଣାରେ ପଡ଼ି ଗଡ଼ଗଡ଼ ହେଲା ବେଳକୁ ମୋର କଳ୍ପନାରେ ସେ ଝିଅଟିର ଚିନ୍ତା ଆସି ମୋ ମନକୁ କାହିଁକି ଗ୍ରାସ କଲା । ସେ ତ ମୋର ସମସ୍ତ ପରିଚୟ ବୁଝିନେଲା, ମୁଁ ତ ତାକୁ କିଛି ପଚାରି ପାରିଲି ନାହିଁ ? ଅଚ୍ଛା ସେ ମୋର ପରିଚୟ ନେଲା କାହିଁକି ? କି ଦରକାର ଲାଗିବ ତାର ? ଏମିତି ଭାବ ସମୁଦ୍ରରେ କେତେ ଉତ୍ତରହୀନ ପ୍ରଶ୍ନ ମୋ ମନରେ ଆସେ ଉଇଁ ଆସେ ଲିଭି ଯାଉଥାଏ । ବସ୍ତାଘାଟରେ ଚଲାବେଳେ ଆଉ ଥରେ ସେ ଝିଅଟିକି ଦେଖିବାକୁ ଆଖି ଖୋଜୁଥାଏ । ଦୁଇ ଦିନ ପରେ ଘରର ଖୋଲା ବଙ୍ଗଳାର ପିଲାଟିଏ ଚିଠି ଖଣ୍ଡେ ମେସ୍‌ରେ ଦେଲା ମତେ । ସେଇ ଝିଅଟି ମତେ ଜଳଯୋଗର ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିଛି । ଆନନ୍ଦରେ ମନଟା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଗଲା । ସେ ଘରକୁ ମୁଁ ଗଲି, ତଥାପି ଆନନ୍ଦରେ ବୁକର ସ୍ପନ୍ଦନ ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ଆମ ମେସ୍‌ଠାରୁ ଅଳ୍ପଦୂରରେ ତାଙ୍କ ଘରଟା ଜାଣି ମନ ତୃପ୍ତି ହୋଇଗଲା । ଖାଇପିଇ ପ୍ରାୟ ଛଅଟା ବେଳେ ମେସ୍‌କୁ ଫେରିଲି । କ୍ରମେ ଦୁଇଟି ଯୁବକ ଯୁବତୀର ବନ୍ଧୁତା ଘନିଷ୍ଠତାର ସୀମା ଡେଇଁଗଲା । ଦୁହେଁ ଦୁହିଁଙ୍କ ଉପକାର କରିବା ସୂତ୍ରରେ ତତ୍ପର ହେଲୁଁ । ଦୁଇଟି ସ୍ରୋତ, ଦୁଇଟି ଶିଖା, ଦୁଇଟି ପ୍ରାଣ ଗୋଟାଏ ହେବାକୁ ବସିଲା । ଉଭୟର ଲକ୍ଷ ଉଭୟର ହୃଦୟରେ ଫୁଟି ଉଠିଲା ।

କେତେଥର ଗୋଟାଏ ରିକ୍‌ସାରେ ଦୁହେଁ ସିନେମା ଯାଉଁ; ସାଗରପାଡ଼ର ଶୁଭ୍ର ବାଲୁଶଯ୍ୟାରେ ବସି ବସି ପ୍ରକୃତିର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଉପଭୋଗ କରିଛୁ ମାତ୍ର; ସବୁଥର ତା ଠାରେ ମୁଁ ଗୋଟାଏ ଅଦ୍ଭୁତ ସଂଯମ ଭାବ ଦେଖି ପାରିଛି । କିନ୍ତୁ ଏ ସେ ମିଶେ ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ବହୁଥର ତାକୁ ଭୁଲ ବୁଝିଛି । ସବୁଥର ମତେ ବୁଝାଇ ସାନ୍ତ୍ୱନା କରେ ସେ ।

ସିନେମା ଯିବାବେଳେ, ସେଠାରୁ ଫେରିବା ବେଳେ ଥରେ ଦୁ ଥର ମୁଁ ଆମ ବୁଢ଼ା ଗୁମାସ୍ତାଙ୍କ ସାମ୍ନାରେ ହେଲି । ଜାଣିଥିଲୁ, ମୋ ପାଇଁ ଦୋଷ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଶିଖ ଲଗାଇ ହୋଏ । ସେ ମୋ ମେସ୍‌ରେ ରହି ଖାଇପିଇ ରହନ୍ତି । ଆଉ ମେସ୍‌ଟା ପ୍ରଥମେ ପଡ଼େ । ସେ ଓ ମୁଁ ସିନେମା ଫେରିବା ମଣିଷ ମେସ୍‌ରେ ଗ୍ରୁପ ଦେଇ ଭୁଲଯାଏ କିମ୍ବା ସିନେମା ଗଲେ ଆସି ଡାକ ନେଇଯାଏ ।

ଆମର ଏହି ମିଳାମିଶାକୁ ଗୁମାସ୍ତା କୁଣ୍ଠିତ ଭାବରେ କେତେଙ୍କ ଆଗରେ ବଢ଼ାଇ ଚଢ଼ାଇ କହିଲେ । ମୋ ଉପରେ ମନେ ମନେ ଚକ୍ରବୃତ୍ତ ବୁଝାଇଲେ ସେ । ବି.ଏ. ପରୀକ୍ଷା ସରିଲା । ମୋର ଘରକୁ ଆସିବା କଥା କିନ୍ତୁ ମାଧବର ଅନୁରୋଧରେ ମୁଁ ପୁଣି ବୁଲିଲି ସମୁଦ୍ରର ପବନ ଖାଇବାକୁ । ମାଧବର ବୋଲ ହୃଦ ପ୍ରେମ ଓ ସରଳମନା । ତାଙ୍କ ଅନୁରୋଧ ଏଡ଼େଇ ନ ପାରି ମୁଁ ଆଉ ଘରେ ଦଶ ଦିନ ରହିଗଲି । ଅକସ୍ମାତ୍‌ ବାପାଙ୍କ ନିକଟରୁ ସେଠାରୁ ଚିଠି ପତ୍ର ଟେଲି ଲେଖିପାରିଲେ ନାହିଁ । ସେହି ଦିନ ମୋ ପରୀକ୍ଷା ଶେଷ । ଘରକୁ ଫେରି ଆସିବା ବାସିଦିନ ସଞ୍ଜଟା ବେଳକୁ ଭଗ୍ନ ବାସା ପାଇ ମେସ୍‌ରେ ହାଜର । ମତେ କହିଲେ, କେତେଜଣର ଦେହ ଖରାପ ହୋଇଛି; ମରିବେ ନ ବଞ୍ଚିବେ

ଠିକ୍ ଠିକଣା ନାହିଁ । ଚୋର ବାଟକୁ ଅନେଇଁ ରହିଛନ୍ତି । ରାତେ ଏଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ପିତାକୁ ଦେବ । ବଡ଼ ଡରଡରରେ ବୁଲି ଆସିଲି । ବାଟଘାଟ ଲୋକଙ୍କର ସ୍ନେହ ଶ୍ରଦ୍ଧା ସମ୍ବନ୍ଧ ପିଲାଦିନର କେତେ ସ୍ମୃତି ମନେ ପଡ଼ି ଆଖିରୁ ପାଣି ଆସୁଥାଏ । କିନ୍ତୁ ବାପାଙ୍କ ମୁହଁ ବେଶ୍ ପ୍ରସନ୍ନ ଦେଖାଯାଉଥାଏ । ଏହାର କାରଣ ମୁଁ କିଛି ବୁଝିପାରୁ ନ ଥାଏ ।

ଜଦୁଜଦଆ ଝନ୍ନବେଳେ ଆସି ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । ସେତେବେଳକୁ ତୋଷ ଉଷିଆ ଅଟିଆ ମଣିଷ ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଥାଏ । ପହଞ୍ଚିଲେ ମୁଁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲି, ଦାଣ୍ଡରେ ବାଜା ବସିଛି ଦେଖି । ଝଙ୍କାରେ କୁଣିଆ ଭର୍ତ୍ତି । ଘର ବେଢ଼ାରେ ଧୂଆଁ ହୋଇଛି । ପାଲବନ୍ଧି ଝରରେ ଶୁଖୁଛନ୍ତି । ଲୋକେ ଆସନ ଚେୟାରରେ ବସି ସବୁ ବୁଝାବୁଝି କରୁଛନ୍ତି । ବାପାଙ୍କର ବୁଦ୍ଧି ମୁଁ ସେତେବେଳେ ବେଶ୍ ବୁଝିପାରିଲି । ସତରେ ମୋ ଚୋଖ ଠାରୁ ମୁଣ୍ଡଯାଏ ଜଳିଗଲା । ଲଜ୍ଜା ସଙ୍କୋଚ ସବୁ କୁଆଡ଼େ ଉଭେଇଗଲା । ସେଦିନ ବାପାଙ୍କ ଆଗରେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି କେବେ ଠିଆହୋଇ ନ ଥିଲି; ସିଧାସଳଖ ତାଙ୍କୁ ପଚାରିଦେଲି—ଏ ସବୁ କଅଣ ହେଉଛି ?

ବାପା ଏଥର ସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରଶ୍ନ ମୋଠାରୁ କେବେ ଶୁଣି ନାହାନ୍ତି ତେଣୁ ହତଭମ୍ବ ହୋଇଗଲେ ସେ ।

ଲୋକେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ—ଆଜି ତ ତୋର ମଙ୍ଗନ ।

ମୁଁ ବାହା ହେବି ନାହିଁ ।

କାହିଁକି ?

ଅକସ୍ମାତ୍ କେତେକଙ୍କଠାରୁ ମୋ ବାପ କେଉଁଠି ଗଲେ କଥା ଶୁଣିଥିଲି । ନୂଆ କରି କହୁଥିବା କଥାର ଅର୍ଥ ସମ୍ଭାଳି ପାରିଲି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ନ କହି ରହିଲି ଅନେକ ଠିଆହେଲି ମୁଁ । କେଜାଣି କାହିଁକି ମୋର ଆଖି ଲୁହରେ ଭରିଗଲା । ଟିକଏ ରହି କେତେ ଭାବିଲେ—ଯଦି ଲୋକଙ୍କ ଧନ ନାହିଁ ?

ଏହି କଥା ଶୁଣି ବୁଢ଼ୀମା ନିଆଁ ଜଳି ଉଠିଲା ସବୁ ଜଳିଗଲା ମୁଁ । ତାପରେ ଉତ୍ତର ଦେଲି, ତୁମର ଉପର ଦେବାକୁ ମୁଁ ବାଧ୍ୟ ନୁହେଁ । ଏ ବାପାଙ୍କରେ ମୋର କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ । ସେତେବେଳକୁ ସବୁଯାକ ଲୁଣିଆ ଅଟି ଅମ ସୁରଗାଟରେ ଠିଆ ହେଲେଣି । ମାଲପିଠାକ କାମଦାମ ଛାଡ଼ି ଦାଉଣ୍ଡାରେ ଛୁଟି ହୋଇଗଲେ ।

କଥା କହୁ କହୁ ତେଇ ତେଇ ସ୍ୱଭାବ କରି ବସିଗଲେ । ପିଲୁଆ ମତେ ସେଠାରୁ ଟାଣି ନେଇଗଲେ । ଘରେ ଦିନ ଟାଣ ସେହି ବାପା ସେ ପୁଲ ଦେଇ ନରମ ହୋଇ ମତେ ବୁଝାଇଲେ; କିନ୍ତୁ ମନ ମୋର ବୁଝିଲା ନାହିଁ । ସବୁ ଗାଳି, ସବୁ ଉପଦେଶ ଉପହାସ, ତାଚ୍ଛଲ୍ୟ ମୋର ଏ କାନରେ ପଶି ସେ କାନରେ ବାହାରିଗଲା । ବାପା ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ଦେଇ ବସିଲେ । କେତେ କବାଟ କଳ ବନ୍ଧନାରେ ମୁହଁମାଡ଼ି ପଡ଼ି ରହିଲେ । ଚିମିଡ଼ ଉଠିଆ ଅଟିଆ ଦୁଃଖି ଭଟକ ସେଇଠିବାକୁ ସ୍ଥିର କଲି । ବାପା ଘର । ବାହାରତା ଦରକଲେଖା ହୋଇ ରହିଛି । ସମସ୍ତଙ୍କର ଚୋଖ ହାତ ଅକଳ ହୋଇଗଲେଣି । ଦୁର୍ଗ୍ୟ ମା କୋଳକୁ ତଳ ଚଢ଼ିବାକୁ ବାହାରି ଗଲେଣି । ତାହାର କଥା ନ ମାନି ମୁଁ ଭଟକ ଚିହ୍ନ ବୋଲି ବାପ୍ପା ଏତୁଣ୍ଡି ବଳ ସେ ପାଟକୁ ଚୋରି କରୁଛନ୍ତି, ମୋ ବାଟ ଦ ହାତରେ ଓଗାଳି ଅଧା

ଗାଉଁର ମାଇପିଝିଏ ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇଗଲେ । ଶାଢ଼ୀ କାନିଟା ତଳେ ଦିଶୁଛନ୍ତି, ଦେହ ମୁଣ୍ଡରେ ଲୁଗା ଥାଇ ବି ନ ଥିଲା ପରି । ମୁଣ୍ଡ ବାଳ କେସର ଫିଟି ଯାଇଛି । ମୁଢର ଚୋପା ହୋଇଯାଇ କପାଳଟା ଲାଲ ଦେଖାଯାଉଛି । ଜବାଫୁଲ ପରି ନାଲିଆ ଆଖିରୁ ପାଣି ଗଡ଼ିବା ବନ୍ଦ ହେବାକୁ ନାହିଁ । ଓଠ ଦୁଇଟା ଥରୁଛନ୍ତି— କଅଣ କହିବ, କହିବ ବୋଲି କହି ପାରୁନାହିଁ । ଯେମିତି ସେ ମୋ ବୋଉ । ଦଶ ମାସ ପେଟରେ ଧରି ପାଳି ଯେମିତି ଏତେ ବଡ଼ କରିଛି ! ଯାହାର ରକ୍ତଧାରରେ ଏବେ ବି ମୋ ଶିରପ୍ରଶିର ଭର୍ତ୍ତି । ଆଗକୁ ଆଉ ଗୋଡ଼ଟା ପକାଇବାକୁ ଉଠାଇ ପାରିଲି ନାହିଁ । ସେଇଦିନ ଅନୁଭବ କଲି ମାଆର ମମତା, ମାଆର ସ୍ନେହ ଆଗରେ ସନ୍ତାନ କେତେ ଅସହାୟ ।

ମହାସମାବେଶରେ ମୋର ଉଦ୍‌ବୋଧନ ହୋଇଗଲା । ପୁରୋହିତଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ କଳପିଣ୍ଡୁଳା ଭଳି ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ ଅଧିବେଶନ ପାଳନ କରି ଚାଲେ ମୁଁ । ହାତଘଣ୍ଟି ଦେଖିଲି କେବେ ଗୋଟାଏ ସଭା ମଞ୍ଚର ମୁହଁର ଚଷମାଳ ଆଖିରେ ଭାସିଉଠିଲା ଏକ ମୂର୍ତ୍ତି । ସେ ଯେମିତି କହୁଛନ୍ତି—ମତେ ଏ କଅଣ କଲୁ ?

ଚବାହ ପରେ ଚିହ୍ନିଲି ଦେଖା । ବାର ହାତ ଲମ୍ବା ଶାଢ଼ୀରେ ସର୍ବାଙ୍ଗ ଆବୃତ କରି କାନ୍ଥକୁ ଲାଗି ମାଟି ପିଣ୍ଡୁଳାଟିଏ ବସିଛି ଅବା ! ଛୁଇଁବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉ ନ ଥାଏ । ଯେମିତି ଗୋଟାଏ ଶୁଷ୍କ ଭାବ ମନକୁ ଅଧିକାର କରିଥାଏ । ଲୁହର ଲହରୀ ବାହାରେ ରଙ୍ଗ ଲଗାଇ ଚକ୍ରବାଳର ସୂର୍ଯ୍ୟ ବୁଡ଼ିଯାଉଛନ୍ତି । ସମସ୍ତ ଅନ୍ଧାର—ଏକା ମୋର ଛାତି ।

ବଡ଼ କଷ୍ଟରେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଓଢ଼ଣା ଟେକି ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲି । ମେଞ୍ଚାଏ ଅନ୍ଧାରରେ ଜଳୁଥାଉ କଳା ପୋଡ଼ୁଆଣି ଭଳି ତା ସର୍ବାଙ୍ଗରେ

କୋଳ?ଦେଇଛନ୍ତି ସତେ ! ହୃଦୁ ଘଟାକ୍ଷେପରେ କେତୋଟି ଘଣ୍ଟା ବସିଥିବ ?ପ । ତନେ ବୃନ୍ଦାବନ ପଟେ କଥାବାର୍ତ୍ତାରୁ ବୁଝିଲି ଶ୍ରୀମତୀ ମାଧବର ?ପାଖିରୁ ତେ଼ର ବ ଛଡନ୍ତି । ସେଦିନୁ ଜାଣିଲି ସେ ଜମିଦାରବଂଶର ?ବୋହୂ……! କିନ୍ତୁ ମୋର କେଉଁ ଦୃଷ୍ଟି । ଯିଏ ମୋର ?ହୋଇଥାନ୍ତା, ଯେ ଶରୁବନ ପାଇଁ ଦୂରରେ ରହିଗଲା ।

ମନକୁ ବୁଝେଇବାକୁ ଶତଚେଷ୍ଟା କରି ବି ପାରିଲି ନାହିଁ । ଅନ୍ତୁବେଳେ ସେଇ ଝିଅ କଥା ନାନାରକମ ଘରେ ମନ ଗୁଣିହେଲା । ତାର ରୂପଗୁଣର ଶ୍ରେଷ୍ଠତା ! ତାକୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ତୁଳନା କରି ଦେଖିଲି—ମାଳତୀ କହାଞ୍ଚ ଗୁଣ, ଏଲି ପରି ଲାଗିଲା । ଏପରି ଜ ନେଇଲଜ୍ଜା ଖାତିରରେ ତା ହାତ ମୁହଁରେ ଯେଉଁ ଭଲ ବ୍ୟବହାର ଟିକକ ଦେଖାଉଥିଲି, ସେତକ ଅସନ୍ତ ହୋଇପଡ଼ିଲା । ଦିନକୁ ଦିନ ମାନସିକ ଅଶାନ୍ତି ପ୍ରବଳ ଆକାର ଧରିଲା । ସୁକରୁ ବାହାନାରେ ଘର ଛାଡ଼ି ଚାଲିଗଲି । ଅଶୀ ଟଙ୍କା ଦରମାର କିରାଣି ମୁଁ । ଟଙ୍କା କଲେ ଭଲ ବୁଝିଥାନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତ ଉତ୍ସାହ ମୋର ମରିଯାଇଛି । ମେସ୍‌ର ଖରାପ ଭାତ, ତରକାରୀ ଖାଇ ଦିନ କଟାଏ । ଅଫିସ ଘରକୁ ଅସିବାକୁ ମନ ହୁଏ ନାହିଁ । ବେଳରେ ବି ଭୁଲିଯାଏ ନାହିଁ । ସିନେମା-ଥିଏଟରର ବି ଆମୋଦ-ପ୍ରମୋଦରେ ଯୋଗଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛାହେଉ ନାହିଁ । ଅନ୍ୟମାନେ ଭାବେ ହେଇ ସରଳା ଝିଅଟି ମୋତେ ଦେଖି ହସୁଥିବ ! ସବୁ ଜାଣି କହିବ କାହିଁକି ମୋ ପାଖକୁ ଚିଠି ଦେଇ ନାହିଁ, ଆମ ଘରକୁ ଯାଉ ନା ? ତା ହେଲେ କି ଉତ୍ତର ଦେବି ମୁଁ ?

ମାଳତୀ ହାତ ଦେଇଁ ଟିକିଏ ସ୍ନେହ ଜାଗିଉଠିଲା ହୃଦୟର କେଉଁଠି କୋଣରେ; ଘର ଛାଡ଼ି ଦେଉଁ ଶୀଘ୍ର ଆକର୍ଷଣ ଥିଲା ସ୍ଥାନରେ

ଜୀବନ ପ୍ରବେଶରେ, ସେଠିକି ସେଇଦିନ ଠାରୁ ଲୁଚିଯାଇଛି ଯେଉଁଦିନ ବନ୍ଧୁ ସୁରେଶ ଠାରୁ ଶୁଣିଲି, ଯେ ସେ······

ଠିକ୍ ଏତିକିବେଳେ ବାଡ଼ଖଣ୍ଡିକ ଠକ୍ ଠକ୍ କରି ନରହରିବାବୁ ସେଇଠି ଆସି ପହଞ୍ଚି ଡାକିଲେ—ରବି କି ରେ ! ଏ ବନ୍ଧୁ ଯାକ ଚମକି ପଡ଼ିଲେ। ଶତ ସ୍ୱପ୍ନରୁ ଉଠିଲା ପରି ଆଖି ଦଇଟା ହାତରେ ମକଚି ଅନେଇଲା। ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ରଜତଶୁଭ୍ର କିରଣରେ ସମଗ୍ର ସିକତା ଚକ୍ ଚକ୍ କରୁଛି ଅଗଣିତ ଖଣ୍ଡଚନ୍ଦ୍ରର ଝଲକ ସୃଷ୍ଟି କରି।

ବର୍ତ୍ତମାନର ଅଳକା ବସ୍ତ୍ର ବୃଳିଛି ପ୍ରବାହମୁଖେ। ଗତି ଆସି ପହଞ୍ଚେ ଦେଲସି।

ତୋ ବୋଉ କେତେଣେ ଅପେକ୍ଷା କରିଛି, ଘରକୁ ଯା।

ଅଗତ୍ୟା ଏ ବନ୍ଧୁ ଉଠିଲେ। ଝୁଲୁ ଝୁଲୁ ରବି ପ୍ରଶ୍ନକଲା— ତୋ ଖବର କଅଣ ଶତ ?

ମୋର ଅଳ୍ପ ନୂଆ ଖବର କଣ ଅଛି ? ବାପା ଗଲାପରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀପୀଠର ମୋହ ଛାଡ଼ି ନ ପାରି ତ ଭଦ୍ରକ କଲେଜରେ ପାଠ ପଢ଼ିଲି। ମାମୁଁଙ୍କର ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ କଷ୍ଟେ ମଷ୍ଟେ ବି.ଏ.ଟା ପାସ୍ କଲି। ତାଙ୍କୁ ଅସି ଦେଖେ, ଘରେ ଅଭାବରେ ଘର ଖଣ୍ଡିକ ଲଜିଯିବା ହେବେ। ବାପାଙ୍କର ଅପୂ ଅପେକ୍ଷା ବଂଶ୍ୱ ଅଳ୍ପ ଦେଶି; ଫଳରେ ସୁଣ ଅନ୍ତୁ ଅପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ, ତେବେ କଅଣ ! ଦିନକୁ ଦିନ ସୁଧ ବଢ଼ୁଛି। ତାଙ୍କରେ ଯେଉଁ ଜମି ମାଣେକ ଥିଲା, ସେଥିରୁ ଅର୍ଦ୍ଧାଂଶରୁ ବେଶି ତଳ ସେଇ ଟଙ୍କାରେ ଗୃହେତକ ଲୁଚିଦେଲି ଓ ଏ ଘର ଖଣ୍ଡିକ

ନିଶ୍ଚିନ୍ତ କରିଦେଲି । ବାକି ଜମିକି ଭାଗ ଲଗେଇ ଦେଇ ଭାଗ୍ୟ-ଚେଷ୍ଟା ପାଇଁ ଆସିଲି କଟକ । ଆଜିକାଲି ସେହି ଯୁଗ, ଆମ ଘର ମନ୍ତ୍ରିଆଙ୍କୁ ଶୂନକରି ଦେଉଛନ୍ତି କିଏ ? ଇଣ୍ଟରଭ୍ୟୁରେ ହାଜର ହେବାକୁ ହେଲେ ଆଗ ସେଥିପାଇଁ ଦାମିକା ସୁଟ୍ ପେଣ୍ଟ୍ ଲୋଡ଼ା । ଚଉଳ ହୋଟେଲରେ ଦି ମୁଠା ଖାଇବାକୁ ଯାହାର ପଇସା ନାହିଁ, ସେ ପୋଷାକ ପତ୍ର କରିବ କେଉଁଠୁ ? ହାତରେ ଯାହା ଟଙ୍କା ଥିଲା, ଅସ୍ତି ପରିବା ଛଡ଼ିରେ । ଏତିକିବେଳେ ଦୈବ ଦୟାକଲା ଘର ବନ୍ଧୁ ସୁରେଶ ଦୟାରେ ଅଧମତାରଣ ଚନ୍ଦ୍ରା ଟିଉସନ୍ଟିଏ ପାଇଗଲି । ରାମନାରାୟଣବାବୁଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ଝିଅ ମାୟାଦେବୀଙ୍କୁ ଟିଉସନ୍ କରିବା ହେଲା ମୋ କାମ । ସେ ବର୍ଷ ତାଙ୍କର ଦ୍ୱିତୀୟ ବାର୍ଷିକ ଡିଗ୍ରୀକୋର୍ସ । ପାଠ ପଢ଼େଇବାକୁ ଯାଏ ସିନା, ଗୁରୁଟି ଯାହାହେଉ ମୋର ନିହାତି ଅନ୍ୟମନସ୍କ । ଛ ମାସ କାଳ କ୍ରମାଗତ ପରିଶ୍ରମ କରି ସୁଦ୍ଧା ଆଶାଜନକ ଫଳଲାଭ ହେଲା ବୋଲି ଜଣାଗଲା ନାହିଁ । ମନେ ଖଟକା ଲାଗେ । ଇଚ୍ଛା ହୁଏ, ରାମନାରାୟଣବାବୁଙ୍କୁ ସବୁ କଥା ଜଣାଇ ଦେବା ଉଚିତ୍, ନ ହେଲେ ଅପଯଶ ଛଡ଼ା ଯଶର ଆଶା ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ କହି ହେଇପାରେ ନାହିଁ । ତାର ପ୍ରଧାନ କାରଣ ଟିଉସନ୍ଟି ହାତରୁ ଛୁଟି ଗଲେ ହଠାତ୍ ଆଉ ଗୋଟାଏ ଯୋଗାଡ଼ କେଉଁଠି ପାଇବି ? ଗୌଣ କାରଣ, ଝିଅଟି ପ୍ରତି ଆକର୍ଷଣର କ୍ଷୀଣ ମୋହ । ମାୟା ଥିଲା ବହୁତ ଲଜ୍ଜିଣୀ । ତା ପଢ଼ା କଥା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବିଷୟରେ ମୋ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉ ନ ଥିଲା । ପଢ଼ା ବିଷୟରେ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ ଯଥାସମ୍ଭବ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲା ସେ । ଚୋଟେଡ଼ି ବେଳେ ଆଖି ଦୁଇଟା ତାହାର ଛଳ ଛଳ ହୋଇଯାଉଥିଲା ଏବଂ ବାରମ୍ବାର ପାଟରେ ଥିବା ଖାଲି ଚେୟାରଟିକ

ସ୍ପୃହା ଥିଲା । ଏହାର କାରଣ ସବୁ ମୁଁ ବୁଝିପାରେ ନାହିଁ କିମ୍ବା ଅନୁଭବପାରେ ନାହିଁ; ଜାଣେ ସେ କଥା ମନେକରିବ ସ୍ୱଭ ।

ଏବେ ରମାନାଥପ୍ରଣବାବୁ ମନେ ପକାଇ ଉଠାଇଲେ । ସେ ଥିଲେ ଖାଣ୍ଟି ସ୍ୱଦେଶୀ ଲୋକ । ମୁଁ ଅଫିସ ଦିନୁ ରମାନାଥପୂର୍ଣ୍ଣ-ବାବୁଙ୍କ କଣ୍ଠରୁ କର୍କଶ କଥା ଶୁଣିବାକୁ ପାଇ ନାହିଁ । ସ୍ୱଭାବ-ବାକର ଉଚ୍ଚ ଆଳାପ ସମସ୍ତଙ୍କ ଉପରେ ଅଗାଧ ସ୍ନେହ ଅନ୍ତ ସେ । ତାଙ୍କ ଅନ୍ତର ଉଦାରଭାବକୁ ମୋ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଥିଲା ।

ତାଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ମୋର ମନ ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ନାରାଜ ହେଲା । ଗୋଟାଏ ଉଚ୍ଚାକାଂକ୍ଷୀ ଦରିଦ୍ର ଯୁବକକୁ ଜାମାତା କରିବେ ନାମଯାତା ଅଗ୍ରସେକେଣ୍ଡ ରମାନାଥପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ! ନିଜର ଝିଅଟିକୁ ସମର୍ପଣ କରି ଏ ଯୁବକକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ବିବେକ ବାରଣ କରୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ତରେ ଠିଆ ହେଲା ଚେମ୍ନୀ ଚରଣୀ ମାୟା ।

ସେ ଘରଟା ଷଣ୍ଢି କରିଦେଇ ଚୌଧୁରୀବଜାରରେ ଆହୁରି ବଡ଼, ଆହୁରି ସୁନ୍ଦର କୋଠାଟିଏ କିଣିଲେ ଝିଅଲାବାକୁ । ମାସ ଦୁଇଟା ପରେ ସେଇଠାରେ ମୋର ବାହାଘର ହୋଇଗଲା । ଘରଜ୍ୱାଇଁ ହୋଇ ରହିଲି ମୁଁ ।

ବାହାଘର ମାସକ ପରେ ସେମାନେ ଅଫିସ ହୋଇ ଶାଶୁ ଆସି ରହିଲେ । ବାଜେଇ ପିଣ୍ଡି ହୋଇ ବାଧକ ମାୟା । ସବୁବେଳେ ପୂଜନୀୟ ଭଦ୍ର ଓ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ରହିଲା । ତା ମନ ଭୁଲାଇବାକୁ ମାସ ଦୁଇଟା ପାଇଁ ତାକୁ ଆମ ଘରକୁ ନେଇଗଲି । ସେଠାରେ କଷ୍ଟରେ ରହି ହେଲା । ମୋ ଘରକୁ ପାଇ ଅନେକ ଘରସଂସାର କରି

ଶାଶୁଘର ଓ ବାପଘରର ଫୋଟ୍‌ ସେ ଜାଣିଥାନ୍ତିଲା । ବାହା ହେଲା ପରେ ମନ ଯେ ଭିନ୍ନ ଆକାର ଧରେ, ଏଇଟା ଭଲ କରି ଅନୁଭବ କଲା ସେ । ତଥାପି ବୁଢ଼ା ବାପା ପାଇଁ ଅଖି ତାର ସବୁବେଳେ ଓଦା ହେଲା ।

ଠିକ୍‌ ଚାରି ମାସ ପରେ କଟକ ଫେରିଆସି ଦେଖିଲା ଦୂର-ସମ୍ପର୍କୀୟା ବିଧବା ଶାଳୀ ଜଣେ ଆସି ରାମବାବୁଙ୍କର ଘରର ଘରଣୀ ପାଲଟି ଯାଇଛନ୍ତି । ବୟସରେ ମାଲତୀଠାରୁ ଚାରି ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ବଡ଼ ହେବେ । ତାର ଉପସ୍ଥିତି ରାମନାରାୟଣବାବୁଙ୍କର ଯେପରି ନିତାନ୍ତ କାମ୍ୟ । ଘରର ପୁରୁଣା ଚାକର ନଟବରକୁ ଘଉଡେଇଦେଲେ ତାକ ସମସ୍ତେ ତାର ଅନୁଗତ । ଆଉ ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷର ପୁଅ ଝିଣ୍ଟୁ କନ୍‌ଭେଣ୍ଟରେ ପଢ଼ୁଛି । ପଡ଼ୋଶୀଙ୍କଠାରୁ ଶୁଣିଲା, ବୁଢ଼ା ତାକୁ ପୁଅ କରିନେବ ।

ବୃଦ୍ଧସ୍ୟ ତରୁଣୀ ଭାର୍ଯ୍ୟା ! ବୁଢ଼ା ତା ହାତରେ ଖେଳ କଣ୍ଢେଇ ! ଯେମିତି ନଚାଏ, ସେମିତି ନାଚନ୍ତି । ଶେଷରେ ମାଲତୀର ଉପସ୍ଥିତି ନିହାତି ମୂଲ୍ୟହୀନ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ଆପଣା ଘରେ ଅବାଞ୍ଛିତ ହିଁ ପରି ବାହାର ଲୋକଙ୍କ ଠାରୁ ବି ହୀନ ଭାବରେ ଚଳାଚଳ କଲେ, ତାର ମନ କେମିତି ହୁଏ, ସେ କଥା ଅନ୍ୟଙ୍କ ଛଡ଼ା କିଏ ବୁଝିବ ?

ଶ୍ୱଶୁର ତ ମଲେ ବେଚାରା ବଞ୍ଚି ଥିଲା କଲେ । ତାଙ୍କର ମୋ ଅପେକ୍ଷା ବେଶି ଦୁଃଖ ହେଲା ମାଲତୀର । କୋର-କଳକୁ ଗୁଜର ପାଇଁ ବନ୍ଦନ ଦରଖାସ୍ତ ଦେବାକୁ ଯୋଜନା ହେଲା । ଭଗବାନ୍‌ ତାକୁ ଦେଲେ ମାସକରେ ଗୋଟିଏ ଚିଠିରୁ ଛିଣ୍ଡା କୋଣ ଲାଗି

ଦରଖାସ୍ତ କଲି । ମଞ୍ଜୁଲା ବି ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ନିଯୁକ୍ତିପତ୍ର ପଠାଇଦେଲେ । ମାପ୍ଲା ସନ୍ତର ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଚାଲିଆସିଲି ମୁଁ । ନୂଆ ଜାଗା, ଚଳିବାକୁ ଅସୁବିଧା ହୋଇପାରେ ଭାବି ବୋଉକୁ ବି ଗାଁରୁ ନେଇ ଆସିଛି । ଦାଦା ଘରର ଜମିବାଡ଼ି ବିଷୟ ବୁଝୁଛନ୍ତି ।

କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉ ହେଉ ଦୁହେଁ ଅଫି କଚେରୀ ଡାଣ୍ଡରେ ହୋଇ ଗଲେଣି । ଶରତ କହିଲା—ମୁଁ ଯାଉଛି ଭାଇ ! କାଲି ସକାଳେ ଅଫି, ମାପ୍ଲା ହାତରୁ ଚା'କପେ ଖାଇପିବୁ ।

ଯାଉ ଯାଉ ଭଲ ଉତ୍ତର ଦେଲା—ତୁ ନ କହିଥିଲେ ବି ମୁଁ ଯାଇ ନ'ଟିଆ ବେଳକୁ ହାଜର ହୋଇଥାନ୍ତି । ଏତକ ସିନା ମୁହଁରେ କହିଦେଲା, ମନରେ ତାର ଅନେକ ପ୍ରକାର ଚିନ୍ତା । କେଉଁ ମାପ୍ଲା ସେ ? କେଉଁ ବନମାଳୀପ୍ରଣବାବୁଙ୍କର ଝିଅ ? ଯଦି ସେଇ ମାପ୍ଲା ହୋଇଥାଏ, କେମିତି ଯାଇ ତା ଆଗରେ ମୁହଁ ଦେଖାଇବ ଭଲ ! ହେ ଭଗବାନ ! ଏ ଲଜ୍ଜା ଯେ ମରଣଠୁ ବଳିଗଲା ।

ସପ୍ତମ ପରିଚ୍ଛେଦ

ରାତି ଆସି ଦୁଇଟା ବାଜିବା ଉପରେ । ଝିର ଝିର ଥଣ୍ଡା ପବନ ଟିକଏ ଦେଉଛି । ମାପ୍ୱା ଓ ଶଚୀ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚେଇଁଛନ୍ତି । ଶଚୀ ରବିର ଭୂରି ଭୂରି ପ୍ରଶଂସା କରିଯାଉଛି । ନିଜର କଥା ସୁଅରେ ନିଜେ ଏମିତି ମଗ୍ନ ଯେ, ଶୁଣିବାବାଲା ଶୁଣୁଛି କି ଅନ୍ୟମନସ୍କ ରହୁଛି, ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିପାରୁ ନାହିଁ ।

ରବି ଠିକ୍ ଆଗ ଭଳିଆ ସରଳ-ସ୍ନେହୀ ଅଛି । ବଦଳିଛି କେବଳ ଉପର ମୁଖବନ୍ଧ । ଆଗର ଚପଳତା, ଆଗର ସରଳତା ଉଭେଇ ଯାଇଛି । ଏଥର ମତେ ବେଶି କିଛି କଷ୍ଟ ହେବ ନାହିଁ । ତା ଅନୁଗ୍ରହରେ ଘରଭଡ଼ାରୁ ବି ଛୁଟ୍ ପାଇବ । ଅଭାବ ଜଣା ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ତମର ଡେଲିଭରି ବେଳକୁ ବି ମତେ ଏକୁଟିଆ ଧନ୍ଦ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ସବୁଥିରେ ସେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ ।

ସ୍ୱାମୀର କଥାରେ ମାପ୍ୱା ଚହଁକି ଉଠିଲା ।

ପରର ସାହାଯ୍ୟ ଉପରେ ଏତେ ନିର୍ଭର କରୁଛ କାହିଁକି ? ତମେ କ'ଣ ଅକ୍ଷମ ନା ପଙ୍ଗୁ ?

ଚକିତ ଚାହାଁଣୀରେ ଅନେଇଲା ଶଚୀ । ଏମିତିକା କଡ଼ା କଥା ଆଜିଯାଏ ସେ ମାପ୍ୱା ମୁହଁରୁ ଶୁଣି ନ ଥିଲା । ଦେଖିଲା, ମାପ୍ୱା ଆଖିରୁ ଝର୍ଝର୍ ଲୁହ ଝରିପଡ଼ୁଛି ।

କଅଣ ହେଲା ମାପ୍ୱା ? —ପଚାରିଲା ଶଚୀ ।

କେତେ ଲୋକଙ୍କଠାରେ କୋଳ ଖୋଜ, ବୁଝଣୁରେ ମାୟା ଉତ୍ତର ଦେଲା—କିଛି ନାହିଁ । ମାତ୍ର ତାର ବ୍ୟଥିତ ଆତ୍ମା ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲା—ତୀମ ରବିର ଅନୁଗ୍ରହ ପ୍ରାର୍ଥୀ ! ତତ୍ପର ଧିକାର ! ଛି, ଛି, ଏ ଯେ ମୋ ପକ୍ଷେ ଚରମ ଅପମାନ । ରବି, ପ୍ରତାରକ, ରବି ନୀଚ, ରବି ଘୃଣ୍ୟ ।

ଅପରାଧୀଟି ପରି ଶଚି ପୁଣି କହିଲା, ଶୁଣ ଟିକେ ମାୟା ! କଅଣ କହୁ ନାଁ ?

ମୁଁ କାଲି ଆମ ଘରେ ଖାଇବାକୁ ରବିକୁ କହିଛି ।

କହିଛ ତ ଆଉ କଅଣ ?

ଏଥର କିଛି ଉତ୍ତର ଖୋଜି ନ ପାଇ ଶଚି ଚୁପ ରହିଲା ।

ରବି ଆଉ ମାୟା ଦୁହେଁ ଦୁହିଁଙ୍କ ଦେଖିଲେ, ଅଜାଣତରେ ଗୋଟିଏ ଶତ୍ରୁତାପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପ ନିଏ । ଜଣକର ମନରେ ଅପେ ଗଭୀର ଘୃଣା, ଆଉ ଜଣକର ମନରେ ତୀବ୍ର ଅନୁତାପ । ଉତ୍ପୀଡ଼ଣା ନାରୀଣୀ ପରି ରବିକି ବ୍ୟଙ୍ଗ-ପରିହାସର ବିଷଜ୍ୱାଳାରେ ଅସ୍ଥିର କରି ପକାଏ ମାୟା । ସେଥିରେ ସେ ଶାନ୍ତି ପାଏ । ମାୟାର ବ୍ୟବହାରରେ ଅତିଷ୍ଠ ହୋଇ ଉଠେ ରବି, ତଥାପି ସେ ଅପେ; ପୂର୍ବ ପୂର୍ବର ତୃଷିତ ଚକୋର ଭଳି ମାୟାର ରୂପକୁ ଅନେଇ ରହେ । ଉପରେ ପଡ଼ି ଶେଷ ସଂସାରର ଅଭାବ ଅସୁବିଧା ଦୂର କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ । ପରିବା, ମାଛ ଇତ୍ୟାଦି ପଠାଏ ।

ବାପାଙ୍କର କଥା ମାନି ସେ ଗାଁ ହାଇସ୍କୁଲରେ ହେଡ଼ମାଷ୍ଟର ହୋଇଛି । ବୁଢ଼ା ସେ ନେଇ ଭାରି ଖୁସି । ରବି ତାଙ୍କ କଥା ମାନି

ଘରେ ରହିବ କାର୍ତ୍ତିକ ? ବାପାଙ୍କର କଥାର ମାନ୍ ଦେବାକୁ ନା ମାମୁଁର ସାନ୍ନିଧ ପାଇବାକୁ ?

ଶଚି ମହା ଖୁସି । ଅରକ୍ଷିଆ ଅଭାବ ତାକୁ ଭୋଗିବାକୁ ପଡୁ ନାହିଁ । ରବିର ସାହାଯ୍ୟରେ ଦିନଗୁଡ଼ିକ ସୁଖରେ କଟିଯାଉଛି ।

ଅଭାବ ପରେ ମଣିଷକୁ କଅଣ ନ କରେ ? ବାପା ଥିଲାବେଳେ ଶଚିର ଛୋଟ ଅବସ୍ଥାରେ କୌଣସି ସାଙ୍ଗଠାରୁ ବହି ଖଣ୍ଡେ ଆଣି ପଢ଼ିବାକୁ କି କାହା ପଇସାରେ ସିନେମା ଯିବାକୁ ଯିଏ ଘୃଣା କରୁଥିଲା; ସାହାଯ୍ୟକୁ ଓ ଭିକ ମାଗିବାକୁ ଯିଏ ଏକା ସମକକ୍ଷରେ ତଉଳୁଥିଲା, ଏ ହେଲେ ଶଚି !

ମାମୁଁ ଉପରେ ମନେ ମନେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୁଏ ଶଚି । କାର୍ତ୍ତିକ ସବୁବେଳେ ରବି ଉପରେ ଏମିତି ଟାଉଁ ଟାଉଁ ହେଉଛି ? ତା ସାହାଯ୍ୟ ନ ପାଉଥିଲେ ତାର ଅବସ୍ଥା ଶୋଚନୀୟ ହୁଅନ୍ତାଣି । ତିନି ତିନି ଜଣ ଲୋକ । ବିଦେଶରେ ଚଳିବା କଅଣ ସହଜ କଥା ? ଆଗକୁ ପୁଣି ପିଲାଟିଏ ହେବାର ଅଛି । ଏମିତି ହେଲେ, କିଏ ବିପଦବେଳେ ପାଖରେ ଠିଆ ହେବ ? ରବି ଭଳିଆ ପିଲା ଉପରେ ପୁଣି ମଣିଷ ଚିଡ଼ନ୍ତି ? ସେ ଗାଁରେ ରହିଲା ଦିନୁ ଗାଁ ଝଣ୍ଡକର ଶିକ୍ଷ ଫେରି ଆସିଲାଣି । ମାତୃମଙ୍ଗଳ କେନ୍ଦ୍ର, ନାରୀମଙ୍ଗଳ ସମିତି, ଗ୍ରାମ ଉନ୍ନୟନ କେନ୍ଦ୍ର ଛୋଟ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଶିଶୁ ଅନୁଷ୍ଠାନ ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଛି । ବ୍ଲକ ବି ଆଜ ଅଫିସ ସବୁ ଦିଗରେ ଉନ୍ନତି କଲଣି । ଲୋକମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟରେ ରବି ଏତେ ବ୍ୟସ୍ତ ଯେ, ଦଣ୍ଡେ ହେଲେ ବେଳ ମିଳେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ କାମରୁ

ଶହାଣ ଗାଇ ଯଥ ଏଠାକୁ ଟିକଏ ଆସିବ, ମାମୁ ତା ଉପରେ ଏମିତ ଗରଗର ହେବ— ଏ ଗୁଡ଼ାକ କଅଣ କଥାରେ କଥା ! ଭବ ପିମିତ ଭଲ ବୋଲି ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଅସୁଛି; ଆଜି କଏ ହୋଇଥିଲେ ମୁହଁକୁ ଅନାନ୍ତା ନାହିଁ ।

ମାମୁାର କଥା ନ ଧରିବାକୁ ରବନ କେତେ ମିନତ କରେ ସେ । ଜୋର କରି ହଉପୃଙ୍କୁ ଗପ କରଏ । ରବ ହସେ, କଅଁ କେଇ କହେ—ତୁ ଭଣ ପାଗଳ ହେଲୁ ଶତ ! ମୁଁ କେବେହେଲେ ମନ ଦୁଃଖ କରି ନାହିଁ କି କରିବ ନାହିଁ ।

ମନେ ମନେ ଉକ୍ରବୁଝିଲ ଭ୍ରେବାଏ ମାମୁା । ସ୍ୱେବେ, ଟେଗ ଏତେ ମତ ! ସ୍ୱାର୍ଥ ଆଶାରେ ନିଜର ଆତ୍ମମର୍ଯ୍ୟାଦାକୁ ବି ବଳି ଦେଇ ପାରୁଛନ୍ତି ! ଅଫିସ୍ତୁ ତାର ପାଣି ଗଡ଼େ ।

ଅଷ୍ଟମ ପରିଚ୍ଛେଦ

ତମେ ସିନା ଦୁନିଆକୁ ନୂଆ କରି ଦେଖୁଛ ବୋହୂ ମା, ମୁଁ ଅନେକ ଦିନୁ ଦେଖିଲିଣି । କଳା ବାଳ ଆସି ଧଳା ହେଲା, ମଣିଷ ଚିହ୍ନିବାକୁ କଣ ମୋର ବାକି ଅଛି ? ଏଇ ଜମିଦାରଘର ବଗିଚା ଭିତରେ କେତେ ଅନାଥା ସୁବର୍ଣ୍ଣର ଆଖି ଲୁହ ବରଷା ପାଣି ଭଳିଆ ଝରିଛି । କେହି ଶୁଣି ନାହିଁ । ଦେହର ମୋହ ମଣିଷକୁ ପଶୁଠାରୁ ହୀନ କରିଛି । ତମେ ଡରି ବା ଗାଳି ଦିଅ, ସତ କହିବାକୁ ମୋତ ଡରେ ନାହିଁ । ସାନବାବୁ ସେଇ ବଂଶର ପିଲା । ଭାଇଙ୍କ ସେ ଟିକିଏ ବେଳ ପାଇଲେ ଶତବାବୁଙ୍କ ଘରକୁ ଦଉଡ଼ ଯାଉଛନ୍ତି ? ତୋ ସାଙ୍ଗରେ ଯିଏ ପଦେ କଥା କହନ୍ତି ନାହିଁ, ସେଇ ସାନବାବୁ ମାମୁ ସାଙ୍ଗରେ ଘଣ୍ଟା ଘଣ୍ଟା ଧରି ଗପନ୍ତି, ହସନ୍ତି । ଶତବାବୁଙ୍କୁ ଘରଭଡ଼ା ଲୁଡ଼୍ । ପିଅ, ମାଛ, ଚଢ଼ିବା ଘୁଡା ଲାଗିଛି ଭାଇଙ୍କ ? ଚଳୁଛି, ତମ ମନକୁ ପଶୁଛି ? ସାଙ୍ଗ ବୋଲି ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି ? ଆଜି କଅଣ ତାଙ୍କର ସାଙ୍ଗ ନାହିଁ ? ଏକା ଏଇ ଶତବାବୁ ଅଛନ୍ତି ! ବୁଢ଼ା ବାଇଧର ମାଷ୍ଟରଙ୍କର ଚାରିଟି ପିଲା । ଏଇ ହ୍ରଗମାଷ୍ଟର ସେ, ଦରମା ଟଙ୍କା କେଉଁ ଭାବେ ଅଣ୍ଟେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରୁନାହାନ୍ତି ? ନାହିଁ ଗୋ ବୋହୂମା, ସାନବାବୁଙ୍କ ମୁଠା ସେଠି ଖୋଲିବ ନାହିଁ । ସେଠି କଣ ଚଉଠ ଚଉଣ ମାମୁ ଅଛା ଅଛନ୍ତି କି ?

ମୋତି କଥାରେ ମାଳତୀର ଗୋଡ଼ଠାରୁ ମୁଣ୍ଡଯାଏ ଜଳିଗଲା । ଛଟମଟ କରି ମୋତିକୁ ଅନେଇଲେ ସେ ।

ମୋତେ କଣ୍ଟ୍ରୋଲ୍ ମନ୍, ମୁଁ କଣ ଏକା କହୁଛି ? ଗାଁଟା ଯାକ ଟୁପ୍‌ଟାପ୍ ହେଉଛନ୍ତି । ମୁଁ ତ ଭଲ ପାଇଁ କହୁଛି ।

ମାଳତୀର ଇଚ୍ଛା ହେଉଥିଲା, ଚଣ୍ଡିଆ ମାରି ସେ ମୋତିକୁ ବାହାର କରି ଦେବ; କିନ୍ତୁ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ମୋତିର କଥା ଯେତେ କଡ଼ା ହେଲେ ବି ସତ୍ୟ, ବାକୁ ଟେଢ଼ିକ । ମୋତିକୁ ପିନ୍ଧା ଚଣ୍ଡିଆ ମାରି ଛଡ଼ା କରିଦେବ, ଗାଁ ଲୋକଙ୍କ ମୁହଁରେ ତ ବାଡ଼ କରା ହେବ ନାହିଁ ! ଅପଣା ମୁନା ପିତଳ ହେଲେ ସମସ୍ତେ କହିବେ, ତା ଛଡ଼ା ମୋତି ଯେ ମିଛ କହୁଛି, ତାର ପ୍ରମାଣ କଅଣ ? ମାମୁଁ ସୁନ୍ଦର, ଶିକ୍ଷିତା । ଅଧୁନିକା କବୟିତ୍ରୀ । ଭଉଣୀଙ୍କର ସମ୍ବନ୍ଧ ଯେ ଫୁଲ ପରି ପବିତ୍ର, ଏ କଥା କିଏ କହିବ ? ସେଦିନ ମାମୁଁ ଫଟୋ ଦେଖି ଯେମିତି ହେଲା, ସେଥିରୁ ବୁଝାଗଲା—ରବିବାବୁ ତାର ଖୁବ୍ ପରିଚିତ । ଛେ···ଛେ··· ଯିଏ ଦିନେ ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀ କି ଆଖିଟେକି ଅନାଏ ନାହିଁ, ସେ ପର-ସ୍ତ୍ରୀ ସହିତ ହସେ, ବସେ, କି ଆଶାରେ ?······

ମାଳତୀର ମୁଣ୍ଡଟା ବୁଲେଇ ହେଲା । ରାତି ଅନେକ ହେଲାଣି, ଘଣ୍ଟା କଣ୍ଟା ଦଶ ଉପରକୁ ଆଗେଇ ଆସୁଛି । ବଇଠଣାଟାରେ ପଡ଼ି ପଡ଼ି ମାଳତୀର ଅଳସ ଲାଗିଲାଣି । ପରିଶ୍ରମ ଓ ମାନସିକ ଅଶାନ୍ତିରେ କ୍ଲାନ୍ତ ସେ । ଦେହ ଓ ମନ ଉଭୟ ବିଶ୍ରାମ ଖୋଜୁଛନ୍ତି । ରବି ଏ ଯାଏ ଫେରି ନ ଥିବାରୁ ଖିଆପିଆ ହୋଇନାହିଁ ।

ବୋଉ-ମା ଏତେ ତର୍‌ବର୍ ଶୋଉଛ କାହିଁକି ? ଦେହ କଅଣ ହେଉଛି କି ? ଟିକିଏ ଶୋଇଦେବ ?

ନାହିଁ ଥାଉ । ଖିଆପିଆ କେତେବେଳେ ହେବ କେଜାଣି ।

—ନା, ସେ ତ ମାମୁଁ ଅପାଙ୍କ ସହିତ ରହୁଥିବେ ।

ମାଳତୀ ସତକୁ [illegible] ଚଟିଗଲେ । କହିଲ—ସବୁବେଳେ ତୁ ଏତେ ସେଇ କଥା ପଚାଉ କାହିଁକି ?

ସେ ଆଡ଼କୁ କାନ ନ ଦେଇ ଭଲଆ ମୋତି କହିଲ, ତମେ ଶୋଇ ଥା, ମୁଁ ସାନବାବୁଙ୍କୁ ଡାକି ଆଣୁଛି । ସାଆନ୍ତାଣୀ ସପ ପକାଇ ଅଗଣାରେ ଶୋଇଛନ୍ତି । କଅଣ ଜର ମାଡ଼ିବ ? ମାଳତୀର ଉତ୍ତରକୁ ଅପେକ୍ଷା ନ କରି ଚାଲିଗଲ ସେ ।

ମାଳତୀ ଶୋଇ ଶୋଇ ଭାବୁଥିଲ କେତେ କଥା । କାହିଁକି ରବିବାବୁ ଏମିତି ଉଦାସୀନ, ଏମିତି ଖାପଛଡ଼ା ଢଙ୍ଗ ଧରିଛନ୍ତି ? ଗାଁ ଲୋକଙ୍କର ମଙ୍ଗଳ କରିବା ଆଶାରେ, ଦେଶସେବା ବାହାନାରେ ମା ଠାରୁ, ବାପା-ମାଙ୍କର ଠାରୁ ଦୂରେଇ ରହୁଛନ୍ତି । ସେ କଅଣ ଜାଣୁ ନାହାନ୍ତି ଗାଁ ଲୋକେ ତାଙ୍କର ପାଖରେ ଅନେକ ପ୍ରକାର ଋଣୀ । ପୁଣି ସେମାନେ ହିଁ ପଛରେ ତାଙ୍କର ନିନ୍ଦା ଗାଇ ବୁଲନ୍ତି । ସେ କଅଣ ଦେଖି ନାହାନ୍ତି ଜମିଦାର ଥିଲାବେଳେ, କ୍ଷମତା ଥିଲାବେଳେ ଯେଉଁ ପ୍ରଜା ତାଙ୍କର ବାପାଙ୍କୁ ଲକ୍ଷେ ଜୁହାର କରୁଥିଲ, ସେଇ ପ୍ରଜା ଆଜି ମୁହଁ ଉପରେ ଲୁଚ୍ଚା, ବଦ୍‌ମାସ ବୋଲି ଗାଳିଦେଉଛି ? ମଣିଷ, ଏଇ ଦୁ ଗୋଡ଼ିଆ ମଣିଷ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅକୃତଜ୍ଞ ! ନ ହେଲେ ଏଇ ଘରର ଦାନା ଖାଇ ଲୋକଙ୍କଠାଏ ପୁଣି ଏଇ ଘରର ଓ ବଂଶର ଦୁର୍ନାମ ଗାଆନ୍ତା, କୁକୁର ହୋନ୍ତୁ ଅଟରେ ? ଯେମିତି ହେଉ, ଆଜି ଏ ସବୁର ଗୋଟାଏ ସମାଧାନ କରିବ ସେ । ମନେ ମନେ ଦୃଢ଼ ଶପଥ ନେଲ ମାଳତୀ ।

ରବି ଖାଇ ସାରି ଲ୍ୟାମ୍ପଟା ତେଜ ଦେଇ ଆଜିକାର 'ସମାଜ'ଟା ଉପରେ ଆଖି ବୁଲାଇ ଦେଉଛି— ମାଳତୀ ପଛରୁ ଆସି କାଗଜଟା ଟାଣିନେଲ ।

ଭୁଲ ବଶ ହେଉ ଅନେଇଲା ମାଳତୀକୁ—ଗାତ୍ର କଳା ଓଠ ପାଖରେ କଲଙ୍କଲଗା ଚପଟା ନାକ ଚଣ୍ଡୀ ! ସର୍ବାଙ୍ଗ ଘୃଣାରେ ଶିହରି ଉଠିଲା ।

ମାଳତୀ ଅନେଇଲେ ରଟକେ—କି ସୁନ୍ଦର ସେ, କିନ୍ତୁ ଅଙ୍ଗରେ କି ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଦୃଶ୍ୟ ଭୂଷାଣୀ । ସ୍ନେହ-ମମତାର ଏତେ ଟିକିଏ ବି ଧାର୍ ନାହିଁ । ଚୋଟାଏ ମେଡ଼ିଆ ଆଶ୍ରିତ କୁକୁରକୁ ଯେମିତି ତାର ନିସ୍ପୃହ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଖେ ! ମାଳତୀ ଅନୁଭବ କଲା ବୁକୁତଳେ ଅସହ୍ୟ ବ୍ୟଥାର କମ୍ପନ ।

କାଉନଠା ଯନ୍ତ୍ର ।

ହଁ, ମୋ ଜାତିର ଜନ୍ମର ଆଗ ଯନ୍ତ୍ର ତୁମେ ।—ମାଳତୀର ସ୍ୱରରେ ଅସମ୍ଭବ ଦୃଢ଼ତା ।

କଅଣ ତୁମର ସ୍ପୃହା ଶୁଣେ ?

କାହିଁକି ତମେ ମୋ ସ୍ୱତ୍ୱ, ଘର ସ୍ୱତ୍ୱ, ତମର ବାପା ଓ ବୋଉଙ୍କର ସ୍ୱତ୍ୱ ଏତେ ଉଦାସୀନ ? ତମର ଦେଶସେବାର ଉଦ୍ଧତ ତଳେ କେତୋଟି ଅମୂଲ୍ୟ ପେଟ ହୋଇ ଚିତ୍କାର କରୁଛନ୍ତି, ତାର ଜବାବ ରଖିଛ ?

ଉତ୍ତରରେ ରବି କହିଲା—ଦରକାର କର ନାହିଁ ।

ତେବେ ଜର ଛିଣ୍ଡିନି ହାତ ଧରି ଏ ଘରର ବୋହୂ ସଜେଇ ଆଗୁହିଁ କାହିଁକି ?

ମୁଁ ବୁଝେଁ, ଜେଜେ । ସେ ଅନ୍ୱେଷଣ କରି ତମକୁ ଏ ଘରକୁ ଆଣିଛନ୍ତି; ତାଙ୍କର ସମ୍ମାନ ମୁଁ ରଖିଛି । ତମେ ଏ ଘରର ବୋହୂ, ଦୁନିଆ ଜାଣେ ତମେ ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ।

ତମେ କଅଣ ବୋଲି ଜାଣ ?

ଟିକଏ ମଉନ ରହି ସେ ଉତ୍ତର ଦେଲ—ସେଇଟା ନ କହିବା ହିଁ ଭଲ । କାହାର ମନରେ କଷ୍ଟଦେବାକୁ ମୁଁ ଇଚ୍ଛାକରେ ନାହିଁ ।

ତମର ଏହି ଉଦାରତା ପାଇଁ ବହୁତ ଧନ୍ୟବାଦ ! ତମେ ଜାଣ, ମୁଁ ତମର ପୋଇଲି । ତମର ଭଲ ମନ୍ଦରେ ପଦେ କହିବାର ଅଧିକାର ଟିକିଏ ମୋର ନାହିଁ ।

ତମକୁ ଏତେଟା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୋଲି ମୁଁ ମନେ କରିବି କାହିଁକି ? କେବେହେଲେ ତୁମ ଆଗରେ ମନକଥା ଖୋଲି କହି ନ ଥାନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ମନେ ବାଧ ଲାଗୁଛି କହିବାକୁ । ତେବେ ଶୁଣ । ତୁମେ ମୋ ଠାରୁ ଯେଉଁ ସ୍ନେହ, ଶ୍ରଦ୍ଧା, ସହାନୁଭୂତି ଆଶା କରୁଛ ଯାହା ସାଧାରଣ ସ୍ତ୍ରୀ ଆଶାକରେ; କିନ୍ତୁ ସେତିକି ଦେଇପାରୁ ନାହିଁ ବୋଲି ତମଠାରୁ ମୁଁ ଏତେଦିନ ଦୂରେଇ ରହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି, କାରଣ ଏକାଠି ରହିଲେ ଅଶାନ୍ତି ହେବ । ମୋ ଶେଷ କଥା ଶୁଣିରଖ ମାଳତୀ—ସମାଜର ଜବରଦସ୍ତିରେ ଭଲ ପାଇବା ଜନ୍ମନିଏ ନା । ସେଇଟା ସ୍ୱତଃ ସ୍ଫୁଟିଉଠେ । ଜାତିକୁଳ, ମାନ, ମର୍ଯ୍ୟାଦାକୁ ଅପେକ୍ଷା ରଖେ ନାହିଁ । ଜୀବନରେ ଜଣେ ଜଣକୁ ପ୍ରେମ ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ପାଇଁ ଭଲପାଇ

ବତମେ, ଆପଣାର କରନଏ । ତା ସ୍ଥାନରେ ଅପରର ମୂର୍ତ୍ତି ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଅସମ୍ଭବ । ତମେ ମୋର କେବେ ନୁହଁ କମ୍ବା ଭବିଷ୍ୟତରେ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । ଦୁଇଟି ବିପରୀତମୁଖୀ ନଦୀର ମିଳନ କଅଣ କେବେ ସମ୍ଭବ ? ଏକା ନିଶ୍ବାସରେ ଏତକ କହିସାରି ତୁନି ହେଲା ରବି ।

ମାଳତୀ କାଠ ପିତୁଳାଟି ପରି ପଲଙ୍କ ବାଡ଼କୁ ଅଉଜି ଠିଆ ହୋଇଛି । ଆଖିରୁ ତାର ବହିଚାଲିଛି ଶ୍ରାବଣର ଧାରା ପରି ଲୁହ ।

ମାଳତୀର ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ଭାରି ଦୁଃଖ ଆସିଲା ରବି ମନରେ । ଭାବିଲା, ଯାହାକୁ ଥରେ ସ୍ନେହଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖିନାହିଁ, ତାକୁ ଏତେ କଡ଼ା କଥା କହିଲା କି ଅଧିକାରରେ ସେ ? ପାଖକୁ ଟାଣି ଆଣି ଟିକିଏ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେବାର ଇଚ୍ଛା ମନରେ ଉଦିତ ହେଲା; ମାତ୍ର, ଅନ୍ୟ ଜଣଙ୍କର ସ୍ୱପ୍ନମୂର୍ତ୍ତି ଚେଇଁ ଉଠିଲା ସ୍ମୃତିରେ । ଅସହାୟ ହୋଇ ଆର ପାଖକୁ ମୁହଁ କରି ଶୋଇଲା ସେ । କାରଣ ମାଳତୀର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁବାକୁ ତାର ଶକ୍ତି ନ ଥିଲା ।

ମାଳତୀ ଅନେକ ବେଳ ଯାଏ ଖାଲି ଚଟେଇ ଚଟାଣରେ ଶୋଇ ଆଖିରୁ ଲୁହ ଗଡ଼ାଇଲା । କଇଁ କଇଁ ହୋଇ କାନ୍ଦିଲା ନାହିଁ । ସେ ଘରେ ଶ୍ୱଶୁର ଶୋଇଛନ୍ତି; ହୁଏ ତ ଶୁଣିପାରିବେ । କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ଆଖିରୁ ଲୁହ ସିନା ସରିଗଲା, ମନର କୋହ କିନ୍ତୁ ସରିଲା ନାହିଁ । ଋଷିବାବୁ ପଛେ ତାକୁ ଏ ଘରର ବୋହୂ ନ କହି ତାଙ୍କର ପୋଇଲି ବୋଲି କହିଥାନ୍ତେ, ସେ ଖୁସି ହୋଇଥାନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ନୁହେଁ ମାଳତୀ ତାଙ୍କର, ଅଥଚ ଏ ଘରର ବୋହୂ । ଯାର ଅର୍ଥ, ଏ ଘରର ବୋହୂମାନେ, ଜମିଦାର ଘର ଧନରତ୍ନର ଅଧିକାରିଣୀ । ସେ

ଏ ଘରେ ପତିର ପତ୍ନୀ ନୁହେଁ, ଏ ଘରର ବୋହୂ । ହଁ, ଠିକ୍ କହୁଛନ୍ତି ସେ । ଧନ ସେ ଦେଖି ନ ଥିଲା, ଦେଖିଲା । ଖାଇବା ପିନ୍ଧିବା ଛଡ଼ା ଆଉ କଅଣ ଲୋଡ଼ା ମାଳତୀର ? ମୋତି ପୁଣି ଖାଇ ପିଇ ସୁଖରେ ଅଛି । ମୋତି ରବିବାବୁଙ୍କର କେହି ନୁହେଁ; ଏ ଘରର ପୋଇଲି; ଆଉ ମାଳତୀ ବି ରବିବାବୁଙ୍କର କେହି ନୁହେଁ ଏ ଘରର ବୋହୂ । ରବିବାବୁ ଏ କଥା କହିପାରିଲେ ! ତାହାହେଲେ ଥାଉ ତାଙ୍କର ସୁନା, ରୁପା, ଶାଢ଼ୀ ଗହଣା । ସେ ବୋହୂ ସାଜି ପାରିବ ନାହିଁ । ଯିବ, କିନ୍ତୁ ଯିବ କୁଆଡ଼େ ? ବାପଘରକୁ, ସୁନା ପଞ୍ଜୁରୀର କବାଟ ଫିଟାଇ ବଣକୁ ଉଡ଼ିଯିବ । ନା ! ଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । ପୋଷା ଶୁଆକୁ କଣ ବଣ ଆଉ ଭଲ ଲାଗିବ ? ବୋଉ ବାପା ସିନା ଜନମ କରିଛନ୍ତି ବୋଲି କୋଳକୁ ଟାଣିନେବେ, ଗାଁ ଲୋକେ, ସାହିପଡ଼ୋଶୀ, ସମାଜ କଅଣ କହିବେ ତାକୁ ? ଏ କୁଳକୁ ନିନ୍ଦାହେବ, ଆଙ୍ଗୁଠି ଦେଖାଇ ଲୋକେ କହିବେ—ଅମୁକ ବୋହୂ ଅମୁକ ଝିଅ ବାପଘରେ ପଶିଛି । ଛି, ଛି...... କେହି କେହି ବି କହିବେ—ରବିଟା ଏଡ଼େ ଛତର, ସ୍ତ୍ରୀଟାକୁ ପୋଷୁନି ନାହିଁ ! ସେଇ ପଦକ ସହିପାରିବ ତ ମାଳତୀ ? ରବି ଯେମିତି କେହି ନୁହେଁ ବୋଲି ତାକୁ ଦେଖୁନି ନାହିଁ, ସେମିତି ଦୂରେଇ ଦେଇ ପାରିବ ତ ତା ସ୍ମୃତିକୁ ? ଏତେଟା ସବଳ ନୁହେଁ ତା ମନ । ତେବେ କୁଆଡ଼େ ଯିବ ମାଳତୀ ? ତାର ଏ ଜନ୍ମୁ ଅପେର ଯିବା ନିତାନ୍ତ ଲୋଡ଼ା । ତାରି ପାଇଁ ତାଙ୍କ ଘରେ ଅଶାନ୍ତିର ନିଆଁ ଜଳିବ ? ବାହୁଡ଼ା ମନରେ ତାର ଗୋଟାଏ ପୈଶାଚିକ ଭାବନା ଲୁଚିଗଲା । ବିଜୁଳି ବେଗରେ ଉଠି ଠିଆହେଲା ସେ ।

ଅଲମାରିରୁ ବଡ଼ କାତୀ ଚନ୍ଦ୍ରହାସ ଅସି ବାହାରେ ପକାଇଲା । ତ୍ରିଶୂଳର ସାବୁନ୍ କେଶ୍ ଅଣି ହାତରେ ଧରିଲା । ଏଥର

ଯିବ ସେ । ଯାହା ପାଇଁ ଆଖିରୁ ଦୁ ଠୋପା ଲୁହ ଗଡ଼େଇବାକୁ କେହି ନାହାନ୍ତି, ଯିଏ ଗଲେ ଜଣକର ବି ଏତେ ଟିକିଏ କ୍ଷତି ହେବ ନାହିଁ, ତାର ଯିବା ହିଁ ଉଚିତ ।

ମନଟାକୁ ମୁକ୍ତିର ଗୃହରେ ମଜବୁତ କରିନେଲା । ଘଣ୍ଟାକୁ ଅନେଇଲା—ତିନ ଉପରକୁ ଘଣ୍ଟାକଣ୍ଟା ବୁଲି ଆସୁଛି । ରାତି ପାହିବାକୁ ଆଉ ଘଣ୍ଟାଏ ମାତ୍ର ବାକି । ଏତିକି ସମୟ ତା ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ । ଶାଢ଼ୀ, ଚାଦରଖଣ୍ଡ, ସାବୁନ୍‌କେସ୍ ତୁଠ ଉପରେ ଥୋଇ ଧୀରେ ଧୀରେ ପାଣିରେ ପଶି ନିଶ୍ଚିହ୍ନ ହୋଇଯିବ ମାଳତୀ । କାଲି ସକାଳୁ ଏ ଗାଁର ସମସ୍ତେ ଜାଣିବେ, ଗାଧୋଇବାକୁ ଯାଇ, ଗୋଡ଼ ଖସି ଯାଇ ବୁଡ଼ିମରିଛି ସେ । ତା ମୃତ୍ୟୁ ପାଇଁ କାହାରି ମନରେ ଅନୁତାପ କି ଅନୁଶୋଚନାର ଦାଗ ରହିଯିବାକୁ ଚାହେଁ ନା ସେ । ଆଉ ମଧ୍ୟ ସେ ଚାହେଁ ନା, ପ୍ରକୃତ ସୈନିକର ମନୋବଳ ନେଇ ସେ ଯେ ବିଦାୟ ନେଇଛି, ଏ କଥା ଜାଣି ଏ ନିଷ୍ଠୁର ମଣିଷ ସହାନୁଭୂତି ଜଣାଉ; ସମବେଦନା ଅନୁଭବ କରୁ ।

ଭାବୁ ଭାବୁ ମନଟା କପରି ଦୁର୍ବଳ ହୋଇଗଲା । ଯଦି ଜଣାପଡ଼େ ? ଚରମମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ନନେ ମନେ ପଡ଼ିଲା । କଅଣ ହେବ— ହେଇଠି ? ପୋଲିସର ମୁହଁ ବନ୍ଦ କରିବାକୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଟଙ୍କା ଅଛି ସ୍ୱାଙ୍କର ।

ଘରର ଚାରି ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲା । ଆଲମାରି, ଅଲଗ୍ନି ତାର ହାତ ବୁଣା ସାଈ ପଟୋ । ନିଜର ରୁଚି ଅନୁସାରେ, ଗଢ଼ିଥିବା ସଂସାର । କେତେ ଦରଦ ଦେଇ, ଘରଟିଏ ଗଢ଼େଇ ଦିନ ଉଣ୍ଡି ଆସି ଏଇଠି ବସା ବାନ୍ଧିଥିଲା । ସେ ଆଜି ଛାଡ଼ିଯାଉଛି ।

ପଲଙ୍କ ଉପରକୁ ଚାହିଁଲା, ସ୍ୱାମୀ ଗାଢ଼ ନିଦରେ ଶୋଇଛନ୍ତି ।
ନିଦଘୋରରେ ଏ ପାଖକୁ ଭିଡ଼ି ଲେଉଟାଇ ଶୋଇଛନ୍ତି । ମୁହଁ
ଉପରେ ମ୍ଳାନ ଆଲୁଅ ପଡ଼ୁଛି । ଚେବନଟା ଅଳ୍ପ ପାଣ୍ଡୁ ଦେଖାଉଛି,
ତେଣୁ କପାଳରେ ବିନ୍ଦୁ ବିନ୍ଦୁ ଝାଳ । ପୋଛିଦେବ କି ? ଛପ୍ !
କେଡ଼େ ଦୁର୍ବଳ ଏ ମନଟା, ଯଦି ଉଠିପଡ଼ନ୍ତି ? ପାଦ ଦୁଇଟାକୁ
ଟାଣି ଟାଣି ବାହାରକୁ ଆସିଲା । ଜ୍ୟୋସ୍ନା ପରି ହୋଇ ବାଡ଼ରେ
ପାଦ ଦେଲା ମାଳତୀ । ତାର ହାତରେ ବୁଣା ଖଡ଼ା ଶାଗ କେମିତି
ଛନ ଛନ ହୋଇ ବଢ଼ିଛି । ଅଜ ସୁନାମଣି କହୁଥିଲେ କାଲି
ସକାଳେ ଶାଗ ଝରିଛ ମତେ ଛୋଲି ଦେବ ବୋହୂ । ପାଦ ଦଇଟା
ଆପେ ସ୍ଥିର ହୋଇଗଲେ । ଶାଶୁ-ଶ୍ୱଶୁର କହଣ ତା'ର କେନ୍ଦ୍ର
ନୁହନ୍ତି ? ମନରୁ ଟିକିଏ ଯେମିତି ପ୍ରତିଧ୍ୱନି ଶୋଇଗଲା—କେନ୍ଦ୍ର
ନୁହନ୍ତି । ସୌରଜଗତର କେନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ, ସୂର୍ଯ୍ୟ ଯଦି କକ୍ଷଚ୍ୟୁତ
ହୁଏ, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରହଙ୍କ ପରସ୍ପରକୁ ଧରି ରଖିବ ? ଡର ଡର
ହୋଇ ଆଗେଇ ଗଲା ମାଳତୀ । ଘରେ ରହିଗଲା ତାର
ହାତଲଗା ମଞ୍ଜିଘର । କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ବଗିଚା । ସ୍ୱାମୀ, ଶାଶୁ,
ଶ୍ୱଶୁର, ଆତ୍ମୀୟ ସ୍ୱଜନ —ତାର ହୃଦର ସଂସାର ଉଦ୍ୟାନ ଦୃଶ୍ୟ ।
ଆଗରେ ଲତେଇ ଯୋଖରର କଞ୍ଚା ଅଖି ଚଖ ପତା ପାଣି ।
ସେ ପାଖକୁ ଲତେଇ ଚେତା । ସେଇଟା ମାତୃର ଶୋଇବାଘର
ସ୍ୱାମୀ ପାଖରେ ପରମ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ଶୋଇଥିବ ସେ । ମାତୃ······
ତାର ଛୋଟ ନାଁ । କିନ୍ତୁ ତା ଭଳି ଦୁଃଖିନୀ କିଏ । ଆଉ କେଇଟା
ଦିନେ ସେ ମା ହେବ । ଏଇ ତାରୁଣ୍ୟର ପ୍ରକାଶ ଭଳେ ଅସୀବ
ତା ଜୀବନର ପୂର୍ଣ୍ଣତା, ନାରୀଜୀବନର ଚରମ ସ୍ୱାର୍ଥକତା
ମାତୃତ୍ୱ । ମାଳତୀର ନାଁ ହେତେତେବେକୁ କେତେ ଚୁକିଯିବଣି ।
ଦୁଇଟି ନାଁ····· ମାତୃ······ଆଉ·· ··ମାଳତୀ ।

ପାହାନ୍ତ ପହରର ଶୀତଳ ପବନ ଲାଗି ମାଳତୀ ସଚେତନ ହୋଇ ଉଠିଲା । ରାତି ପାହିବାକୁ ବେଶି ଡେରି ନାହିଁ । ପଥର ପାହାଚରେ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇଗଲା । ଲୁଗା ତଉଲିଆ ସାବୁନ କେଶ୍ ଥୋଇ ଠିଆହେଲା । ଅସ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରର ମ୍ଳାନ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାରେ ପାଣି ଚକ୍ ଚକ୍ କରୁଛି । ଆପଣା ଛାଇଟା ଲହରୀ ସାଙ୍ଗରେ ନାଚି ନାଚି ସେପାରିକି ଡାକୁଛି ତାକୁ । ଭୂତ ଦେଖିଲା ପରି ଡରିଗଲା ସେ । ଗୋଡ ଦୁଇଟା ଥରୁଛି । ନାକରୁ ଶାବନ ଛୁଡ଼ ଛୁଡ଼ ଆସୁଛି । ଡେଇଁପଡ଼ିବ! ଆଗରୁ ଅଚେତ ହୋଇଯିବ ନା କଅଣ ? ବସୁନ୍ଧରାର କି ଅଦମ୍ୟ ମୋହ, ଛଷ୍ପାଣ ପାଟରୁ ଉଡ଼ ପକେଇବାକୁ ପ୍ରାଣପଣେ ପାରବୁଆ ଶେଷ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି ଅବା ! ନାଁ, କଷ୍ଟ ହା ଲେଖା ନାହିଁ । ପୁଣି ଥରେ ମନକୁ ବୁଝେଇ ଡେଇଁବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲା ମାଳତୀ ।

ତାହାର ଅନ୍ତରତର କଣ୍ଠର ରୂପା ଚିତ୍କାର ଶୁଭିଲା······ ମାଳତୀ ! କିଏ ? କିଏ ସେ ଡାକିଲା ତାକୁ ? ଚକିତ ବେଗରେ ବୁଲିପଡ଼ିଲା ସେ । ଘାଟ ବକୁଳଗଛ ଉହାଡ଼ରୁ ଶୁଭ୍ରବସନା ନାରୀମୂର୍ତ୍ତିଟିଏ ଧାଇଁ ଆସି, ମାଳତୀର ବାହୁକୁ ଧରିଲା । ତା ଛାତି ଉପରେ ମୁଣ୍ଡ ଥୋଇ ଅସହାୟ ଶିଶୁଟି ପରି କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଅତି କଷ୍ଟରେ ମାଳତୀ ଯୋଡ଼ିଏ ଅକ୍ଷର ଉଚ୍ଚାରିତ କଲା····· ମା ······ଆ ।

ମାଆ ଆଖିରୁ ଦୁଇ ଦରବୋଳଆ ଝୋପା ଝରୁଥିଲା । ଅନ୍ତରର ଗୋଟାଏ ଦୁଃଖ ଆଖିରେ ଲୁଚିଯାଇଥିଲା । ଜଡ଼ିତ କଣ୍ଠରେ ସେ କହିଲା ।—

ସବୁ ଜାଣେ ସେ, ସବୁ ଜାଣେ । ଜୀବନକୁ ଏମିତ ମାଟି ଗୋଡ଼ ଭଜାଅ ପୋଡ଼ାଇଦେଲେ, ତୁ କମ୍ପା ସେ ଶାନ୍ତି ପାଇବ ନାହିଁ । ଅପେକ୍ଷା କର ଭଉଣୀ ! ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ତୋତେ ସୁଖୀ କରିବ ।

ସେତେବେଳେ ମାଳତୀ ଘରକୁ ଫେରିଲା, ମାଟି, ଗୋଡ଼, କାନ୍ଥ, ବାଡ଼ ତାକୁ ଅନେଇ କରି ହସିଲ ପରି ଜଣାଗଲା । ସମସ୍ତେ ଯେମିତ କହୁଛନ୍ତି—କେତେ କଣ ଅବୋଧ ଝିଅଟାରେ । ତାର ସାମର୍ଥ୍ୟ ବୋଧହୁଏ ଏତିକି—ମରିପାରିଲୁ କୋଉଠି ? ମରିବା ଏତେ ସହଜ ନୁହେଁ ଲୋ ମାଳତୀ !

ନବମ ପରିଚ୍ଛେଦ

ରବିବାରର ଏକ ଅଳସ ଅପରାହ୍ନରେ ଶୋଇ ଶୋଇ 'ସମାଜ' ପଢ଼ୁଥିଲା ରବି । ସେ ଘରୁ ବାପା ବୋଉଙ୍କର କଥାବାର୍ତ୍ତା ଶୁଣିଲା ।

ରବି କ'ଣ କହୁଛି କି, ଦୂକବୋଉ ?

ଖାଲି ଖାଇ ଶୋଉଛି ?

ହଁ, ଘର କଥା ଟିକିଏ ବୁଝିବାକୁ ତ ଉଧାରା ତାକୁ ଛୁଟି ଦେଇ ନାହିଁ । ଖାଲି ଗାଁ, ଆଉ ଦେଶ । ଏଇ ଲୋକେ ଯେମିତି ସ୍ୱର୍ଗକୁ ନେବେ ! କେତେ ସମଝାଇଲି, ସ୍କୁଲର ଚୂନ ସିମେଣ୍ଟରେ କୋଠା ଖଣ୍ଡିକ ମରାମତି କରି ନେବା । ଗୁରୁମଣି ସେତିକି କରାଇ ଦେଲେ ନାହିଁ । ଘର କଥା ତ ବୁଝିଲେ ନାହିଁ, ଶେଷରେ ଗାଁରେ ମୋର ଯେଉଁ ସମ୍ମାନ ଟିକକ ଅଛି, ତାକୁ କଅଣ ସାରିବେ ?

କଅଣ ସେ ତମର କରୁଛି କହିଲ ? ସବୁବେଳେ ତା ଉପରକୁ ଏମିତି ରାଗରେଇକି ଲେଉଟି ପଡ଼ କାହିଁକି ?

ବୁଢ଼ା ହୁଙ୍କାର ଦେଇ କହିଲେ—ନ କରୁଛି କଣ ? କେଉଁଠା କରିବାକୁ ବାକି ରହିଛି ? କାମ ତ ସରିଲା, ଘରକୁ ଆସିବ । ସେ ଶଳା ମାଷ୍ଟର ସଙ୍ଗେ ଅଡ୍ଡା ଜମେଇବା ଦରକାର କଅଣ ? ଶୁଣ ଯା, ଗାଁରେ କେମିତି ଓଡ଼ ଓଡ଼ ବାଜୁଛି ! ଲୋକଙ୍କର ପାଟିରେ କଅଣ ବାଡ଼ବତା ଦେବ ?

ମାଲେ, ଅଳଟପଳିଆ ଗାଁ ଲୋକେ ମୋର ଖାଇ, ମୋର ଚୁଅ ନାଁରେ ଗାଇବେ ? ତାଙ୍କର ଧାମରେ କୁଅଟା, ଛଟି ଛଟି ଦାଣ୍ଡ ଦ ଖଣ୍ଡ ରହୁମଣି । ମୁଠା ମୁଠା ପଇସା ଦେଇ ହୋମିଓପାଥିକ ଔଷଧ ଆଣେ । ରାତ ରାତ ଧରି ରୋଗୀ ପାଖରେ ବସି ସେବା କରେ । କାହାଠାରୁ ଭଲ ପଇସାଟିଏ ଅଣେ ? ସେମାନେ ସେଇ କରୁବେ ନ ତ କରୁବ କଏ ?

ଭଗ୍ନ ଲୋକଙ୍କୁ ଚିହ୍ନି ନା ମୂକଲୋକ ! ଲୋକଙ୍କ ଅଭାଗିଏ ଦେଖି ଦୟା କରି ତମେ ଖାଦ ଔଷଧ ଦଶ ପ୍ରକାର ଖୁଆଅ, ସେ କଥା ସେ କହୁବେ ନାହିଁ । ଖାତ ଦେଇ କରି ଦ୍ୱାରରେ ତାଲି ଦେଇ ନାହିଁ, ଏଇଟା ତାଙ୍କ ନଜରରେ ଦୋଷ ।

ଯିଏ ଯାହା କହୁଛି କହୁ, ସେଥିକି କାନ ନ ଦେବେ ଲୋ । ଆମେ ତ ଜାଣୁ ଆମ ଦରଦ ଖାଣ୍ଟି କ ଲେଲ ।

× × ×

ରତ ଜାଣେ, ଭଲକରି ଜାଣେ ଯେ, ଗାଁ ଲୋକେ ମାୟା ଘରକୁ ତା ଯିବାଟକୁ ଭଲ ଆଖିରେ ଦେଖନ୍ତି ନାହିଁ । ଏଇ କେତେଦିନ ହେବ ଶରୀର ମନୋଭାବ ଓ କେମିତି କେମିତି ଲାଗୁଛି । ତଥାପି ସେ ଯାଏ । ମାୟାର ମାୟା ତାକୁ ବାନ୍ଧିରଖିଛି । ସେଇ ଆଖି, ସେଇ ମୁହଁ, ସେଇ ଭଙ୍ଗଭଙ୍ଗୀ— ମାୟାକୁ ଦେଖିଲେ, ହୃଦୟରେ ଅତୀତର ମୃତ ସ୍ମୃତି ବଞ୍ଚିଉଠେ । କିନ୍ତୁ ଏବେ ମାୟାର ଚରିତ୍ର ହୋଇଛି କେଜାଣି, ସବୁବେଳେ ତା ତୁଣ୍ଡରେ ମାଳତୀର ପ୍ରଶଂସା ।

ସେହି ମାୟା ଭଉଣୀ ଗ୍ରାମର ମଧ୍ୟ କରି ଜାଣୁ ନ ଥିଲା, ଯାହା ତୁଣ୍ଡରେ ବସ୍ତ୍ରର ଜଣା ଅନବରତ ଦାଉ ଦାଉ ଜଳୁଥିଲା,

ସେ ଆପେ ଆପେ ଆସି ଗପ ଯୋଡ଼ିଦିଏ; ଯେଉଁ ଗପରେ କି ମାଳତୀର ସଦ୍‌ଗୁଣାବଳୀ ପ୍ରକାଶ ପାଏ । ଏପରି ପରିବର୍ତ୍ତନର କାରଣ ଏକମାତ୍ର ଈଶ୍ୱର ଜାଣନ୍ତି । ମାସ୍ତ୍ରା ଗାଳି ଦେଉଥିଲା ଦେଉ ଦେଉଥିଲା, କିନ୍ତୁ ମାଳତୀର ପ୍ରଶଂସା ଦେଉ ସହୁ ନାହିଁ । କାହିଁକି ? ମାଳତୀ ତାର ସ୍ତ୍ରୀ । ମୁହଁରେ ବାରମ୍ବାର ଅସ୍ୱୀକାର କଲେ ବି ଭିତରେ କହୁଛି—ମାଳତୀ ଆପଣାର । ତେବେ କାହିଁକି ମାଳତୀର ପ୍ରଶଂସା ତାକୁ ଖରାପ ଲାଗୁଛି ?

ମାଳତୀ କି ସେଦିନ ସେ କେତେ ଗାଳିଦେଲା । ଟିକେ ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ସର୍ବସହା ଧରିତ୍ରୀ ପରି ସହିଗଲା ସେ କାହିଁକି ? ସ୍ୱାମୀର ଗାଳି ବୋଲି ନା କଅଣ ? ଉଚ୍ଚ ଗାଳି ଦେଲା କି ଅଧିକାରରେ ? ସ୍ତ୍ରୀ ବୋଲି ନା କଣ ? ଯେଉଁଠି ସମ୍ବନ୍ଧ ନ ଥାଏ, ସେଠାରେ କଅଣ ନିଜର ଉପର ଅଭିଯୋଗ କରି ହୁଏ ? ସାତ ଘର କଅଣ ସାତ ପରକୁ ଗାଳି ଦିଏ ? ମାଳତୀ ପଢ଼ିବ ବୋଲି ସ୍କୁଲ ଇନସ୍ପେକ୍ଟରଙ୍କୁ ଦରଖାସ୍ତ ଦେଇଛି ସେ । ସେ ବୁଝୁଛି ମାଳତୀ ଶିକ୍ଷିତା ହେଉ । ଇତର ନ ହେଲେ କିଏ କଅଣ ମଙ୍ଗଳାକାଂକ୍ଷୀ ହୁଏ ?

ତେବେ ନିଜ ପାଖରେ, ଦୁନିଆ ପାଖରେ, ମାଳତୀ ପାଖରେ ଲୁଚିକାଳି ହେଉଛି କାହିଁକି ? ଗାଁ ଲୋକଙ୍କ ସେବାର ବାହାନା କରି ସବୁବେଳେ ଦୂରେଇ ରହୁଛି । ସଞ୍ଜ ସକାଳ ଧରି ଔଷଧ ବାକ୍ସଟିକୁ ନେଇ ଦରକାର ଥାଉ ବା ନ ଥାଉ ବେଗୀ ଠେଯ ଘାଟରେ କଟାଉଛି । ଲୋକେ କହୁଛନ୍ତି, ଡାକ୍ତରବାବୁ ଭାରି ଦୟାଳୁ; କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ଜାଣନ୍ତି କାହିଁକି ଉଚ୍ଚ ଡାକ୍ତର ସାଜିଛି ?

ତେବେ ଅତୀତର ଏକ ଫଗୁଣ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ସେ ଜଣକୁ ସାଥୀ କରିବାର କଥା ଦେଇଥିଲା । ସେକଥା ଭୁଲି ପାରିଲା ନାହିଁ ।

ସେଦିନ ପଦଭଙ୍ଗର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କରିବାକୁ ଯାଇ ମାଳତୀ ଠାରୁ ଦୂରେଇ ରହିଛନ୍ତି । ସତରେ କଅଣ ଦୂରେଇ ରହିଛନ୍ତି ? ତା ମନ କଅଣ ମାଳତୀକୁ ଖୋଜେ ନା ? ମାଧୁରୀ ଠିକ୍ କହନ୍ତି, ଅତୀତ ମୃତ । ବର୍ତ୍ତମାନ ତାକୁ ନଜର କରିନେବା ଉଚିତ ।

ମନ ଭିତରୁ କାହାର ତାଚ୍ଛଲ୍ୟ ହସ ଶୁଣି ଚମକି ପଡ଼ିଲେ ରବି । କିଏ ? କିଏ ? ଓଃ, ସେଇ ମୃତ ମୁହୂର୍ତ୍ତର ପ୍ରେତାତ୍ମା । "ଏଇ ତମ ମନର ଦୃଢ଼ତା ! ମାଳତୀ ତମର ସ୍ତ୍ରୀ ! କଜ୍ଜଳ କଳା ରଙ୍ଗ ମୂର୍ଖ ମଫସଲି ଝିଅ ! କୁହ ରବି ! ତମର ସ୍ତ୍ରୀ ହେବା ପାଇଁ କି ଯୋଗ୍ୟତା ତା'ର ଅଛି ? ଚିଠି ଟିଏ ଲେଖିବାକୁ, କଥା ଦି ପଦ କହିବାକୁ ଯିଏ ଅକ୍ଷମ, ସେ ପୁଣି ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷିତ ଯୁବକର ସ୍ତ୍ରୀ !"

ଦଣ୍ଡକରେ ସମସ୍ତ କୋମଳତା କୁଆଡ଼େ ଉଭେଇଗଲେ । ନାଁ, ନାଁ, ମାଳତୀ ରବିର ସ୍ତ୍ରୀ ହୋଇ ପାରେ ନାଁ । ଏ ଜନ୍ମସାରେ ମାଳତୀ ଆଜି ଶିକ୍ଷିତା ହୋଇ ତା ପାଖରେ ପାଦ ମିଳେଇ ଚାଲିବା ଅସମ୍ଭବ । ମାଧୁରୀ ବ୍ୟର୍ଥଚେଷ୍ଟା କରୁଛି । ଦଣ୍ଡକରେ ରବିର ଭାବନାର ଗତି ବଦଳେଇଲେ ।

ତା'ର ସଂସାର ସୁନ୍ଦର କରିବାକୁ ଚାହିଁବ ଏତେ ଆଗ୍ରହ ମାଧୁରୀ ? ମାଧୁରୀର କୋମଳ ବୁକୁରେ ସେ ତ ଦେଖିଛି ସବୁଟାକୁ ଗାଁ ଲୋକଙ୍କ କୁତ୍ସିତ ପ୍ରଚାର । ସବୁ ଶୁଣି ମାଧୁରୀକୁ କେମିତି ସୁଖୀ ବୋଲି ଅନୁମାନ କରୁଛି ସେ ? ତେବେ ଏ ନାଟ କାଇଁ……
ଧୀରେ ଧୀରେ ଆଖିପତା ମୁଦିହୋଇ ଆସିଲା ରବିର ।

ଦଶମ ପରିଚ୍ଛେଦ

ମୋତି ଦୁଆର ଓଳାଉଥିଲା ଓ ଆଖିରୁ ଲୁହ ଗଡ଼ାଉ ଗଡ଼ାଉ ଶାଗ ଗଣ୍ଡାକ ବାଛୁ ବାଛୁ ସୁନାମଣି କହୁ ଯାଉଥିଲେ ମୋ ଠାରୁ କିଏ ହତଭାଗୀ ଅଛି ଲୋ ମୋତି ? ଦୁନିଆରେ ପୁଅ ବୋହୂ ନେଇ କେତେ ସୁଖରେ ଲୋକେ ଘର କରୁ ନାହାନ୍ତି ! ଏଇ ପୋଡ଼ା କପାଳକୁ ସବୁ ଅନହେଲ ଆଜ ଜୁଟିଛି । ଭଲ ଭଲଆ ପୁଅ, ଘର ନା ଧରୁନାହିଁ, ସବୁବେଳେ ସେଇ ଶଠ ମାଷ୍ଟର ଘରେ । ବୋହୂଟା ଟିକିଏ ଡାଗର ଥିଲା ଯେ ଏବେ କ ପାଠ ପଢ଼ୁଛି ଲେଖାଣି, କେଉଁ କଥାକୁ ତାର ନଜର ନାହିଁ । ପାଠୋଇ ବୋହୂ ହେଲେ ସେ ଆଉ କଉଣ ମତେ ଖାତିର କରିବ ? ଏ ଘର ଲକ୍ଷ ନ ଥିବ, ତୁ ନଜେ ଦେଖିବୁ । ସବୁ ଲୋ, ତତ ମୁହଁକୁ ଅନେଇ ମୁଁ ସେଗୁଡ଼ା ସହୁ ନାହିଁ । କହୁ କହୁ ସୁନାମଣିଙ୍କ କଣ୍ଠ ରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଆସିଲା ।

ମୋତି ଏ ଘରର ପୁରୁଣା ପୋଇଲା । ତାଙ୍କ ଘରେ ବହୁ ଦିନୁ ସେ ରହିଛି । ଏଣୁ ତା ଆଗରେ ବେଳେ ବେଳେ ମନ କଥା ଖୋଲି କହନ୍ତି ସେ । ସମବେଦନାରେ ମୋତିର ମନଟା ନଇଁ ଆସିଲା ।

ସତ କଥା ଏଜା ! ପୁଅବୋହୂ ଏମିତି ହେଲେ କେଉଁ ମା, କେଉଁ ଶାଶୁର ଛାତି ସହିବ ? ତାର ସବୁ ରାଗ ଯାଇ ମାଷ୍ଟ୍ର ଉପରେ ଢଳି ହେଲା । ଏଇ ସତ୍ୟାନାଶୀ ଅଇଲା ଦିନୁ ଏ ଘରେ ନାଟ ଲାଗିଛି ।

କାନ୍ଦିଲେ ବୋବେଇଲେ କଣ ହେବ ସାଆନ୍ତାଣୀ! ଠାକୁରଙ୍କୁ ଡାକ; ସେଇ ଏକା ଦୁଃଖ ଶୁଣିବେ । କାନରେ ସୁନାମଣିଙ୍କ ଲୁହ ପୋଛିଦେଲା ସେ ।

ତମେ ବୋହୂମାଙ୍କୁ ଚୂଲ୍ଲି ଲଗେଇବାକୁ କୁହ ପାଣବାରୁ କୁଆଡ଼େ ଗଲେ, ମୁଁ ଦେଖେ । ଜଳଖିଆ ଖାଇନାହାନ୍ତି ସେ!

ତାର କଅଣ ଆଉ ଖିଆପିଆରେ ମନ ଅଛି କି ? ଥିଲେ ସେନ୍ତୁ ଶରଢରେ ଥିବ ।

କିଛି ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ସ୍ୱରରେ ଗରଗର ହୋଇ ମୋଡ଼ ଗୁଳିଗଲା । ଭଲ କଣ ଦ ପଦ ଅଳ ସେ ମାମୁଁଙ୍କୁ ଶୁଣାଇଦେଇ ଆସିବ । ପର ଘରେ ନାଟ ଲଗାଇଛନ୍ତି !

ଶେଖ ଅଜଳାଲି ଘର ଝଙ୍ଗ ଲଗେ । ଯେତେବେଳେ ଖୋଜିବ ମାମୁଁ କାର୍ତ୍ତିକ, ସେ ରଥ ଘରକୁ ଯାଇଛନ୍ତି । କେତେବେଳେ ମାଲଗରୁ ପାଠ ପଢ଼ାଉଛନ୍ତି ତ ଓ କେତେବେଳେ ଶିକ୍ଷା ଶିଖାଉଛନ୍ତି । ଯେତେବେଳେ ଦେଖ ମାମୁଁ ରଥ ସଙ୍ଗରେ ଗପୁଛନ୍ତି । ସଙ୍କୋଚହୀନ ଉଚ୍ଛ୍ୱଳା ହସ ହସି ବେଙ୍କଟଶିଆଣୀ ଭଳିଆ ତଳେ ଲୋଟି-ଯାଉଛନ୍ତି । ଭଲ ଜିନିଷଟିଏ ହେଲେ, ପ୍ରଥମେ ଚାରକ ହେଲେ ରଥର ପାତର ଆଗେ ପଡ଼ୁଛି । ସେଠାରୁ ଝଗଡ଼ା ଉପୁଜିଲା ବେଶି ଲେଉଛି ମାମୁଁ କାର୍ତ୍ତିକ ? ଯଦି ତ, ଏଇ ମାମୁଁ ତେଜର ଉପଦ୍ରବ ଭରି ଖୁସି ହେଉଥିଲା । ଟାଣି ଓଟାଇ ରଥ ପାଖରେ ଚପ କରିବାକୁ କସାଇଲେ ଉଠି ଚାଲାଇ ଅନୁଥିଲା । କାର୍ତ୍ତିକ ଦୁଃଖ ଅଉ ବଢ଼ିଲା ଗଲା ସେ ? ସେ ଧନ ସୁଖ କେତେ ହେବ କେଜାଣି, ଶେଷର

ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲା,—ଦେଖିଲା ଘରେ ମାମୁଁ ନାହିଁ । ବାହାରକୁ ଯାଇଛନ୍ତି ଭାବି ବହୁତ ସମୟ ଅପେକ୍ଷା କଲା ସେ । ମାମୁଁ ନ ଫେରିବାରୁ, ଭାବିଲା କୋଉଠିଏ ଝାଡ଼ାଯାଇଛନ୍ତି । ଗର୍ଭବତୀ ଅବସ୍ଥାରେ ଏକୁଟିଆ ଯିବା ନିରାପଦ ନୁହେଁ । ଠେଙ୍ଗା ଖଣ୍ଡିକ ଧରି ଉଠିପଡ଼ିଲା ଶଙ୍କର । ବାଡ଼ି କବାଟ ଫିଟାଇ ଦେଖେ ତ ମାମୁଁ କଚେରୀ ଗୋଟଏ ଥାଉ ଫେରିଆସୁଛନ୍ତି । ମୁଣ୍ଡ ବାଳଗୁଡ଼ାକ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ । ମୁହଁଟା ଶୁଖିଲା ଦିଶୁଛି । ଧୋତି ଫରଫର ଛାୟା ମୂର୍ତ୍ତିଟିଏ ଜମିଦାର ବାବୁ ଭିତରକୁ ପଶିଯାଉଛନ୍ତି । ମାମୁଁଙ୍କୁ ପଚାରିଲା ଶଙ୍କର— କଉଣ ଝାଡ଼ା ଯାଇଥିଲ ?

ଛୋଟ ହୁଁଟିଏ ମାରିଲା ସେ ।

ତାର ପରଠାରୁ ଭଣଜା ପ୍ରତି ମାମୁଁ ଅସମ୍ଭବ ଧରଣର ସ୍ନେହଶୀଳ ହୋଇଉଠିଲେ । ତେବେ କଉଣ......ଆଜି ତେଣିକି ଭାବିପାରିଲା ନାହିଁ ଶଙ୍କର । ମାମୁଁ ଚରିତ୍ରହୀନ— ଏକଥା ଭାବିଲା ବେଳକୁ ଘୃଣା ଭିତରେ ବି କରୁଣ ହୋଇ ଯାଉଛନ୍ତି ।

ଅଜ ସ୍କୁଲରେ ବୁଣା କଥାରେ ରବି ସାଙ୍ଗରେ ଯେଉଁ କଳି ହୋଇଯାଇଛି, ସେଥିପାଇଁ କିଏ ଦାୟୀ ? ସେ ନା ମାମୁଁ ? ରବି ତାର ବନ୍ଧୁ । ତାକୁ ଭଲମନରେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ । ଉପର ଉଚ୍ଚା ନିଏ ନାହିଁ । ତାର ଉପକାର ପାଇଁ ଶଙ୍କର କୃତଜ୍ଞ ହେବା କଥା । ତା ବଦଳରେ ସାମାନ୍ୟ କାରଣରେ ରବିକୁ ଯେଉଁ ଅକଥ୍ୟ ଭାଷାରେ ସେ ଗାଳିଦେଲା, ସେଇଟା କଉଣ ତାର ମନୁଷ୍ୟତାର ପ୍ରମାଣ । ଅଜ ତ ସେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଦେଖି ଦେଇଥାନ୍ତା ରବି ଯିବା ସ୍ମରଣ କଲା ନାହିଁ ବୋଲି । ଯେଉଁ ମାଷ୍ଟରମାନେ ହେଡ଼ମାଷ୍ଟର ସାଙ୍ଗରେ ଏ ବନ୍ଧୁତା ଦେଖି ସହିପାରୁ ନ ଥିଲେ,

କେତେ ଖୁସି ହେଉ ନ ଥିବେ ସେମାନେ ! ଉଷାର ଠିକ୍ କଥା କହୁଥିଲା । ମାଷ୍ଟରମାନଙ୍କ କର୍ତ୍ତବ୍ୟନିଷ୍ଠା ଉପରେ ଅନୁଷ୍ଠାନଟିର ଉନ୍ନତି ନିର୍ଭର କରେ । ଏଥିରେ ଯୁକ୍ତି କରିବାର କଅଣ ଥିଲା ? କଳି କରିବାର କଅଣ କାରଣ ଥିଲା ? ନିଜର ମନକୁ ପରଖି ପରଖି ଦେଖୁଛି ଶଶି । ଉଷାକୁ ସେ ଈର୍ଷା କରେ । ମାୟା ସହିତ ଉଷାର ମିଳାମିଶା ସେ ପସନ୍ଦ କରେ ନାହିଁ । କିମିତି ବା କରିବ ? ସେ ପରା ସ୍ୱାମୀ । ମାଲକ ସଙ୍ଗରେ ଛୋଟ ପଡ଼ ଏଟେଣେ ମିଶେ, ଉଷା କଅଣ ସହିବ ? ଲୁହରେ ଧାର ଦେଇ ସେ ଏତେ କହୁ କହୁ ଶଶିର ବାଟବଳ କହିଲା—ଏତେ କଥା ଲଗିଛି କାହିଁକି ? ମାୟାକୁ ତ ମନା କରିଦେଲେ ସବୁ କଥା ସରିଯିବ । ମାୟା ଶଶିର ଇଚ୍ଛା ବିରୁଦ୍ଧରେ କଅଣ ଉଷା ସହିତ ମିଶିବ ? କଦାପି ନୁହେଁ । ଶଶି ଯେ ମାୟାକୁ ହୃଦୟ ଦେଇ ଭଲପାଏ, ସେ ସ୍ନେହର ଅମର୍ଯ୍ୟାଦା କରିବ ମାୟା । ସନ୍ଦେହୀ ମନ ଉତ୍ତର ଦେଲା, ଆଉ କଅଣ ସେ ମାୟା ଅଛି ? ଆଜିର ମାୟା ଓ ସେ ଦିନର ମାୟା ଭିତରେ ଆକାଶ ପାତାଳ ଫରକ ।

କଅଣ ସେତିକିବେଳେ ଶୋଇ ଶୋଇ ଭାବୁଛୁ କିରେ । ଲଣ୍ଠନଟା ଲଗାଇ ଥୋଇ ଦେଇ ଦେବୀ ନଣାପଣି କହିଲେ ।

ଚମକି ପଡ଼ି ଉଠିବସିଲା ଶଶି ।

ଏଁ, କଅଣ କହିଲ ?

ନା, କିଛି ଭାବୁନାହିଁ ।

ଏତିକିବେଳେ ଅରଣାକୁ ନେଇ ଦେଈଅପା ଡାକିଲା— ସନବାବୁ !

ରଘୁ ତ ନାହିଁ ଏଠାରେ । ଉତ୍ତର ଦେଲେ ନଶାମଣି ।

ଆଜି କେଉଁଠି ଅଛନ୍ତି ? ଥିଲେ ତ ଏଇଠାରେ ଥାଆନ୍ତେ, ଏଇଟା ତାଙ୍କର ଆଡ୍ଡା ଜାଗା କି ନା !

ନଶାମଣି ପଅର ପରେ ଛିଡ଼ାହୋଇ ରହିଲେ । ଶଚୀ ଘର ଭିତରୁ ବାହାରି ଅସି ଉତ୍ତର ଦେଲା—କଅଣ ତୁ କହୁଛୁ ମୋତେ ? ଏଇଟା ଭଦ୍ରଲୋକର ଘର ବୋଲି ଜଣାନାହିଁ ?

ବୁଲଟେଇ ବୁଲି ଯାଉ ଯାଉ ମୋତେ କହିଲା—ଏମିତି ସଗୁଡ଼ ଖାଉଁଛ ବାବୁ ? ସତକଥା କହିବାକୁ ମୋତେ ଡରେ ନାହିଁ । ମୋ ଜୁଣ୍ଡରେ ପିନା ହାତ ଦେବ, ତାଁ ସାଙ୍ଗ ପଥର ଆସ ।

ଶଚୀର ମୁହଁ ସତରେ ଲାଲ ପଡ଼ିଗଲା । ମାପ୍ସାଙ୍କୁ ଶାସନ କରିବା ଦରକାର । ତା ପାଇଁ ମୂଣ୍ଡ ଟେକିବୁ ହେବ ।

ମାପ୍ସା ଖାତା ପେନ୍ସି ଅସି ଚଲି ଲଗାଇ ଗେଷ୍ଟାଇ ଅରମ୍ଭ କଲା । ସେ ନ ଥିବା ବେଳେ ଏମିତି ଗୋଟାଏ କାଣ୍ଡ ଘଟିଯାଇଛି, ଏ କଥା ଜାଣିପାରିଲା ନାହିଁ । କେବଳ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲା, ଶାଶୁ ସତରେ ରାଗ ରାଗ ହେଉଛନ୍ତି ।

× × ×

ଛଅପିଞ୍ଚ ସାଢ଼ େସବୁଦିନ ପରି ଅଫିଶରେ ଗଡ଼ି ପଡ଼ିଲା ମାପ୍ସା । ଶଚୀ କାହୁଁ ଅନ୍ତଳୁ ମୁହଁ କରି ଶୋଇଛି । ସବାହୁର ଭୋଜନ ସାଧନ କରିବାର କୈନିଟି ବନ୍ଦନ୍ତ ବନ୍ଦଯାଇଛି । ଆଜି ଏକ ନୂଆ କଥା ? ଧୀରେ ଧୀରେ ବାହାକୁ ଚଲିଲ ଡାକିଲା—ଶୁଣୁଛ ?

ଚଟ୍ କରି ବୁଲିପଡ଼ି ଶରତ ପଚାରିଲା—କଅଣ ?

ମନ ଭିତରେ ଏମିତି ସନ୍ଦେହ କାହିଁକି ? —ମାୟାର ହସ ହସ ମୁହଁ ମଉଳି ଆସିଲା ।

ଶରତ ସହି ପାରିଲା ନାହିଁ । ସ୍ତ୍ରୀର ହାତ ପାପୁଲି ଦୁଇଟି ଧରି ଆଉଁସୁ ଆଉଁସୁ କହିଲା—ଗୋଟିଏ କଥା କହିବି, ରଖିବ ?

ଶରତ କହିଲା—ତମେ ମାଳତୀକୁ ପଢ଼ାଇବାକୁ ଯାଅ ନା ମାୟା ।

ମାୟା ରଙ୍ଗା ଓଠରେ କଇଁଫୁଲିଆ ହସରେ ଲହରୀ ଖେଳାଇ ପଚାରିଲା—କାହିଁକି ? ତା ଦ୍ୱାରା ତୁମର କି କ୍ଷତି ହେଉଛି ?

ଶରତର ଜିଭ ଉଲଟିଲା ନାହିଁ । ହାଣ କୁରାଢ଼ି ତ ନେଇକି ଆସିଛି । ମାୟାକୁ ରବି ପାଖରେ ମିଶିବାକୁ ସୁଯୋଗ ଦେଉଛି ସେ । ଏଣୁତଣୁ ଭାବିଲେ କଅଣ ହେବ ?

ସ୍ୱାମୀକୁ ନୀରବ ଦେଖି ମାୟା କୋମଳ କଣ୍ଠରେ କହିଲା—କେଉଁ ବୁଦ୍ଧିରେ, ଛୁଆ କଥାରେ ମନ ଦେଇ ତୁମେ ଲମ୍ଫଝମ୍ପ ଦେବାକୁ ବସିଥିଲ ? ଅନ ବୁଢ଼ୀର ଛୁଆକୁ ଭଲିଆ ତକେଇବାକୁ ତମର ଶକ୍ତି ନାହିଁ । ରବିବାବୁ କେତେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି ! ଏ ସୁବିଧା କଅଣ ଆଉ କେଉଁଠି ପାଇବ ?

ଶରତ ଚମକି ଉଠିଲା । ମୁଁ ରବି ପାଖରେ ମନ କହୁଛି, ଏ କଥା ତୁମକୁ କିଏ କହିଲା ?

କିଏ ଆଉ କହିବ ? ତମର ବନ୍ଧୁ । ଲଣ୍ଠନଟାକୁ କମେଇ ଦେଇ ମାୟା ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ଆଖି ବୁଜିଲା ।

ଛଟଫଟ ହେଲା ଶରତ । ଆଜି ରତିକି ସେ ଯେଉଁ ଅଭଦ୍ର ଭାଷାରେ ଗାଳି ଦେଇଥିଲା, ଆଉ କେହି ହୋଇଥିଲେ ଏ ଦୁଆର ମାଡ଼ି ନ ଥାନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ରତି ଅଫିସ ଯାନ୍ତି କି ? ଶରତର ହାବଭାବ ଢଙ୍ଗଢାଙ୍ଗରୁ ସେ କଅଣ ବୁଝି ପାରୁନାହାନ୍ତି ଯେ, ମାୟା ସାଙ୍ଗରେ ଏତେଟା ମିଳାମିଶା ସେ ପସନ୍ଦ କରୁନାହାନ୍ତି...... !

ଭାବୁ ଭାବୁ ପ୍ରଥମ ଦିନ ରତି କହିଥିବା ସୁଣପୁର କାହାଣୀ ତାର ମନେ ପଡ଼ିଗଲା । ତାହା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମାୟାର ବ୍ୟବହାର ଉପର ଢଙ୍ଗଢାଙ୍ଗ ବି ମନେ ପଡ଼ିଲା । ପ୍ରଥମେ ଯେତେବେଳେ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ପରିଚୟ କରାଇ ଦେଇଥିଲା, ରତି ଚମକି ଉଠିଥିଲା । ମାୟା ହାତରୁ ଚା କପ ଖସି ପଡ଼ିଥିଲା । ମାୟା କଅଣ ତେବେ ରତିକୁ ଆଗରୁ ଚିହ୍ନେ ? ଭାବୁ ଭାବୁ ମନଟା ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ଉଠିଲା । ଲଣ୍ଠନଟାକୁ ତେଜିଦେଇ ଡାକିଲା—ହେ ଶୁଣୁଛ— !

ଘୁମ ନିଦଟା ମାୟାର ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ଅଳସ ଭାଙ୍ଗି ପଚାରିଲା— କଣ କହୁଛ ?

ଟିକିଏ ଇତସ୍ତତଃ ହୋଇ ସେ କହିଲା—ଏଇ, ରତିକି କଣ ତମେ ଆଗରୁ ଚିହ୍ନ । ମାୟା ଆଖିରେ ସନ୍ଦେହ ଫୁଟି ଉଠିଲା । ସେ ଉତ୍ତର ଦେଲା—ହିଁ । କଲେଜରେ ପଢ଼ିଲାବେଳୁ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଚିହ୍ନେ । ଏତେ ରାତିରେ ଏମିତି ଅବାନ୍ତର ପ୍ରଶ୍ନ କାହିଁକି ?

ଶରତର ମୁଣ୍ଡ ଘୂରିଗଲ ଚଳ । ତାହାର ମୁହଁ ଜଳି ଉଠିଲ । ଜଳ ପରି ସବୁ ସ୍ୱଚ୍ଛ ହୋଇଗଲ ମାୟାର ଉପହାସ । ମାୟା କଳଙ୍କିନୀ, ମାୟା ଚରିତ୍ରହୀନା ! ମନର ସବୁକୁ ସଂହତ କରି ଉତ୍ତର ଦେଲ—ଏମିତି ଚଳୁଥିଲ ।

ମାୟାକୁ ଭାରି ଜର ଲାଗୁଥିଲ । ଦିନସାରା ଖଟି ଖଟି ସେ କ୍ଲାନ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି । ପେଟରେ ପିଲା, ଆଉ କିଛି ନ ପାରୁଣ ଶୁଖି ଶୋଇ ପଡ଼ିଲ ନସ ।

ଶରତର ସର୍ବାଙ୍ଗ ରାଗରେ କମ୍ପୁଥିଲ । ମାୟା ତାକୁ ଠକିଛି, ରବି ତାକୁ ବଞ୍ଚାଇରେ କଷ୍ଟ ଦେଇଛି । ସନ୍ତୋଷବାବୁ ଆପଣାର ଚରିତ୍ରହୀନା ସ୍ତ୍ରୀକୁ ତା'ପରି ଦରିଦ୍ର ଯୁବକ ହାତରେ ଟେକି ଦେଇ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି । ମାୟା ଯଦି ତା'ର ଔରସରେ ମାଆ ହେବାକୁ ଯାଉ ନ ଥାନ୍ତା ଓ ସେ ଯଦି ଗର୍ଭବତୀ ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତା; ଏହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସେ ତା ତଣ୍ଟି ଚିପି ମାରିଦିଅନ୍ତା । ଶତ ଦୁଃଖକୁ ଦେଖାଇ ଦିଅନ୍ତା, ଯେଉଁ ହାତରେ ସୁନ୍ଦରୀମାନଙ୍କର କୁସୁମ କୋମଳ ଦେହଲତାକୁ ପ୍ରଣୟୀ ଭଳି ଧରେ, ଦରକାର ହେଲେ ସେଇ ହାତରେ ତଣ୍ଟି ଚିପି ଦେଇ ପାରେ । ଦେଖାଇ ଦିଅନ୍ତା, ପ୍ରେମର ପ୍ରତିହିଂସା କି ଭୀଷଣ ! ତା ହେଲେ ମାୟା ପରି କଳଙ୍କିନୀ ସ୍ତ୍ରୀ, ରବି ପରି ପ୍ରତାରକ ବନ୍ଧୁ ସାବଧାନ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତେ ।

ଶରତ ଏବେ ଦରିଦ୍ର ପୂର୍ବପରି ନାହିଁ । ସକାଳ ଛଅଟାରୁ ନଅଟା ଯାଏ ଏବଂ ସନ୍ଧ୍ୟା ଛଅଟାରୁ ନଅଟା ଯାଏ ଦୁଇ ଜଣ ପିଲାଙ୍କୁ ପାଠ ପଢ଼ାଏ ସେ । ରାତିରେ ଟଙ୍କା ଗଣି ଦେଇ ବାହାର ବାରଣ୍ଡାରେ ଶୋଇପଡ଼େ । କଣାମଣି ଯଦି ଘରକୁ ଯିବାକୁ କହନ୍ତି ଗରମ ହେଉଛି ବୋଲି ବାହାନା କରେ ସେ ।

ପ୍ରାୟ ସାତ ଆଠ ଦିନ ଯାଏ ମାୟା ଏ ଛଳନାକୁ ସତ ବୋଲି ବୁଝିଥିଲା । ସେଉଠିବେଳେ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି ଦେଖିଲା, ଶରତ ତା ଠାରୁ ସବୁବେଳେ ଦୂରେଇ ରହୁଛନ୍ତି, କିଛି ଗୋଟାଏ ଘଟଣା ଘଟିଛି ବୋଲି ଅନୁମାନ କରି ନେଲା ସେ ।

ଦିନେ ଖାଇସାରି ସମସ୍ତେ ଶୋଇଲେ । ମାୟା ବିଛଣାରେ ପଡ଼ି ଛଟପଟ ହେଉଛି । ବାହାରେ ନିବିଡ଼ ଅନ୍ଧାର । କଳା ଆକାଶରେ ତାରକୁଞ୍ଜ ଝଲ୍‌କି ମାରୁଛନ୍ତି । ଶୀତଳ ପବନ ଶିର୍ ଶିର୍ ହୋଇ ବହୁଛି । ସପ ଖଣ୍ଡେ ପକେଇ ବାରଣ୍ଡାରେ ଶରତ ଶୋଇଛି । ନିଦ ଲାଗି ନାହିଁ । କେବଳ ଚିନ୍ତା କରୁଛି—ସାତ ଆଠ ଦିନ ବିତି ଗଲାଣି, ତଥାପି ମାୟା ତାକୁ କିଛି ପଚାରୁ ନାହିଁ କାହିଁକି ? ଶରତର ଅଭାବ ତ ଅନୁଭବ କରୁନାହିଁ ସେ !

ମାୟା ଧୀର ପାଦରେ ଆସି ସ୍ୱାମୀର ପାଦ ପାଖରେ ବସି ଗୋଡ଼ରେ ହାତ ଦେଲା ।

ଜୋରର ଝଟକାରେ ଗୋଡ଼ ଛଡ଼େଇ ନେଲା ଶରତ ।

ସ୍ତମ୍ଭିତ ହେଲା ମାୟା । ତଥାପି ସେ ଡାକିଲା, ଶୁଣ ଟିକଏ ।

ମନେ ମନେ କହୁଥିଲା ଶରତ—ମାୟାକୁ ପରସ୍ତେ ଗାଳିଦେଲେ, ତାର ବାଟ ଠଣ୍ଡା ପଡ଼ି ଆସିବ । ଭୁଲ କରିଛି ଏଣେ ସେ ଉଠି ପଡ଼ି ବୁଝିଲା, କାହିଁକି ଡାକୁଥିଲା ? ଦିନସାରା ଖଟି ଖଟି ମଣିଷ ଟିକେ ବିଶ୍ରାମ ନେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ବି ତାର ଦେହ ସହୁ ନାହିଁ !

ଏମିତି ସନ୍ଦେହ କାହିଁକି ? ଅସ୍ଥା ହେଉଛି, ଫେରେ ଶୋଇବ ସ୍ୱଳ ।

ଶରତର ସ୍ୱରରେ ଭାଲ୍ଲଣି ଫୁଟି ଉଠିଲା । ଅରେ ! ମୋ ପାଇଁ ତମର ତ ଖୁବ୍ ଦରଦ, ମାୟା ! ବହୁତ ଖେଳଲଣି ମୋ ଅଙ୍ଗରେ, ଉଡ ପର ଦୁର୍ବଳମନା ପତଙ୍ଗ ନୁହେଁ ମୁଁ । ଉଣ ଭଳଆ ଧନର ଜୋର ନ ଥିଲେ ବୁଝା, ମନର ଜୋର ଯଥେଷ୍ଟ ଅଛି ମୋର ।

ଯେଉଁ ମାୟା ସ୍ୱାମୀର ଆଦର, ସ୍ନେହ, କୋମଳ କଥା ଛଡ଼ା କାନରେ କେବେ ଶୁଣି ନ ଥିଲା, ଏ ନିଷ୍ଠୁର କଟୁକଥା ଯେ ତା ପକ୍ଷେ କେତେ ମର୍ମାନ୍ତକ, ସେ କଥା ସେ ଜାଣେ । ଅଶ୍ରୁଅଟାକୁ ତେଜ ଦେଇ ଶରତ ମୁହଁକୁ ଦଣ୍ଡେ ଅନେଇ ରହିଲା ମାୟା । ଅଜଯାଏ ଶରତ ଆଗରେ ସତ୍ୟକଥା ଖୋଲି ନ କହି, ଭ ମର୍ମାନ୍ତକ ଭୁଲ କରିଛି, ସେ ପ୍ରାଣେ ପ୍ରାଣେ ଅନୁଭବ କଲା । ବାଷ୍ପରୁଦ୍ଧ ସ୍ୱରରେ କହିଲା, କିଛି ନ ବୁଝି ନ ଶୁଣି ମତେ ଭୁଲ ବୁଝୁଛ କାହିଁକି ଶରତ ?

ମାୟାର ଏ ଗଭୀରତା ଏ କରୁଣ ମିନତି ଶରତ ସନ୍ଦେହମନ ଆଗରେ ଖଟେ ଛଳନାର ରୂପନେଲା । କଠୋର ତେଜ ଦୃଢ଼ କଣ୍ଠରେ ଶରତ କହିଲା—ଯଥେଷ୍ଟ ଶୁଣିଛି, ଆଉ ସଫେଇ ଦବା ଦରକାର ନାହିଁ ।

କିଛି ଶୁଣି ନା । —ମାୟାର କଣ୍ଠରେ ଅସମ୍ଭବ ଦୃଢ଼ତା । ଆଖିରେ ତେଜୋଦୃପ୍ତ ଭଙ୍ଗୀ ।

ସେ ରୂପକୁ ଅନେଇ ଶରତ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇଗଲା । ତତକ୍ଷଣରେ ତାର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ, ତାର ଅଭିମାନ, ସ୍ୱାମୀଭକ୍ତି ଅସୀମତା ଜେଇଁ ଉଠିଲା । ଆଉ କଣ ଶୁଣିବାକୁ ବାକି ଅଛି ? ମାୟା ତ ନିଜ ମୁହଁରେ କହୁଛି ଭଲକ ପୁତ୍ରକୁ ଚାହୁଁ ବୋଲି । ଏବ ବି କହୁଛି ସହପାଠିଙ୍କର

ପ୍ରଣପ୍ରାପ୍ତକ୍ରୁ ଅଳ୍ପ ବୋଲି । ଶୁଷ୍କ କଣ୍ଠରେ ଶଚ କହିଲା— ତୁମେ ଘର ଭିତରକୁ ଯାଇ ଶୋଇବ ନା ମୁଁ ବାହାରକୁ ଯିବି ?

ମୁଁ ଆଜି ତୁମର ଭୁଲ ଧାରଣା ଭାଙ୍ଗିଲେ ଯାଇ ଶୋଇବି ।

ସଟରେ ଶଚ ଠିଆହେଲା ।

ମାୟା ସ୍ୱାମୀର ଗୋଡ଼ ଦୁଇଟା ଯାବୁଡ଼ି ଧରି ସବୁ ଲାଜ ସରମ ଭୁଲି କହିଲା—ଟିକେ ଥରେ ମୋ କଥା ଶୁଣ । ତେଣିକି ଯାହା ଇଚ୍ଛା କୁହ । ତା ଆଖିରୁ ଟୋପା ଟୋପା ଲୁହ ଶଚର ଗୋଡ଼ରେ ପଡ଼ୁଥିଲା ।

ତଥାପି ଶଚର ମନ ବୁଝିଲା ନାହିଁ । ମାୟା ତାକୁ ତାର ମାୟାରେ ବାନ୍ଧି ରଖିବାର ବୃଥା ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି । ସ୍ତ୍ରୀର ହାତରୁ ପାଦ ଛଡ଼ାଇ ଉଠାଇ ଦାଣ୍ଡ କବାଟ ଫିଟାଇ ବାହାରକୁ ଚାଲି ଗଲା ସେ । ସେତେବେଳକୁ ରାତି ପାହି ଆସୁଥିଲା । ଥରେ ପଛକୁ ଅନାଇ ଦେଖିଲା ନାହିଁ ଶଚ, ଅସହାୟା ମାୟା କେମିତି କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ତଳେ ଲୋଟୁଛି ।

ଭଲକରି ପରଖି ଦେବାକୁ ଆପେ ଉଠି ଠିଆହେଲା ମାୟା । ସେ ହାତରେ ଲୁହ ପୋଛି ପକାଇଲା । ଶାଶୁ ଉଠି ଦେଖିବେ ଭାଲେ ! ଦୁଃଖ ପରିବର୍ତ୍ତେ ତା ମନରେ ରାଗ ଆସିଲା । ଶଚବାବୁ ତାଙ୍କୁ ସ୍ତ୍ରୀ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି ଅଥଚ ତା'ଠାରୁ ଭଲ ମନ୍ଦ କଥା ପଦେ ଶୁଣିବାକୁ ରାଜି ନୁହନ୍ତି । ବେଶ୍, ନିଜର ଅଡୁଆ ସନ୍ଦେହ ସେତିକି ରଖି କୁହନ୍ତୁ ଥାଆନ୍ତୁ ସେ । ନାରୀ ବୋଲି କଅଣ ତାର ଆତ୍ମସମ୍ମାନ ନାହିଁ ? ପାଦ ଧରି କେତେ ମିନତି କଲା ସେ । ପଥର ହୋଇ ଥିଲେ ତରଳି ଯାଇଥାନ୍ତା, କିନ୍ତୁ ସେ

ଟିକଏ ହେଲେ ଶୁଣିଲେ ନାହିଁ । ଆଜି ଯଦି ଏ ବିପଦରେ ତାଙ୍କୁ କିଛି କହିବ ନାହିଁ । ଜୀବନଯୋଡ଼ା ଚଟକଣା ମାଡ଼ ହେଲା ମାଧୁ । ମାଳତୀ ଭଳିଆ ସେତ ମୂର୍ଖ ନୁହେଁ ! ସେ ଶିକ୍ଷିତା । କଳାକୁ ଧଳା କହିବା ତା ଦ୍ୱାରା ସମ୍ଭବ ହେବନାହିଁ । ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଦେବତା ଭାବି ତାଙ୍କର ଅଯଥା ଅନ୍ୟାୟର ସହିବ ନାହିଁ ସେ । ସେ ତ ଶଠବାବୁଙ୍କ ଏକୋଡ଼ିଏ ଏକୋଇଶ ବୁଝିବ ।

ମନରେ ମିନା ଏତିକି ଭାବି ନେଲା, ଜୀବନରେ କଣ ପାଉଛି କେତେକେ ? ମନୁଷ୍ୟ ପରି ନାରୀହୃଦୟ ଯେବେ କଠିଣ ହୁଅନ୍ତା, ବଜ୍ରମୁଷ୍ଟି ଚଳନ୍ତା ଜଗତ !

ଅତୀତର ମଧୁମୟ ସ୍ମୃତିକୁ ଭାବିଦେଲେ ତାର ମନର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଭାଙ୍ଗିପଡ଼େ । ଧାର ଧାର ହୋଇ ଆଖିରୁ ଲୁହ ବୁହିଯାଏ । ତଥାପି ମାଳତୀଙ୍କ ନମ୍ରମିତ ଚଢ଼ାଇବାକୁ ଯାଏ ସେ । ଶତ ଯାତନାରେ ଦାନ୍ତ ଚିପି ମନେ ମନେ କହେ—ପାରେତୋ ଅଦରେ ରଣ ସନ୍ତତ ମିଳିବାର ବେଳି ସୁଯୋଗ ହାସଲ କରୁଛି ମାଧୁ...... ଆଜ୍ଞା......

କଣାମଣୀ ଦେଖନ୍ତି ଦିନକୁ ଦିନ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ହୋଇ ଯାଉଛି ଶଠ । କେଉଁ କଥାରେ ତାର ସବୁର ନାହିଁ । ବେଳକୁ ବେଳ ଝିଙ୍ଗାଯାଉଛି ମାଧୁ । ମୁହଁଟି ତାର ଫିକ୍କା ଦିଶେ ଶୁଖିଲା । ମନଟା ଚଞ୍ଚଳ ହୁଏ । ଆଶଙ୍କିତ ହୋଇ ଉଠନ୍ତି ସେ । ଆଜି କେଜାଣି ଦିନେ ଯେ ମାଧୁ ଉନ୍ମତ୍ତ ହେବ !

ଏକାଦଶ ପରିଚ୍ଛେଦ

ଦିନଯାକ ଏବଂ ରାତିରେ ଅଧିକାଂଶ ସମୟ ନିଜକୁ ପାଠ ପଢ଼ା ଭିତରେ ବୁଡ଼ାଇ ରଖେ ମାଳତୀ । ସେତେବେଳେ ତା ମନରେ ଗୋଟାଏ ଚିନ୍ତା, ଗୋଟାଏ ଭାବନା, ସେ ସୁଶିକ୍ଷିତା ହେବ । ଉଦବର ଉପଯୁକ୍ତା ସ୍ତ୍ରୀ ହେବ । ଜୀବନଯାତ୍ରା ପଥରେ ସୁଯୋଗ୍ୟା ସହଯାତ୍ରିଣୀର ପରିଚୟ ଦେବ । ରୂପକୁ ତ ବଦଳାଇ ହେବ ନାହିଁ । କଳା ଚମକୁ ତ ଗୋରା କରି ହେବନାହିଁ, ଗୁଣବତୀ ହେବ ସେ । ପୁନେଇ ଜହ୍ନର କଳାଦାଗ କଥା ଦେଖିଲା ଲୋକେ ଭୁଲିଗଲା ପରି ତା ରୂପକଥା ପାଶୋରି ପକାଇବେ ଉଦବାବୁ ।

ମାମୁ ତା ପାଇଁ କେତେ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ସହାରେ ଆସନ୍ତାବର୍ଷ ମାଟ୍ରିକ ପରୀକ୍ଷା ଦେବ ସେ । ଆଉ ତ ମୋଟେ ମାସ କେଇଟା ରହିଲା ପରୀକ୍ଷା । ଏ କଥା ଭାବି ଆହୁରି ଅଧିକ ଉତ୍ସାହରେ ପଢ଼ାରେ ମନ ନିବେଶ କରେ ମାଳତୀ । ମାମୁ କେତେ ଭଲ...ଦେବତା ସେ ।

ରାତ୍ରି ଜାଗରଣ, ପାଠ ଚେଷ୍ଟାର ହିସାବରେ ଦେହ କ୍ଲାନ୍ତ ହୋଇପଡ଼େ । ବିଶ୍ରାମ ନିମନ୍ତେ ନେବାକୁ କେଉଁଦିନ ରାତି ବାରଟା ବାଜେ ତୋହା ପରେ ଅଜଣାରେ ଚକ୍ଷୁମୁଦେ ମାଳତୀ; କିନ୍ତୁ ବିଶ୍ରାମ ନେଇ ପାରେ କି ? ଅବସର ପାଇ ବାର ଚିନ୍ତା ମନକୁ ଆସେ । ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଶୋଇ ନିର୍ଘାତ ନିଦରେ ସ୍ୱପ୍ନ ମାରୁଛନ୍ତି ଉଦବାବୁ । ଯାହାଙ୍କର ସୁଖ ପାଇଁ, ଯାହାଙ୍କୁ ଶାନ୍ତି ଦେବାକୁ ଯାଇ; ଯାହାଙ୍କର ଉପଯୁକ୍ତ ସହଧର୍ମିଣୀ ହେବାକୁ ତାର ଏକ ପ୍ରାଣାନ୍ତକ ସାଧନା ।

ଅଳପାଏ ସେ ତାଙ୍କୁ ଅଣ୍ଟି ଦେଇ ହିଳଏ ଅନେକ ବାହାନ୍ତି; ମନଖୋଲି ସୁଖ ଦୁଃଖ ଗପେ କରୁ ବାହାନ୍ତି । ମାମୁଁ ଅଗରେ କହୁଲେ—ମାଳତୀ ମୂର୍ଖବୋଲି ସେ ଦୁଃଖୀ ହୋଇ ପାନ୍ତୁବାହାନ୍ତି । ମାଳତୀ ପାଠ ପଢ଼ୁ । କାହିଁକି ? ସେତେବେଳେ ସେସେରେ ନ କହୁ ମାଳତୀଙ୍କ କହୁଥିଲେ ତ ଚଳିଥାନ୍ତା । ତା ପାଇଁ ମାମୁଁ କଣ କେଉଁ ଆପଣାର ? ମନକୁ ଆସେ—ମାମୁଁ ଅଉ ବେବାବୁଙ୍କର ଅବାଧ ମିଳାମିଶା ଦେଖି ଗାଁ ଲୋକେ ବାର ବଦନାମ କରୁଛନ୍ତି । କାନକୁ ଶୁଭେ ମୋତିର କଥା । "ଛମ ବୋଲା ବୋଡ଼ମା, ଛମ ବୋଳାମିର ସୁଯୋଗ ନଉଛନ୍ତି ସେମାନେ । ମାମୁଁ କଅଣ ଛମକୁ ପଢ଼େଇବାକୁ ଆସେ ଟୋକି ? ତା ଛଳରେ ମାନବାବୁଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଗପସପ ହେବାର ଲାଳସା ଲୁଚିଥାଏ । ଛମକୁ ଭୁଲି କହେଇ ସେ ଦୁହେଁ ଖେଳନ୍ତି ଲୁଚକାଳି ଖେଳ ।" କାନରେ ଶୁଭ ଯାଏ ମୋତିର ସେଇ କଥା ପଦେ । "ଏ ଦୁହିଁଙ୍କର ରଙ୍ଗ ଦେଖି ଦେଖି ମୋ ବାଳ ଧଳା ହେଲଣି, ମଣିଷ ଚିହ୍ନିବାକି ମୁଁ ?" ମାଳତୀର ଅନ୍ତରାତ୍ମା ଚିତ୍କାର କରି ଉଠେ । ମାମୁଁ ଭଲବାସନ୍ତି, ଦେବା ନୁହେଁ, ଦାନବ ! ବିବେକ ଚିତ୍କାର କରେ—ଛି, ଛି, କାହାକୁ କଣ କହୁଚୁ ତୁ ! ଯିଏ ତୋତେ କହେଇଛି, ଯାହାଙ୍କ ଅନ୍ନ ତୁ ଖାଇଛୁ ତା ନିନ୍ଦା କରିବାକୁ ଅଟେଇ ପାରୁଛୁ, ସେ କ'ଣ ଏତେ ନଚ; ଏତେ ସ୍ୱାର୍ଥରେ ହୋଇପାରେ ?

ଭଲେଇ ଭଲେଇ ନିଜକୁ ଉତ୍ତର ଦିଏ ମାଳତୀ । ସତରେ ମାମୁଁ କଣ ତାଙ୍କୁ ଡକେଇଛନ୍ତି ? ଦେଖିବାର ଇଚ୍ଛା ନ ଥିଲେ ସେ ମୁ କରି ପାଣିରେ ଡେଇଁ ଦେବ ନାହିଁ କାହିଁକି ? ଯାଉ କଟା ଲୋକର ଛେଲି ପରି ଚୋରା ଦୁଃଖରା ଅନୁଭବ କାହିଁକି ? ସତେ ମାମୁଁ ନ ଯାଉଥିଲେ ମଣିଆଇଙ୍କୁ ଦେବେ । କିନ୍ତୁ ଦେଖିବାର ଇଚ୍ଛାକୁ ମେଲି

ମରି ଥାଆନ୍ତି । ବଡ଼ଚଞ ଏ ମଣିଷ ! ବାଟ କଡ଼ରେ କୁଷ୍ଠରୋଗୀ, ପରର ଦୟା, ପର ହାତର ଦାନ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ଛଟପଟ ହୋଇ କଷ୍ଟରହେ ଚଳୁଚଳେ ଏକାଗ୍ର । ସୁଖ ତ କିଛି ନ ଥାଏ ତାର । କେବଳ ବଞ୍ଚିବାର ଗୋଟାଏ ଦୁର୍ଦ୍ଦିମନୀୟ ବାସନା ତାକୁ ଓଟାରି ଧରିଥାଏ ।

ଯେତେବା ମାୟା ତାକୁ ବଢ଼େଇଥାଏ; ଯେତେବା ମାୟା ତାର ମଙ୍ଗଳାକାଙ୍କ୍ଷୀ ତଥାପି କେଉଁଣ ନିଜ ସ୍ୱାମୀ ହୃଦୟରେ ତାର ପ୍ରତି-ଛବି ଦେଖି ସୁଖୀ ହେବ ମାଳତୀ ? ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଭଉଣୀକି ସଉଭୁଣୀ ଆସନରେ ବସାଇବାକୁ ତ ନାରୀ ଭଲ ପାଏ ନା । ଅନ୍ୟ କଥା ତ କେତେଦୂର । କେବଳ ସ୍ୱାମୀ-ସ୍ତ୍ରୀ କାହିଁକି, ଭାଇ ଭଉଣୀ ଭିତରେ ବି ପିଲାଏ ଏ କାରଣରୁ କଳି ଲାଗନ୍ତି । ସାନ ପିଲାଟି ତାର ମା ପାଖରେ ବସିଲେ ବଡ଼ ପିଲାଟି କାନ୍ଦେ । ରୁଷେ ।

ମୁଣ୍ଡଟା ଭରି ଭରି ହୋଇ ଆସେ । ରାତିର ଶୀତଳ ପବନ ଦେହରେ ବାଜେ । ମନକୁ ଶାନ୍ତ କରେ ମାଳତୀ । ମାୟା ସୁଚରିତା, ସୁଶିକ୍ଷିତା, ତାର ସ୍ୱାମୀ ଅଛି, ମା ହେବାକୁ ଯାଉଛି ସେ । ଆଖି ଆଗରେ ତାର ସୁନ୍ଦର ଭବିଷ୍ୟତ । ମୋତେ ମୂର୍ଖ ମଫସଲି ଘର ପୋଇଲାଟାଏ । ଗାଁ ମାଇପେ ଉପହସନ୍ତି । ରଘୁବାବୁ ତାକୁ ଭଲ ପାଉ ନାହାନ୍ତି ବୋଲି ତାଙ୍କ ନାଁ ରେ ତା ଅଗରେ ବାଜେ କଥା କହି ପ୍ରିୟପାତ୍ର ହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି ସେମାନେ, ମାୟା...ଦେଖ । ଆଖି ମୁଦି ହୋଇଆସେ । ରାତି ପାହି ସକାଳ ହୁଏ । ନିତିଦିନିଆ କାମର ଚକ ଗଡ଼ିଚାଲେ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ମୁଣ୍ଡ ଉପରୁ ପଶ୍ଚିମକୁ ଚଳନ୍ତି । ଅପରାହ୍ନର ଅବାଧ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଟପିଗଲା । ଭଉ ସ୍କୁଲକୁ ପଳାଇଥାଏ । ଶ୍ୱଶୁର ଖାଇସାରି ଶୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ଶାଶୁ ଘର କଥା କରୁ କରୁ ବାରଣ୍ଡାରେ ପଡ଼ିରହି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱପ୍ନାଚ୍ଛନ୍ନା

ଲେଉଟାଣ୍ଡି ଥାଆନ୍ତି । ମୋତେ ଯା'ଇଥାଏ ସାତ ଭୁଲ । ମାଳତୀ ପଢ଼ା-ପଢ଼ି କରୁଥାଏ । ହସ ହସ ମୁହଁରେ ଝରକାକୁ ଚାହିଁ ଅପେ ମାଆ । ପଢ଼ା ନଏ, ପଢ଼ା ଦଏ । ନୂଆ ପାଠ ପଢ଼ାଇଦଏ । ତା ଅନ୍ତରେ ମାଳତୀ ମନକଥା ଖୋଲି କହେ । ତା ପାଠପଢ଼ା ଯୋଗୁଁ ଏ ଘରେ କମିତି ଅଶାନ୍ତିର ଝଡ଼ ବହୁଛି । ଶାଶୁ ସବୁବେଳେ ଘରେ ଗର ଗର ହେଉଛନ୍ତି । ଶଶୁର ଶୁଣେଇ ଶୁଣେଇ କାହାକୁ କଥା କହୁଛନ୍ତି । ମୋତେ ବି ଦେଖେଇ ଶିଖେଇ ଦ'ପଦ କହିବାକୁ ଛାଡ଼ୁନାହାଁନ୍ତି । ଏତ ସବୁ ଜାଣି କହ ନ ଜାଣିଲା ପରି ନୀରବ ରହୁଛନ୍ତି । କହୁ କହୁ ମାଳତୀର ଓଠ ଥରି ଉଠେ, ଆଖି ଛଳଛଳ ହୋଇଯାଏ । ବଡ଼ ଭଉଣୀ ଭଳି କୋଳକୁ ଟାଣି ନେଇ ମାଆ ତାକୁ ବୁଝାଏ । ସଖି ଭଳି ପରିହାସ କରି ତାଆରି ମୁହଁରେ ହସ ଫୁଟାଏ । ସେତେବେଳେ ମାଳତୀର ମନେହୁଏ— ଏମିତି ମଣିଷକୁ କଣ ଛକୁଛି ସେ ! ପାଦରେ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଇ ସବୁ କଥା ଖୋଲି କହି ଦେଇ କ୍ଷମା ମାଗି ନେବାକୁ ମନ ହୁଏ ।

ଦିନ ଗଡ଼ିଯାଏ……

ବେଳେବେଳେ ସୁନାମଣି ମାଳତୀକୁ କହନ୍ତି—ଏ କ ଚଇଳୁମ ଲେ ମା; ଦେହ ଭଲ ନଜର ନାହିଁ । କେମିତିରେ ଚେହେରେ ତେତେକ ଯେ ! ତାଙ୍କ କଥା ଝାଣି ସତ । ଅନ୍ତ ସକାଳ ପହରୁ ମାଳତୀର ଦେହରେ ଜ୍ୱର ଭଳି ଲାଗୁଛି । ଥର୍ମୋମିଟରରେ ଦେଖିଲା— ୧୦୨ ଜ୍ୱର । ତାହାକୁ ଛାଡ଼ି ନ କହି କାମ କରୁରେ ଘରର ସମସ୍ତ କାମ ସାରି ପାଠପଢ଼ି ବସିଲା ସେ । ଶାଶୁ ଯଦି ଟିକିଏ ଜାଣିପାରନ୍ତି, ଆଷାଢ଼ ମାସର କର୍ଣ୍ଣ ଫଟର ପରି ଗାଜି କରିବେ ଯେବେ । କହି ନବ କଣ ? କହି ଉପରେ ଅଖି ଦେଖାଇବାକୁ ମନ୍ତ୍ରଟା କେଣି ଶିଖିଛା । ତା ! ପଢ଼ି ହେବନାହିଁ । ଜରଭରେ କହିଟା ଯୋଗାଡ଼ଦେଲା ମାଳତୀ ।

ଏତିକିବେଳେ ସୁନାମଣି ସେ ଘରକୁ ପଶି ଆସିଲେ । ହାତରେ ପୁରୁଣା ଦରଭଙ୍ଗା ଟ୍ରଙ୍କ ଖଣ୍ଡେ । ସେଇଟା ମେଇଠି କଚ୍ଡ଼ ଦେଇ ପଞ୍ଚମ ସ୍ୱରରେ କହିଲେ, "ଗୋଟାଏ ମଣିଷ କେଉଁ ଅଡ଼କୁ ନଜର ଦେବ ମୁଁ ! ଘରକୁ ବୋହୂକରି ଆଣିଥିଲି ଯେ, କନ୍ଥ-କଟାପ ନେଇ ସେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହିଲେ । ସ୍ୱେଦୁଅ ମାସ ଆସି ସରିବା ଉପରେ । ଆମର ଲୁଗା ଖଣ୍ଡ ଏଣ୍ଡା ହେଲନାହିଁ । ହେଇଟି ଦେଖ, ଉବର ପୁରୁଣା ଗେଞ୍ଜି କମିଜ ଟ୍ରଙ୍କରେ କଳଙ୍କି ଧରିଲାଣି । ସନ୍ଧ ପୁଅଙ୍କ ଜାନକୁ କଥାଯିବ, କଞ୍ଚା ଶ୍ୱେଟରଇ ପିନ୍ଧେ ମୋତେ । ହୁମ ହୁମ୍ ହୋଇ ସ୍ୱଳ ଯାଉଯାଉ କହିଲେ, ଦେଖି ନାହାନ୍ତି ନା ଶୁଣି ନାହାନ୍ତି । ଲୁଗାପଟା ଯତନରେ ରଖିବା ଶିଖିବେ କେଉଁଠୁ ?

ମାଲତୀର ସ୍ୱର ବନ୍ଦ ହେଲା । ଶ୍ୱଶୁର ପଦ ଶୁଣେଇ ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଲା । ଯେତେ କଲେ ଏ ଘରେ ନିନ୍ଦା ଛଡ଼ା ପ୍ରଶଂସା ନାହିଁ । କେତେ ଆଉ ସହିବ ? ସବୁ କଥାର ତ ଗୋଟାଏ ସୀମା ଅଛି ! ଅତି କଷ୍ଟରେ ଆପଣାକୁ ସଂଯତ କଲା । ଉତ୍ତର ଦେଇ କହିବ ଲାଭ ହେବ ନାହିଁ; ଓଲଟି କ୍ଷତି ହେବ । ଲୋକେ କଥା ନ ବୁଝି ନିନ୍ଦା କରିବେ ।

ଅଣ ଅଣ ଟ୍ରଙ୍କ ପାଖରେ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ଗେଞ୍ଜି କାମିଜ କାଢ଼ି ଥାକ କରି ଥୋଇଲା । କେଉଁ କାଳର ପୁରୁଣା ସେ ଗୁଡ଼ାକ । ଠାଏ ଠାଏ ଫୁଟିଯାଇଛି । ଶ୍ୱଶୁରଅନ୍ତେ ଟ୍ରଙ୍କର ହଳଦିଆ ଦାଗ । ମୋଟକ କାଳ ସେ ଗୁଡ଼ା ଅରଣା ଉପରେ ପକାଇ ଦେବାକୁ କହୁ ଟ୍ରଙ୍କଟା ଓଲଟାଇ ଝାଡ଼ ଦେଲା । ଟ୍ରଙ୍କ ବ୍ରେକେଟିରୁ ଫଟୋ ଖଣ୍ଡେ ତଳେପଡ଼ିଲା । ମାଲତୀ ନିଜ ଆଖିକୁ ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରିଲା ନାହିଁ । ମାପୁ ଓ ଉବର ଫଟୋଟା ।

ମଣ୍ଡୁ ଓଢ଼ଣା ଖସାଇ ଚଉକି ଉପରେ ବସିଛି ମାପୁ । ଉବବାବୁ ତା'ର ବାମ ପାଖକୁ ଚଉକି ବାଡ଼ାରେ ହାତରଖି

ହେଇ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି । ଡାହାଣ ହାତଟି ମାୟାର କାନ୍ଧ ଉପରେ ପଡ଼ିଛି । ଉଭୟଙ୍କ ଆଖିରେ ଆଗ୍ରହର ଘମ୍ପି, ଓଠରେ ଚଞ୍ଚଳ ହସର ଜୁଆର ।

ତେବେ……

ଲୋକଙ୍କ କଥା ସତ ? ମୋତର ଧାରଣା ଠିକ୍ ? ମାୟା ସେ ଦିନ ରବିବାବୁଙ୍କ ଫଟୋ ଦେଖି ଚହଲି ଯାଇଥିଲା । ମାୟା ଛଳନାମୟୀ ! ଛଳନା କରି, ଆଜ ଟେବାବୁଙ୍କୁ ଭୁଲାଇ ରଖି ସୁଯୋଗ ହାସଲ କରୁଛି । ମାଳଙ୍ଗର ମୁଣ୍ଡଟା ଦୁଲୁଚି…… ତେବେ କାହିଁକି ସେ ଦିନ ମରଣ ମୁହଁରୁ ଉଦ୍ଧାର ଅଣିଲା ତାକୁ ? ସେ ଯାଇଥିଲେ ଉଭୟଙ୍କର ତ ବେଶ୍ ସୁଯୋଗ ହୋଇଥାନ୍ତା । କାହିଁକି ମାୟା ତାକୁ ବଞ୍ଚାଇବାକୁ ଆସୁଛି ? ତା'କୁ ଶିକ୍ଷିତା କରି ଗଢ଼ିବାର ଝୁଙ୍କ ମାୟା ମନରେ ଅଛିକି କଅଣ ପାଇଁ ? ରବିବାବୁଙ୍କ ଅନୁରୋଧରେ… ମାଳଙ୍ଗର ଦୁଃଖରେ……ନା…?… ନା…… "କାଳକୁ ଶୁଦ୍ଧିବ—ତମକୁ ବୁଡ଼ି ବଦଳେଇ ଲୁଚକାଳି ଖେଳୁଛନ୍ତି ସେ ଦୁହେଁ । ତମେ ବୋକା ବୋହୂ-ମା ।" ଠିକ୍ ଠିକ୍ ମୋତର କଥା କି ଠିକ୍ । ଏମିତ ଆଉ ବୋକା ହେବ ନାହିଁ ମାଳଙ୍ଗ । କଦାପି ଲୁଚକାଳି ଖେଳର ସୁଯୋଗ ଦେବ ନାହିଁ ମାୟାକୁ । ସ୍ୱାମୀ ତା'ର ଶିକ୍ଷା ବୁଝନ୍ତି ନାହିଁ । ତା'ର ଗୁଣ ଦେଖନ୍ତି ନାହିଁ । ସେ ଚାହାନ୍ତି ରୂପ । ସେତକ ତାର ନାହିଁ । ତାଙ୍କୁ ସେ ଖୁସୀ କରିପାରିବ ନାହିଁ । ତା'ର ବ୍ୟର୍ଥଚେଷ୍ଟା, ନିଷ୍ଫଳ ସାଧନା । କୋଟି ଯୁଗରେ ଏ ମିଳି ଅସମ୍ଭବ । ସୁନ୍ଦର ସଂସାର ଗଢ଼ିବା ତା କପାଳରେ ନାହିଁ ।

ତେବେ……

ଏ ପ୍ରହସନର ପରିସମାପ୍ତି ହେଉ । ଆଉ ପର ମୂର୍ଖ, ଆଉ ପର କବାଟ କୋଣରେ ଗାଉଁଲି ବୋହୂ ହୋଇ ଅଶାନ୍ତିରେ ଜୀବନ ଯାପନ କରିବ ଲୁହ ଢାଳି ଢାଳି ? ସେ ବରଂ ଭଲ ।

ଦଣ୍ଡକରେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସ୍ଥିର କରି ନେଲା ମାଳତୀ ।

ପାରିଲା ପରି ଟେବୁଲ ଉପରୁ ଖାତା-ବହି ସବୁ ଟାଣିଆଣି ଚଟାଣ ଉପରେ ପକାଇଦେଲା ସେ । ଲ୍ୟାମ୍ପରେ ଥିବା କିରୋସିନ ତକ ଢାଳି ଦେଲା । ମାମୁଁ ଠାରୁ ଶିଖି ବୁଣୁଥିବା ରବିପାଇଁ ଅଧା ସୁଇଟରଟା ଆଣି ସେଥିରେ ପକାଇ ଦେଲା । ଦିଆସିଲି ମାରି ନିଆଁ ଲଗାଇଦେଲା ।

ମୋତି କାମିଜଗୁଣ୍ଡା ଗାଡରେ ସଜାଡ଼ି ଶୁଖାଇ ସାରି ଘରକୁ ପଶି ଆସି ଅବାକ୍ ହୋଇଗଲା । ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲା— ବୋହୂ-ମା !

ତା ପାଟିରେ ନରହରିବାବୁ, ସୁନାମଣି ଓ ରବି ଦଉଡ଼ି ଆସି ଦେଖନ୍ତି, ମାଘ ପୁନିଅର ଅଗ୍ନି ପରି ସତେ ନିଆଁ ଜଳୁଛି । କାଠ ପିତୁଳା ପରି ଠିଆହୋଇଛି ମାଳତୀ । 'ଘର ପୋଡ଼ି ଦେଲା' ବୋଲି ସୁନାମଣି ମୁଣ୍ଡ ବାଡ଼େଇ କାନ୍ଦିଲେ, ମୋତି ଓ ନରହରିବାବୁ ଧାଇଁଲେ ପାଣି ପାଇଁ ।

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କଣ୍ଠରେ ରବି କହିଲା—ମାଳତୀ, ଏ ସବୁ କଣ ?

ଭର ଜମେଇ ହସି ଉଠିଲା ମାଳତୀ, "ଇପ୍ସେ ସାଧନାର ଶେଷ ।" ତମକୁ ମୁକ୍ତି ଦେବାର ପଦକ୍ଷେପ ।

କଣ ତମେ କହୁଛ ? ମାଳତୀ ନିକଟକୁ ଅଗେଇ ଯାଇଥିଲା ରବି ।

ମରେ ତୁଅଁ ନା……ପଛକୁ ଘୁଞ୍ଚି ଯାଇ ଯାଇ ଝଟ୍କାରେ ଭାରସାମ୍ୟ ରକ୍ଷି ନ ପାରି ପଡ଼ିଗଲା ମାଳତୀ । ଟେବୁଲର କଣ ବାଜି ତା ମୁଣ୍ଡରୁ ରକ୍ତ ଧାର ଛୁଟିଲା । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଚେତନା ଲୋପ ପାଇଗଲା ।

ମାଳତୀ ଜ ଚଡ଼ାଇବା ପାଇଁ ଠିକ୍ ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଆସି ଘରେ ପାଦଦେଲା ମାୟା । ସୁନାମଣୀଙ୍କ କାନ୍ଦଣା, ମୋତି ଓ ନରହରିବାବୁଙ୍କର ଛାଟିଭୁଣ୍ଡରେ ଲୋକେ ଆସି ଜୁଟି ହୋଇଗଲେ । ମାୟା ଏ ସବୁ ଦେଖି ବୋକା ପାଲଟିଗଲା । ଦେଖଣାହାରିଙ୍କୁ ଆଡ଼େଇ ଦେଇ ମୋତି ସାହାଯ୍ୟରେ ମାଳତୀକୁ ନେଇ ବିଛଣାରେ ଶୁଆଇ ଦେଲା ମାୟା । ମୁହଁରେ ପାଣି ସିଞ୍ଚି ବିଞ୍ଚଣା କରି ଚେତା ଫେରାଇ ଆଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲା ଓ ରହିଲ ଡାକ୍ତର ପାଖକୁ ପଠାଇ ଜଗି ବସିଲା ସେ । ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଲୋକ ଗହଳ ଛଟିଲେ । ଘର ଭିତରକୁ ଆଲୁଅ ପବନ ଆସିଲା । ମୋତି ଠାରୁ ମାୟା ଶୁଣିଲା ସେ ନିଜ ହାତରେ ମାଳତୀ ଦେହ କପଡ଼ାରେ ନିଆଁ ଲଗାଇ ଦେଇଛି । କାହିଁକି ? ଘରର ଗୁଣଅଡ଼ୁକୁ ଆସି ଫେରଣ ଫେରଣ ଖଣ୍ଡ ଫଟୋ କିଛି ଦୂରରେ ପଡ଼ିଥିବା ଦେଖିପାରିଲା । କୌତୂହଳରେ ଉଠାଇଆଣି ଦେଖିଲା ମାଟେ ସୁନ୍ଦର ମୂର୍ତ୍ତିଟି ତାର ପାଣ୍ଡୁର ହୋଇଗଲା । ଆଖିକୁ ଚାଣି ଆସିଲା । ବୁଝି ଦେଖିଲା—ମାଳତୀର ୫୦ ଜନ୍ମଛି । କଷ୍ଟାପର ରତ ପ୍ରାଇଭେଟ୍ ଅବସ୍ଥାକୁ ଆସିଲଣି । ଅଟିପଚା ଝୋଲ ଯାଇ ବାରମ୍ବାର କଅ ହେଉଛି । ଚେତା ଆସିବାର ପୂର୍ବ ଲକ୍ଷଣ । ମୋତିକ ମାଳତୀ ପାଖରେ ବସାଇ ଫଟୋ ଖଣ୍ଡିକ ହାତରେ ଧରି ଟଳି ଟଳି ଆପଣା ଘରକୁ ଲେଉଟି ଆସିଲା ମାୟା ।

ଆଜି ଓ ଗୁଡ଼ ଦିନ ହେଲାଣି, ମାୟାର ମନ କେଉଁଠି ଲାଗୁ ନାହିଁ । ତାର ଏ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ଭାବ ଅନୁକୂଳ ରହିପାରୁ ନାହିଁ ।

ସେ ସକାଳୁ ମୋଡଠାରୁ ଖବର ନେଇ ଜାଣିପାରିଛନ୍ତି—ମାଳତୀର ଅବସ୍ଥା ଭଲ ଆଡ଼କୁ ଆସୁଛି; ଏଥର ଭଲ ହୋଇଯିବ । ତଥାପି ସେ ମାଳତୀକୁ ଦେଖିବାକୁ ଯାଇପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ତାକୁ ଦେଖିଲାକ୍ଷଣି କାଳେ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ସଙ୍କଟଜନକ ଅବସ୍ଥା ସୃଷ୍ଟି କରିବ ମାଳତୀ ।

ଆଶା ଘର ଭାଙ୍ଗୁଛି । ବୋଧହୁଏ ଡେଲଷ୍ଟର ଚେନ୍‌ର ପ୍ରାରମ୍ଭ । ଶାଶୁ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର, ଦେଢଣାହାସ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର, ତାର ଯେଉଁ ଭଗ୍ନସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ସେଥିରେ ସେ ଉପର ନା ହେବ ! ତେବେ କଅଣ ମରିଯିବ·· ମାମ୍ବା······ଆଉ ? ମାଳତୀ ମନରେ, ଗାଁ ଗାଉଁଲିଙ୍କ ମନରେ, ଶଶୀବାବୁଙ୍କ ମନରେ, ତା ପ୍ରତି ରହିଯିବ ଘୃଣା, ସନ୍ଦେହ ! ଏ ସବୁର ସମାଧାନ କରିଯିବ ସେ······ ।

ରାଇଟିଂପେଡ୍‌ ଟାଣିଆଣି ବଡ଼ କଷ୍ଟରେ ବସି ବସି ଖଣ୍ଡେ ପର୍ଦ୍ଦ ଚିଠି ଲେଖିଲା । ସେ ଚିଠି ଓ ଫଟୋ ଲଫାପାରେ ପୂରାଇ ବନ୍ଦ କରି ଉପରେ ନା ଲେଖି ଡାକିଲା—ନଟିଆ ।

ନଶାମଣି ଉତ୍ତର ଦେଲେ—ତାକୁ ହାଟକୁ ପଠାଇଛନ୍ତି ବୋହୂ-ମା !

ଏ ଚିଠି ଖଣ୍ଡେ ଏଇ ବାକ୍ସ ଭିତରେ ରହିଲା ବୋଉ । ସେ ଆସିଲେ ରବିବାବୁଙ୍କର ଘରକୁ ପଠାଇଦେବ । ତା ପରେ ପରେ ମାମ୍ବାର କଷ୍ଟ ବେଶ୍ ବେଶ୍ ବଢ଼ିଲା । ସେଥିରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହି ଚିଠି କଥା ପାସୋରି ପକାଇଲେ ନଶାମଣି ।

ଦ୍ୱାଦଶ ପରିଚ୍ଛେଦ

ଶରତ ଏ ଘରେ ବସି ଛଟପଟ ହେଉଛି; କାରଣ ଏବେ ଦୁଇଟା ବେଳୁ ମାଧୁରୀ କଷ୍ଟ ପାଉଛି । ପୂରା ବାର ଘଣ୍ଟା ବିତିଗଲେଣି, ତଥାପି ପିଲା ହେବାକୁ ନାହିଁ । ରନ୍ଧ୍ର ରନ୍ଧ୍ର ନଦୀଅର ଶୀତଳ ପବନ ଝରକାରେ ତାର ସକଳ ଚିନ୍ତାକୁ ଭସାଇନେଉଛି । ନର୍ସ ଜଣେ ଅଛି ଯତ୍ନ ନେଉଛନ୍ତି । ଧାଈଟିଏ ଆସିଛି । ଏ ମଫସଲ ଗାଁରେ ଆଉ କ'ଣ ସୁବିଧା କରି ପାରିଥାଆନ୍ତା ସେ ? ଡେଙ୍କାଦାସ ହେଉଛନ୍ତି, ନର୍ସ କହୁଛି ପ୍ରଥମ ପିଲା ହେଲାବେଳେ—ଟିକିଏ କଷ୍ଟ ହେବ ନିଶ୍ଚୟ । ହେ···ଭଗବାନ···ଏ ବିପଦରେ ସହାୟ ହୁଅ ! ମାଧୁରୀକୁ ବଞ୍ଚାଅ ।

ସେ ହାତରେ ମୁହଁ ଘୋଡ଼େଇ ଅସହାୟ ଶିଶୁଟି ଭଳି କାନ୍ଦି ଉଠିଲା ଶରତ । କଟକ ନେଇଥିଲେ ଭଲ ହୋଇଥାଆନ୍ତା । ଭଲ ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ବି ଟିକିଏ ଦେଖାଇ ପାରି ନାହିଁ । ସବୁଦିନେ ତ ମାଧୁରୀ ଦୁର୍ବଳ, ନିର୍ଜୀବ । ପୁଣି ଏଇ ଚାରି ପାଞ୍ଚ ମାସ ହେଲା ସେ ଯେଉଁ ନିଷ୍ଠୁର ଆଚରଣ ଦେଖାଇଛି, ଯେଉଁ କଦର୍ଯ୍ୟ ବ୍ୟବହାର କରିଛି ମାଧୁରୀ ପ୍ରତି, ତା ଫଳରେ ନିଜର ଯତ୍ନ ନ ନେଇ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହରାଇ ବସିଛି ମାଧୁରୀ ।

ମନେ ପଡ଼ିଲା—ଜଣେ ଜଣ୍ଟଳ ବୋଲି ସେଦିନ ଯୋଡ଼ା ଧରି କେତେ କାନ୍ଦୁଥିବ ମାଧୁରୀ···· ନିଜକୁ ଅପରାଧୀ ମନେ ହେଲା ଶରତ । ଅଭିଶାପରେ ନିଜେ ମୁକ୍ତି ପାଇବ, କେମିତି ହତାଦର ନ କରନ୍ତୁ ? ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀର ଉପରେ ଦୁର୍ବଳ ସନ୍ଦେହ ମିଶିବା ଦିଏ ଭଲ ସୁଯୋଗ ଦେବ

ଏବଂ କେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ୱାମୀ ମନରେ କଷ୍ଟ ଦେଇ ତାର ବନ୍ଧୁ ଚର୍ଚ୍ଚା କରିବ ! ଏଇ ତ ଗୁରୁ ଦିନ ତଳେ ଜମିଦାର ଘରେ ଯେଉଁ କୁତ୍ସିତ ଘଟଣା ଘଟିଗଲା, ତାକୁ ଭିତ୍ତି କରି କି କଦର୍ଯ୍ୟ ସମାଲୋଚନା କରୁଛନ୍ତି ଏ ଗାଁ ଲୋକେ ! ଯିଏ ଶୁଣିବ, କାନରେ ହାତ ଦେବ । ଉଚିତ ମାପ୍ସା ପାଖରେ......ଦେଖି ମାଳତୀ ପ୍ରତିବାଦ କରିବାରୁ ମାପ୍ସା କଥାରେ ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀକି ବାଡ଼େଇ ମୁଣ୍ଡ ଫଟେଇ ଦେଇଛି ରବି ।

ତ ଦିନ ହେଲା ଛୁଟି ନେଇ ଘରେ ବସିଛି ସେ । କୁଆଡେ ବୁଲାବୁଲି କରିବାକୁ ଯାଉ ନାହିଁ; କାରଣ ତାକୁ ଦେଖିଲେ ବୁଢ଼ା ଠାରୁ ଟୋକାଯାଏ ଆଖି ଠାରିଠାରି ହୋଇ ମୁରୁକି ମୁରୁକି ହସୁଛନ୍ତି । ମାଇପେମାନେ ଫିସ୍‌ଫିସ୍ ହୋଇ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଛନ୍ତି—ସ୍ୱାମୀ ସ୍ତ୍ରୀ ମ, ସ୍ୱାମୀ ସ୍ତ୍ରୀ ମାପ୍ସା; ଯାହା ପୋଡ଼ଗ ମାଳତୀର ଏ ଦଶା ! ସବୁଠାରୁ ବେଶି ତରକ୍ତ କରନ୍ତି ସ୍କୁଲର ଦୁଷ୍ଟ ପିଲାଗୁଡ଼ାକ । ସାର୍, ହେଡ୍‌ମାଷ୍ଟରଙ୍କର ଘରେ ସେଦିନ କାହିଁକି ଝଗଡ଼ା ପାଟିତୁଣ୍ଡ ଶୁଭୁଥିଲା ? ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ଶତ ଶାସନ କରେ । ମନେ ମନେ କହେ—ସବୁଚଳେ, ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନର ପବିତ୍ରତା ଟିକକ ବି ଗଲା । ଟେଲନ୍ତୁଟୀରେ ଦଳ ଦଳ ପିଲା ଏକାଠି ହୋଇ ଏ ବିଷୟରେ ଚର୍ଚ୍ଚା କରନ୍ତି । କାହିଁକି ଏମିତି ପରିସ୍ଥିତି ସୃଷ୍ଟି କରି ଚଳିଲା ମାପ୍ସା...... ।

ମୁଣ୍ଡଟା ଝିମ୍ ଝିମ୍ ହୋଇଯାଉଛି । ଚିନ୍ତା କବଳରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବାକୁ ପଢ଼ା-ଟେବୁଲ୍ ଉପରୁ ବହି ଖଣ୍ଡେ ଟାଣିଆଣି ପୃଷ୍ଠା ଓଲଟେଇଲା ସେ । ମାଳତୀର ନାଁ ଲେଖା ଖଣ୍ଡେ ଲଫାପା ତଳେ ତା ଆଖିରେ ପଡ଼ିଲା । ମାପ୍ସାର ହସ୍ତାକ୍ଷର ଚିହ୍ନିବାକୁ କଷ୍ଟ ହେଲା

ନାହିଁ । ମାଳତୀ ପାଖକୁ କ ଚିଠି ଲେଖିଛୁ ମାମୁ ? ଭାଉଜ ? ମାଳତୀର ନା ଲେଖି ରବି ନିଜକୁ ପ୍ରେମପତ୍ର ଦେଉଛି କି ?

ସନ୍ଦେହର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଖୋଲି ଦେଖିଲି ଚିଠିଟି ପ୍ରକୃତରେ ମାଳତୀ ପାଖକୁ ଲେଖାଯାଇଛି । କୌତୂହଳ ଦମନ କରି ନ ପାରି ପଢ଼ିଲି ।

“ମାଳତୀ, ତୋର ଯେଉଁ ଶୋଚନୀୟ ଅବସ୍ଥା ହୋଇଛି ତାର କାରଣ ସେ ଫଟୋ ଦେଖି ଜାଣିପାରିଛି ମୁଁ । ଇଚ୍ଛା ଥିଲା ତୋ ଦେହ ଭଲ ହେଲା ପରେ ଯାଇ ସମସ୍ତ କଥା ଖୋଲି କହିବି କିନ୍ତୁ ଆଜି ସକାଳ ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ରରୁ ଖବରଟି ଦେଖୁ ହେଉଛି । ଏହା ତେଲଙ୍ଗାର ଚେନ୍‌ସ ସ୍ରାଇମ କୋଓଡ଼ୁଏ । ମୋର ଆଶଙ୍କା ହେଉଛି, ଏ ଭଗ୍ନ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ନେଇ ଏ ଯାତ୍ରାରୁ ଉଦ୍ଧାର ଆଉ ସଂସାରଯାତ୍ରା କରି ପାରିବ ନାହିଁ । ମୋର ସ୍ୱାମୀ ମତେ ସନ୍ଦେହ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖନ୍ତି । ଏ ଗାଁର ପ୍ରତି ଅଣୁପରମାଣୁ ମୋ ସ୍ପର୍ଶରେ କଳଙ୍କିତ ହୋଇଗଲା ବୋଲି ସମସ୍ତଙ୍କର ଧାରଣା । ମୋ ଜୀବନର ନାଟକ ଦୁଃଖପୂର୍ଣ୍ଣ । ସେତାଙ୍କର ଚେଷ୍ଟ ପଚନକା ନଇଁ ଅଣିତା ପୂର୍ବନ୍ତୁ ସବୁ ସମାଧାନ ହୋଇଯାଉ । ସ୍ୱାମୀର ସନ୍ଦେହ, ଲୋକ ଚେତ୍ନ ନୂଆକ୍ତ ବୁହାଣି ମୋତେ ବାଧ୍ୟ ନ ଥିଲା, ବାଟରେ ତୋଛି ସନ୍ଦେହ, ତୋର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା । ଏଥର ମୃତ ଅଗୋଚର ଗୋଟିଏ କରୁଣ କଥାର କାହାଣୀ ଶୁଣ ।

“ଗୋଟିଏ ବୃନ୍ତର ଦୁଇଟି ଫୁଲ । ଗୋଟିଏ ଦୀପର ଦୁଇଟି ଶିଖା, ଗୋଟିଏ ନଦୀର ଦୁଇଟି ଧାର, ଯାଆଁଳା ଭଉଣୀ ଛାୟା ଓ ମାୟା । ଏକା ରୂପ, ଏକା ଗଠନ, ଏକା ବୟସ; କିନ୍ତୁ ସ୍ୱଭାବରେ ତଫାତ୍ ଅନେକ ବେଶି ।

ତୃପ୍ତି ଚଳାପିଲା, ଭାବପ୍ରବଣ । ପଦେ କଥାରେ ତା ଆଖି ସଜଳ ହୁଏ । ପୃଥିବୀ ତା ଚକ୍ଷୁରେ ସ୍ୱପ୍ନର ଅମରାବତୀ । ଜୀବନଟା ତା ପକ୍ଷରେ ଚନ୍ଦ୍ରାଲୋକିତା ଶାରଦୀୟ ରଜନୀ ତୁଲ୍ୟ ମନୋରମ । ତିକ୍ତ ଆଘାତ ସହିପାରେ ନା ଶିରୀଷଫୁଲ ପରି ।

ମାଧ୍ୱୀ ଦୁନିଆ ଭିତରେ ଥିବା ଅଗଣିତ ଝିଅଙ୍କ ଭଳି ଝିଅଟିଏ । ତା ମନ ଦର୍ପଣରେ ଝଙ୍କୃତନାଦ । କେତେବେଳେ ଅବା କୁସୁମ କୋମଳ ପୁଣି କେତେବେଳେ କୁଳିଶ କଠିନ । ତା ମନରେ ମଣିଷ ଜୀବନ ସୁଖଦୁଃଖର ଚଳଚଞ୍ଚଳରେ ଶଙ୍କିତ ସ୍ପନ୍ଦିତ ।

ଏତେ ଭେଦ ସତ୍ତ୍ୱେ ବି ଦୁହେଁ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ଭଲପାଆନ୍ତି । ତଳ ଉପର ଶିଶୁ ହୃଦୟର ସହଜାତ ଈର୍ଷା କେବେହେଲେ ଉଭୟଙ୍କ ମନରେ ଅଜାଣିକ ବହୁତ୍ ଦେଖା ଦେଇନଥିଲା । ଦୁହେଁ ଥିଲେ ଦୁହିଁଙ୍କର ସଖୀ । ତୃପ୍ତି ବଡ, ମାଧ୍ୱୀ ସାନ । ସାଆଁଲା ଦେହୁ ଉଭୟ ଉଭୟଙ୍କୁ ନାଁ ଧରି ଡାକୁଥିଲେ । ମାଧ୍ୱୀକୁ ଏ ବୟସରେ କେହି ଶାସନ କଲେ ଉତ୍ତର ପାଉଥିଲା—ତୃପ୍ତି ଯେଉଁଦିନ ଶାଶୁ-ଘରକୁ ଯିବ ସେଦିନ ଅପା ଡାକ ଶୁଣିବ । କିନ୍ତୁ ତୃପ୍ତି ଆଜି ଶାଶୁ-ଘରକୁ ଯାଇ ନାହିଁ କି ମୋଠାରୁ ଅପା ଡାକ ଶୁଣି ନାହିଁ ।

ଷୋଳଟି ବସନ୍ତ ଅତିକ୍ରମ କରି ସାରି ଦୁହେଁ ଶୈଳବାଳା ମହିଳା କଲେଜରେ ପାଦ ଦେଲୁ । ବୟସର ନୂଆସ୍ୱାଦ ପାଇଲୁ କଲେଜର ନୂଆ ଜୀବନ । ଖୁବ୍ ଭଲ ଲାଗୁଥାଏ । ଏ ଦୁନିଆ ସତେ କି ଗୋଟାଏ ଫୁଲ ବଗିଚା । ଆମେ ଦୁହେଁ ନୂଆ ଡେଣାଲଗା ଦୁଇଟି ପ୍ରଜାପତି ।

ପ୍ରଥମ ବର୍ଷ ପରୀକ୍ଷା ପାଖେଇ ଆସିଲା । ମତେ ହେଲା ଭୟଙ୍କର ଜ୍ୱର । ପରୀକ୍ଷା ସମୟରେ ମତେ ଘରେ ଛାଡ଼ି ଏକୁଟିଆ

କଲେଜ ଯିବାକୁ ବାଧ ହେଲା ପୁଷ୍ପା । ଏବେ କଲେଜରୁ ଫେରି ମନେ କହିଲା—ଆଜି ଗୋଟାଏ ଘଟଣା ବାଟରେ ଘଟିଗଲା ମାପ୍ପା ! ବାଟରେ ତ କେତେ ଘଟଣା ଘଟେ । ରକ୍ସାରେ ଅମୁ ଅମୁ ବଜାର ଟୋକା ସୁସୁର ମାରନ୍ତି, ସିନେମା ଗୀତ ଗାଆନ୍ତି । ସେମିତି ଗୋଟାଏ କଣ ହୋଇଥିବ । ତଥାପି ପଚାରିଲି—କି ଘଟଣା ?

ମୋ ରକ୍ସା ଗୋଟାଏ ଶଗଡ଼ ପାଖରେ ଧକ୍କା ଲାଗିଲା··· ·· ?

କିଛି ହୋଇ ନାହିଁ ତ ?

ନାଁ, ତୁ ଅଗ କଥାଟା ଶୁଣ । ରସ୍ତୁରେ ଉଷ୍ମାଳ ଚଢ଼ ଆସୁଥିଲି ମୁଁ ଗୁଲ ଗୁଲ । ବାଟରେ ଜଣେ କଲେଜ ଛାତ୍ରଙ୍କର ସହ ଦେଖା ହେଲା । ସେ ମୋର ଅସହାୟ ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ରକ୍ସା ଡାକି-ଦେଲେ । ରକ୍ସାବାଲା ଭାଲେ ଭଡ଼ାପାଇଁ ମୋ ସହିତ ଝିକ୍ଝିକ୍ ଲଗାଇବ ଭାବି ଆଗରୁ ପଇସା ଦେଇଦେଲେ ମୋ ଅଜଣାରେ······!

କେତେ ବଡ଼ ନୁହେଁ ମେ !·····ପ୍ରଶଂସା ଆଶାରେ ପୁଷ୍ପା ମୋ ମୁହଁକୁ ଅନେଇଲା ।

ଓଠରେ ବଙ୍କା ହସ ଧାରେ ଟାଣି ମୁଁ ଉତ୍ତର ଦେଲି—ତୁ ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ିଗଲୁ ପୁଷ୍ପା ! ଚଟ୍ ଶେଷରେ ସେ କହିଲା—ଯେତ୍ ଭାଇଙ୍କ ବୋଉକୁ ? ଧୀରୁ ଧୀରୁ ଜବାବ ଦେଲି—ତାଙ୍କୁ ।

ସେ ଚାଲିଗଲା ପୁଷ୍ପା ମନେ ସେଇ ଅପରିଚିତ ଯୁବକର ଛବିଟି ଝୁଲେଇ ସ୍ମୃତିରେ ବ୍ୟସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ କରି ଦେଲା । ମୁଁ

ପଚ୍ଛରିଲ—ତୁ ତ ତାଙ୍କଠାରୁ ଟଙ୍କା ଉଡ଼ା ଅଣିଲୁ, ଶୁଝିବୁ କେମିତି ?

ମୁଁ ତାଙ୍କର ମେସ୍ ଠିକଣା ଜାଣେ ।

ମଣି ଅର୍ଡର ଦେଇ ଆସିବୁ ।

ମୁଁ ନିଜେ କେମିତି ଦେଇ ଅସିବି ମ ! ବଟ ହାତରେ ପଠାଇ ଦେବ ନା !

ଜାଣି ବୁଝି ତ ଚୋର ! ସେ କଅଣ ତତେ ଧାର ଦେଇ-ଥିଲେ ?

ତେବେ କଅଣ କହୁଛୁ ତୁ ?

ଦଶ ତାରିଖ ଅମର ଜନ୍ମଦିନ, ତାଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କଲେ କେମିତି ହୁଅନ୍ତା ?

ଖୁସିରେ ମୋ କଥାକୁ ସମର୍ଥନ କଲା ପୁଷ୍ପା ।

ଜନ୍ମଦିନରେ ଅମ ବନ୍ଧୁଙ୍କର ଅନେକ ସାଙ୍ଗ ଆସିଥିଲେ । ମୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ମିଳାମିଶା କରୁଥାଏ । ମାତ୍ର ଏଣେ ରବିବାବୁଙ୍କ ପରିଚର୍ଯ୍ୟାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଥାଏ ପୁଷ୍ପା । କ୍ରମେ ସେଇ ଚଅଧାରରେ କେନ୍ଦ୍ରୀ ଚରିତ୍ରର ରୂପ ନେଲା । ବନ୍ଧୁଙ୍କର ସାନିଧ୍ୟ ପାଇଁ ଦୁହେଁ ହେଲେ ବ୍ୟାକୁଳ । ବାପା ବୁଝିଥିଲେ, ପରିସ୍ଥିତି ସାଙ୍ଗରେ ଖାପ୍ ଖୁଆଇ ଅମକୁ ଚଳିବାକୁ । ବୋଉ ବୁଝିଥିଲା, ସୁବର୍ଣ୍ଣ ସୂତ୍ରର ସୀତା ସାବିତ୍ରୀଙ୍କ ଭଳି ଅମେ ହେଉଁ । ବନ୍ଧୁଙ୍କ ଭବିଷ୍ୟତର ମିଳନ ରୂପ ଏ ଲଳନୀଙ୍କର ଭିତରେ ଫୁଟି ଉଠିଥିଲା ।

ରବିବାବୁ ଖୁବ୍ ହେଲେ ଦେ-ଫାର୍ଣ୍ଣିରେ ତିନି ବୁଲିଅଛ ଅମ ବରକୁ ଡାଇଥିବେ । ଅମର ଯୁବକ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କୁ ବୋଉ ଦୃଷ୍ଟିରେ

ଦେଖି ନ ଥିଲି । ଏଣୁ ଘରେ ଛୁଆ ସହିତ ମନଖୋଲି କଥା କହିବାର ସୁଯୋଗ ରବିବାବୁଙ୍କର ନ ଥିଲା; କିନ୍ତୁ ଦୁଇଟି ପ୍ରେମମୟ ହୃଦୟ ଏ କାଇଦା କଟକଣାକୁ ମାନେ ନା । ବାହାରେ ସେମାନେ ମିଳାମିଶା କରୁଥିଲେ ଖୁବ୍ ବେଶି ।

ଛୁଆ ଦିନେ ମତେ କହିଲା ଯେ, ରବିବାବୁଙ୍କୁ ସେ ପ୍ରାଣଠାରୁ ଭଲ ପାଏ । ଉଭୟ ପରସ୍ପରଙ୍କୁ ବିବାହ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ । ରବିବାବୁ ମଧ୍ୟ କରୁଣ ଘରର ପୁଅ । ଏଣୁ ବାପା ବୋଲି ଅମଙ୍ଗ ହେବେ ନାହିଁ । ରବିବାବୁଙ୍କର ସରସ ସୁନ୍ଦର ବ୍ୟବହାର, ଅକପଟ କଥାବାର୍ତ୍ତା ମତେ ବି ଖୁବ ମୁଗ୍ଧ କରିଥିଲା । ଏଣୁ ଛୁଆର ଆକାଂକ୍ଷାକୁ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଇ ଉଭୟଙ୍କୁ ଉଭୟଙ୍କ ସହିତ ମିଶିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କଲି ମୁଁ । ଟଙ୍କା ଅଛି ମୁଁ ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ସିନେମା ଦେଖିଯାଏ, ସେଠାରୁ ହାତରେ ଡାକିନେଇ ରବିବାବୁଙ୍କୁ । ନନ୍ଦନ ପାର୍କରେ କେତେ ଦିନ ଯାଇ ବୁଲ୍ ବୁଲ୍ ଚେ କହେ । ଅନେକବେଳେ ମୁଁ ଦୂରେଇ ରହେ ଓ ସେ ଦୁହିଁଙ୍କ ମିଶିବାକୁ ବେଶି ସୁଯୋଗ ଦିଏ । ଦୁଇଟି ସରଳ ହୃଦୟର ମଧୁର-ମିଳନ ଓ ଛୁଆ ଓଠରେ ହସର ଝଲକ ଦେଖି ମୁଁ ଖୁସି ହୁଏ । ଦିନେ ଦିନେ ମୋର କୌଣସି ସାଙ୍ଗ ସହିତ ମୁଁ ଗୋଟାଏ ଆଡ଼େ ଯାଇ ସେ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ ଆଡ଼େ ପଠାଇଦିଏ । ସେମିତି ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ଯାଉଁଯାଉଁ ଦୁହେଁ ବୋଧହୁଏ ଏ ଫଟୋଟି ଉଠାଇଛନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଛୁଆ ଫଟୋ ଉଠାଇବା କଥା ମତେ ଭୁଲରେ ବି କହିନାହିଁ । ମୁଁ ତାର ଅଗ୍ରଣୀ ଶୁଭକାଂକ୍ଷୀ, ତଥାପି ମତେ ଲୁଚେଇ ରଖିଲା ଯେ । ତାର ଭୟ— ଏଭଳି ମିଶିବା ହୁଏ ତ ମୁଁ ପସନ୍ଦ କରିନ ନାହିଁ । ଏହିଭଳି ଅଛି କେତେ—ନର ମାୟା ଜାଲବୁଣାକୁ ଅଗୋଚର !

ରୁମ୍ପା ଓ ମୁଁ ଯଦିଓ ଠିକ୍ ଦେଖିବାକୁ ଏକା ପରି, ତଥାପି ତାର ବାଁ ହାତରେ ଛଅଟା ଆଙ୍ଗୁଳି ଥିଲା । ବୁଢ଼ା ଅଙ୍ଗୁଳି ର ପାଖରେ ଷଷ୍ଠ । ଏ ଫଟୋରେ ଚଉକି ବାଡ଼ାରେ ହାତ ଦେଇ ବସିଛୁ, ତାହା ପରିଷ୍କାର ଦେଖାଯାଉଛି । ଉତ୍ତେଜନା ଓ ଗର୍ବର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ତୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ପାରିନାହୁଁ । ଫଟୋଟା ସେଥିପାଇଁ ଏ ଥର ପଠାଇଲି, ଭଲ କରି ଦେଖିବୁ ।

ରବିବାବୁ ବି. ଏ. ପରୀକ୍ଷା ଦେଇସାରି ସେଦିନ ଗୁରୁଠାବେଳେ ଆମ ଘରେ ପ୍ରକାଶ କରିଗଲେ ଯେ, ତାଙ୍କର କେଉଁ ସାଙ୍ଗ ସହିତ ସେ ପୁରୀକି ବୁଲି ଯାଉଛନ୍ତି । ଦୁଇ ଆଠ ଦିନ ଭିତରେ ସେଠାରୁ ଫେରି ଆସିବେ । କଥା ହେଲା, ସେ ପୁରୀରୁ ଫେରିଲେ ମୁଁ ରୁମ୍ପା ସହିତ ତାଙ୍କର ବିବାହ ପ୍ରସ୍ତାବ ବାପାଙ୍କର ଆଗରେ ଉଠାଇବି । ରୁମ୍ପାକୁ ଘରବାନ୍ଧିବା ସ୍ୱପ୍ନ ଏମିତି ପାଗଳ କରିଥାଏ ଯେ ପୋଥିରେ ଡୋରି ବାନ୍ଧିବାକୁ ବି ଭୁଲିଥାଏ ସେ । ରବିବାବୁଙ୍କର ଏ ବିଷୟରେ କୌଣସି ଆପତ୍ତି ନ ଥାଏ ।

ଆଠ ଦିନ ଯାଇ ପନ୍ଦର ଦିନ ଗଲା, ମାସ ବି ପୂରିଲା । ରବିବାବୁଙ୍କର ଦେଖା ନାହିଁ କି ଚିଠି ନାହିଁ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ! ମନେ ମନେ ଉତ୍କଣ୍ଠିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲି ମୁଁ । ଅପାର ସବୁ ସମୟ ମଉଳିଗଲେ । ବେଳେ ବେଳେ ମତେ ବିରସ ମନରେ ପଚାରେ— ତାଙ୍କ ଦେହ ଖରାପ ହେଲା ନା କଅଣ ? ବିରସ ମନରେ ମୁଁ ଉତ୍ତର ଦିଏ—କେଜାଣି ? ମୋଠାରୁ ଏମିତି କରୁଣ ଉତ୍ତର ପାଇ ତା ମୁହଁଟି ବେଶି ଶୁଖି ଯାଏ । ଦିନକୁ ଦିନ ହସଖୁସି, ସାଙ୍ଗସାଥୀ ମେଳରୁ ନିଜକୁ ଅଲଗା କରି ରଖିଲା ସେ ।

ଏ ଘଟଣାର ଚାରି ମାସ ପରେ ସଞ୍ଜବେଳେ ଏ ଭଉଣୀପାଖ ବସି ଗପ କରୁକରୁ ମୁଁ ପଚାରି ପକାଇଲି—ରଘୁବାବୁଙ୍କ ଗାଁ ଠିକଣା ତୁ ଜାଣୁ ? ମୁହଁ ଶୁଖାଇ ସେ ଉତ୍ତର ଦେଲା—ନାହିଁ ତ । ତା ବୋକାମି ଦେଖି ମନରେ ଖୁବ ରାଗ ହେଲା । ମନ କଷ୍ଟ କରିବ ବୋଲି ମୁହଁରେ କିଛି କହିଲି ନାହିଁ । ତଳର ଭଉଣୀରେ ଖୁନ୍ଦି ଲ ଖାଲି । କେଡ଼େ ସରଳ ବୋଲୁଥିଲି ସତେ ତୁମ୍ଭା !···ମୋ ଭଉଣୀକୁ କଅଣ ବୁଝିଲା କେଜାଣି, କୋମଳ କଣ୍ଠରେ କହିଲା ରଘୁବାବୁ ମତେ ଠକିବେ ନାହିଁ ମାମୁଁ । ସେ ସେମିତି ଲୋକ ନୁହଁନ୍ତି । ଏତେବେଳେ ଝିଲ୍ ଝିଲ୍ ହସି ମୋ ସାଙ୍ଗ ମନୋରମା ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଆସିଲା । ହସ ଗପ ଓ ଥଟ୍ଟା ଚାଲିଲା ସେ ଘର ଭିତରେ । କେତେ ଅଜ୍ଞ କେତେ କଥା ପଡ଼ୁ ପଡ଼ୁ ମନୋରମା କହିଲା—ଜାଣିଛ ମାମୁଁ, ରଘୁବାବୁ ବାହା ହେଲେଣି ।

କଣ୍ଠରେ କୌତୂହଳ ପୂରାଇ ମୁଁ ପଚାରିଲି—କେଉଁ ରଘୁବାବୁ ?

ସେଇ ରଘୁବାବୁ ନା ! ଗଲା ବର୍ଷ ଯେ ଜନ୍ମଦିନରେ ଯିଏ ଆସିଥିଲେ ।

ମୋ ଛାତିରେ କିଏ ଯେପରି ଛୁରା ମାରିଦେଲା; ତଥାପି ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି ପଚାରିଲି—ତୁ କେମିତି ଜାଣିଲୁ ?

ମୋ ଭଉଣୀ ସାଙ୍ଗ ସେ । ମୁଁ ଜାଣିବି ନାହିଁ ? କାଲି ସେ ଆମ ଘରକୁ ଖାଇବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ଭଲ ପଚାରୁଥିଲେ, ତୋ ସ୍ତ୍ରୀ କଅଣ ? ମିଛି ଦଣ୍ଡ ବାହାରେ ଅଛି ନାହିଁ ନା ?

ତୁ ଠିକ୍ ଜାଣିଛୁ ଆମ ଘରକୁ ଯେଉଁ ରଘୁବାବୁ ଆସିଥିଲେ ସେ ସେଇ—ତୁମ୍ଭା ପଚାରିଲି ।

ମୋ ଆଖି ଦୁଇଟା କଅଣ ମଣିଷ ଚିହ୍ନିପାରେ ନାହିଁ । ତମେ ଦୁଇ ଜଣ ଯାକ କେତେଥର ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ବୁଲିଯିବା ଦେଖିଛୁ । ତମର ସେ କଅଣ ହେବେ ବୋଲି କହୁଥିଲୁ ଲୋ ମାଧୁ ! ପିଉସୀ ପୁଅ ଭାଇ ନାଁ ? ତମ ଘରକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ପତ୍ର ଆସି ନାହିଁ ?

ଏ ଉତ୍ତର ମୁଁ ଦେବି ମନୋରମା ଆଗରେ, ଦୁନିଆ ଆଗରେ ? ସମାଲୋଚନାକୁ ଡରି ରବିବାବୁଙ୍କର ମିଥ୍ୟା ପରିଚୟ ଦେଇଛି ମୁଁ । ଭାଗ୍ୟକୁ ସେ କଥା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ନ ଦେଇ ଅନ୍ୟ କଥା ଗପ କରି କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ ବୁଲିଗଲା ମନୋରମା । ଅଥଚ ଜାଣିପାରିଲା ନାହିଁ—ଏ ଗୁରୁତର ଆଘାତଟାଏ ସରଳା କୁମାରୀ ହୃଦୟରେ ଦେଇଗଲା ସେ... ।

ସେ ଯିବା ପରେ କବାଟ ବନ୍ଦ ପୂର୍ବ ଚଉଦ ଘଣ୍ଟା ଆଖି ଲୁହରେ ବନ୍ୟା ଛୁଟାଇଲା ଝୁମ୍ପା । ବୋଧେ ଜାଣିନି—ମୁଣ୍ଡ ବନ୍ଧକାନ୍ତୁ ଶୋଇଛି ସେ ।

ମୋର ବହୁ ଅନୁରୋଧ ପରେ ସତାକୁ ଝୁମ୍ପା କାହାଣୀ-ଶୁଣି ଚମକି ହେଲି ମୁଁ । ତାର ବୟସ କୋଡ଼ିଏ ଭିତରେ ସେପରି ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ କଟିଯାଇଛି । ସେଇ ଦିନୁ ସେ ନୂଆ ମଣିଷ ହୋଇଗଲା । ପୂର୍ବର ସରଳତା ଉଦ୍ରେକ ପାଇ ଗୋଟାଏ କଠୋର ରୂପ ତା ଭାବଭଙ୍ଗୀରେ ରୂପ ପାଇଲା । ଝିଅର ଏ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦେଖି ବୋଉ ବାହା ଦେବାକୁ ତରତର ହେଲେ । ମୁଁ କହିଲି—ସେ ତ ପଢ଼ୁଛି, ଆଉ କିଛି ଦିନ ଯାଉ । ମୋ କଥା ଶୁଣୁଛି କିଏ ?

ବାହାଘର ଠିକ୍ ହୋଇଗଲା । ଝୁମ୍ପାର ମତାମତ ନେବା ଭର ମୋ ଉପରେ । ଜଳପିଲୁନା ଭଳି ମୁଁ ଯାଇ ତା ମତ

ଟଳୁଥିଲେ। ଛଳ ଛଳ ଆଖିରେ ମତେ ସେ ଅନେଇଲେ ଖାଲି, ତାଙ୍କୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେବା ଭଳିଆ କିଛି ମନେ ବାଧ ପଡ଼ିଲା।

ସେଦିନ ରାତି ନଅଟା ବେଳେ ଡ. ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ଖାଁ ଅବୁଝା ପରି ଗୋଟାଏ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ କାନ୍ଦିଲେ। ଯନ୍ତ୍ରଣା ହୁଁ ହୁଁ ହେଲା ଆଖିକୁ ନିଦ ଆସେ। ସେ ଦିନ ତ ସେଇଆ ହେଲା। ଖୁବ୍ ଜୋରରୁ ଉଠି ଛାତିକୁ ଜାବୁଡ଼ି ଧରି ବୋଲି ଦେହରେ ହାତ ମାରି ଦେଖେ—ତା ଦେହଟା ଥଣ୍ଡା ଶିତଳ, ନିଶ୍ୱାସ ପ୍ରଶ୍ୱାସ ବନ୍ଦ। ମରିଯାଇଛନ୍ତି ସେ।

ମୋ ଚାରିପଟରେ ବାପା, ବୋଉ, ଭାଇଭଉଣୀ ଜମା ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ। ସେମାନଙ୍କୁ ସବୁ କଥା ଜଣାଇଲି। ଡାକ୍ତର ରିପୋର୍ଟରୁ ଜଣାଗଲା—ଅନେକ ଦିନ ଧରି ହାର୍ଟ ଅସୁସ୍ଥତା ଭୋଗୁଥିଲେ ସେ। ଲେଖିଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି—ମୋର ମୃତ୍ୟୁ ପାଇଁ କେହି ଦାୟୀ ନୁହନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ମୋର ମନେ ହେଲା ଦାୟୀ ମୁଁ। ସେ ଯଦି ସେମାନଙ୍କୁ ଏଠି ମିଳିବାକୁ ସୁଯୋଗ ଦେଇ ନ ଥାନ୍ତେ, ଏ କୁଫଳ ଫଳି ନ ଥାନ୍ତା। ଅନ୍ତର୍ଦାହରେ ଛଟପଟ ହେଲି ମୁଁ। ବାପା ବୋଉ, ବନ୍ଧୁ-ବାନ୍ଧବଙ୍କ ମେଳରେ ରହି ଏ ଜୀବନଟା ବୃଥା ବୋଲି ମନେ ହେଲା। ସଙ୍ଗିହୀନ ଏମିତି ରହିବାକୁ ଚାହିଁଲି ମୁଁ। ମୋର ଦେହର ଅବସ୍ଥା ଶୋଚନୀୟ ହୋଇ ଉଠିଲା। ବାପା ମୋ ଏକ ସରକାରୀ ଜିଅଲର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ରହିବା ପରେ, ସନ୍ଦେହ କରି ମୋତେ ଛଡ଼ାଇଲେ। ସମୟର ସ୍ରୋତରେ ଦୁଃଖର ବେଦନା ହ୍ରାସ ହୋଇ ଉନ୍ମାଦିନୀ ପରି ମୁଁ ଉଦାସ ନୟନରେ ମୋର ଅନ୍ତରର ନିଭୃତ ପ୍ରଦେଶରେ ଲୁଚିରହିଲି। ଛାତିଭିତରେ ମନଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲି ମୁଁ। ଦେବାକୁ ଦେଲେ ମୋର ପ୍ରତିଜ୍ଞା।

ପାଠ ପଢ଼ିଲାବେଳେ ସ୍ୱପ୍ନା କଥା ମନେ ପଡେଇ ବାରମ୍ବାର ପାଖ ଚଉକିକୁ ମୁଁ ସଜଳ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହେଁ; ଫଳରେ ପାଠ ପ୍ରତି ଅମନୋଯୋଗୀ ହୋଇପଡ଼େ । ମୋର ଏପରି ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ବାପା ବୋଉ ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନ୍ତି । ଶେଷରେ ମୋର ବି ବାହାଘର ଠିକ୍ ହେଲା । ବୋଉର ଦୃଢ଼ ଧାରଣା, ବାହାହେଲେ ଝିଅର ସବୁ ଦୁଃଖ ଯିବ । ତାରି ପରାମର୍ଶରେ ବାପା ଶରତବାବୁଙ୍କୁ ଜୁଆଁଇ କଲେ । ତାର ଦୁଇଟି କାରଣ ଥିଲା । ପ୍ରଥମଟି ଶରତବାବୁ ସୁଚରିତ୍ର, ମନସ୍ୱୀ ଏବଂ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷିତ । ତାଙ୍କର ମଧୁର ବ୍ୟବହାର ଦ୍ୱାରା ବୋଉକୁ ମୁଗ୍ଧ କରି ପାରିଥିଲେ ସେ । ଦ୍ୱିତୀୟତଃ ସେ ଦରିଦ୍ର, ପିତୃହୀନ । ଘରଜୁଆଁଇ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଅମଙ୍ଗ ହେବେ ନାହିଁ । ବାପା ବୋଉଙ୍କର ଏ ନିର୍ବାଚନରେ ମୁଁ ବି ଖୁସି ହେଲି । କାରଣ ଶରତବାବୁଙ୍କ ରୂପ ଗୁଣ ସେତେବେଳକୁ ମତେ ଆକୃଷ୍ଟ କରି ସାରିଥିଲା । ସ୍ୱପ୍ନାର ଚରିତ୍ର ମନେ ପକାଇ ମୁଁ ଡରେଇ ରହିଥିଲି ମାତ୍ର ।

ଚୌଧୁରୀ ବଜାରରେ ବାପା ନୂଆ କୋଠା କିଣିଲେ । ସେଇଠାରେ ମୋର ବାହାଘର ହେଲା; ମାତ୍ର ଏ ଆନନ୍ଦର ନିଶା ନ କଟୁଣୁ ଛ ମାସ ପରେ ବୋଉ ସେ ପୁରକୁ ବାଟ କାଟିଲା । ସେ ଦୁଃଖକୁ ମନରୁ ଭୁଲିଯିବା ପାଇଁ କିଛିଦିନ ମୁଁ ଶାଶୁଘରକୁ ଆସିଲି । ମାତ୍ର ଚାରି ମାସ ପରେ ଫେରି ଆସି ଦେଖେ—ମୋର ଦୂର ସମ୍ପର୍କୀୟା ବିଧବା ମାଉସୀ ଜଣେ ଆସି ଘରର ଘରଣୀ ହୋଇଛନ୍ତି । ବିବାହିତା ଝିଅ ବାପଘରର ତାଡ଼ନାକୁ ଆଉ ଭଲ ମାନି ନେଇ ପାରେ ନା ସହଜେ, ମାଆ ନାହିଁ । ମାଉସୀର ଶାସନ ସହି ନ ପାରି ସ୍ୱାମୀ ସହିତ ମନମୁତାବକ ଘର ବାନ୍ଧିବାକୁ ଏଠାକୁ ଚାଲିଆସିଲି ।

ତା ପରେ ତୋ ସନ୍ଧାନ ହେଲା ପରିଚୟ । ସେଦିନ ତୋ ଶୋଇଲାଘରେ ଫଟୋ ଦେଖି ମୁଁ ପ୍ରଥମ କରି ଜାଣିପାରିଲି ଯେ ଏ ସେଇ ରବିବାବୁ । ରୂପ ଓ ଗୁଣରେ ଅନ୍ତର ପୂରିଗଲା । ଲୋଭ ନ ଥିବାରୁ କଟକ ଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଲା ନାହିଁ । ଅବସ୍ଥା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବୃଦ୍ଧର ଗୃହ ଦେଖିବାକୁ ପ୍ରବୃତ୍ତି ପାଇଲା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ରବିବାବୁଙ୍କ ଦାନ ଓ ଦୟା ମତେ ବାଧୁଥିଲା । ସ୍ୱାମୀର ବନ୍ଧୁ, ସ୍ନେହାଦରେ ତାଙ୍କୁ କରୁଥିଲେ ବି ମୋ ମନଟା ରୂପ ଓ ଗୁଣରେ ଭକ୍ତ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା, ପ୍ରତିବ୍ୟବହାରରେ ସେତିକି ରବିବାବୁଙ୍କୁ ଜଣାଇ ଦେଉଥିଲି ମୁଁ ।

ଯେତେବେଳେ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତିକୁ ଛୁଇଁଲି, ରବିବାବୁ ତାକୁ ସ୍ୱାଗତ କରି ସୁଖୀ ହୋଇ ଯାଉଥାନ୍ତି, ମୋର ହୃଦୟ ଉଦ୍ବେଗ ହୋଇ ଉଠିଲା । ରବିବାବୁ ଯେତେବେଳେ ମୋ ସହିତ ଗପ କରୁଥିଲେ, ଉପହାସର ବାକ୍ୟ-ବାଣରେ ତାଙ୍କ ହୃଦୟକୁ ଜର୍ଜରିତ କରି ମୁଁ ଖୁସି ହେଉଥିଲି ।

ସେଦିନ ରାତିରେ ଜାହାଜକୁ ଉଠିଲୁ । ଭାଗ୍ୟ ଚକ୍ର ଅନ୍ଧକାରରେ ଜମିଦାର ଅନ୍ତଃପୁରରୁ ଗୋଟାଏ ନାରୀମୂର୍ତ୍ତି ବାହାରି ସେପାଖ ଆଡ଼କୁ ଆସିଲା । ଗୁଲି ଚଳି ଅକସ୍ମାତ ସେ । ସନ୍ଦେହର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ମୁଁ ସେ ସ୍ତ୍ରୀର ଅନୁସରଣ କଲି । ନିକଟକୁ ଆସି ଦେଖେ ତ ସେ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ । ଛଡ଼ାଇ ଶବ ମୋ ଆଖି ଆଗରେ ଭାସିଉଠିଲା । ନାରୀର କଅଁଳ ହୃଦୟର ଉତ୍ତାପ ନାରୀ ହୃଦୟରେ ପ୍ରବେଶ କଲା । ମୋ ଆଖି ଲୁହରେ ତୋ ମୁହଁ, ତୋ ଆଖି ଲୁହରେ ମୋ ଛାତି ଓଦା ହେଲା । ତୁମ୍ଭ ତୋ ଭିତରେ ବନ୍ଧୁ ଉଠିଲା । ତୋ ଜୀବନକୁ ସରଳ ଓ ସୁନ୍ଦର କରିବାକୁ ଶପଥ ନେଲି ମୁଁ । ତୋର ପାଇଁ ରବିବାବୁଙ୍କର ସମସ୍ତ ଦୋଷ କ୍ଷମା କଲି ।

ତୋତେ ଶିକ୍ଷିତା କରି ଗଢ଼ିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଭବବାବୁଙ୍କୁ ବୁଝେଇ ସୁଝେଇ ବଦଳେଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲି । ସେଥିପାଇଁ ତାଙ୍କ ଠାରୁ ଅପମାନ ବି ପାଉଛି । ଯେବେ ଏ ମୋତେ ସନ୍ଦେହ କଲେ ଓ ଭୁଲ ବୁଝିଲେ । ହଠାତର, ଘୃଣା ଅଜାଡ଼ି ଦେଲେ ମୋ ମୁଣ୍ଡରେ । ତାଙ୍କୁ ହୃଦୁ ଖୋଲି କହିବି ବୋଲି ଅନେକ ଥର ଚେଷ୍ଟା କରିଛି । ପାଦ ଧରି ମିନତି କରିଛି, ଶୁଣି ନାହାନ୍ତି ସେ । ବାସିଫୁଲକୁ ପାଦରେ ଦଳି ଦେଲା ଭଳିଆ ମତେ ଗୋଡ଼ରେ ଠେଲି ଦେଇଛନ୍ତି । ଗର୍ଭବତୀ ହୋଇଥିବାରୁ ଏକାଠରେ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରି ନ ପାରି ତାଙ୍କର ଦୁର୍ବ୍ୟବହାର ସହି ହୋଇ ରହିଛି, ମାତ୍ର ତିଳ ତିଳ କରି ନିଜକୁ ହତ୍ୟା କରୁଛି । ନଷ୍ଟ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ନେଇ ଏ ଧକ୍କା ସହିପାରିବ ନାହିଁ । ଏକାଥରେ ଝଡ଼ିଯିବ, କେହି ଜାଣିବେ ନାହିଁ, କାହିଁକି ଅବେଳରେ ମୋର ଜୀବନର ଫୁଲ ଝଡ଼ିଗଲା । ତୁ ସୁଖରେ ରହ ମାଳତୀ ! ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖରେ ମୋର ଏଇକି ପ୍ରାର୍ଥନା । ଇତି ।

—ମାଦ୍ୱା

ତ୍ରୟୋଦଶ ପରିଚ୍ଛେଦ

ରବିର ମନରେ ଆସିଛି ଅଦ୍ଭୁତ ପରିବର୍ତ୍ତନ । ସେ ଯୁଗ ଯୁଗ ହେଲା ଅଶରୀରୀ ବାଣୀ ଭଳିଆ ଅନବରତ ତା କାନକୁ ଶୁଭୁଛି —"ଇଏ ସାଧନାର ପଥ, ତମକୁ ସୁଖୀ କରିବାର ପରିଣତି ।" ଅନୁତାପରେ ମନ ଭିତର ଜଳିପୋଡ଼ି ଯାଉଛି । ମାମୁଁ ଠିକ୍ କହିଥିଲେ, "ନାରୀର ଯୌବନକୁ ଧରି ଖେଳନା ଭଳି ଖେଳୁଛ ! ଗୋଟିଏ ଜୀବନର ସର୍ବନାଶ କରି ମନର କ୍ଷୁଧା ତ ମେଣ୍ଟି ନାହିଁ; ପୁଣି ଯାହାର ହାତ ଧରିଚ, ତାକୁ ଛଟପଟ କରୁଛ । ତମର କି ଦୋଷ କହିବି ସେ ! ଲେଖା ଏ ପାପର ଶାସ୍ତି କଠୋର ଭୟଙ୍କର । ଈଶ୍ବର କେବଳ ଦୟାମୟ ନୁହନ୍ତି, ଦଣ୍ଡଦାତା ମଧ୍ୟ ।"

ତିନିଦିନ ହେଲା ରବି ଅନିଦ୍ରା ହୋଇ ରହି ମାଳତୀର ସେବା କରୁଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଅବସ୍ଥା କିଛି ଭଲ ଆଡ଼କୁ ଗଡ଼ିଲାଣି । ପାହାନ୍ତା ଶୀତଳ ପବନ ବାଜି ଢୋଳେଇ ପଡ଼ିଛି ରବି । ମାଳତୀର କପାଳରେ ହାତ ଥୋଇଦେଇ ରବି । ସେତେବେଳକୁ ଉଷାର ଶୁଭ୍ର ଆଲୋକ ଝରକା ବାଟେ ଘର ଭିତରକୁ ଆସୁଥିଲା । ମିଞ୍ଜି ମିଞ୍ଜି ହୋଇ ଜଳୁଥିବା ଲଣ୍ଠନର ତେଜ କମ୍ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ସ୍ନେହ-ଶୀତଳ ସ୍ପର୍ଶରେ ଆଖି ଖୋଲି ଅନେଇଲେ ମାଳତୀ, କୁହାଣିରେ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟର ଛାୟା । ସେ ଦୃଷ୍ଟି ଆଗରେ ନିଜକୁ ଅପରାଧୀ ମଣିଲା ରବି । କାତରସ୍ୱର କଣ୍ଠରେ ଡାକିଲା···ମା···ଳ··· । ସେ ଡାକରେ ମାଳତୀର ଏତେଦିନର ରୁଦ୍ଧ ଅଭିମାନ ପୁଞ୍ଜୀଭୂତ ବନ୍ୟା ଛୁଟ

ଧାରରେ ବହିଗଲା ଅବା ! ଠିକ୍ ଏହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଘର ଭିତରକୁ ପାଗଳ ପରି ପଶି ଆସିଲା ଶଶି । ଦୁହେଁ ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ଉଠିଲେ ।

ଚିଠିଖଣ୍ଡ ରବି ହାତକୁ ବଢ଼େଇ ଦେଇ ଶଶି କହିଲା—ତୁ ଜାଣିକ ମତେ ସବୁ ଖୋଲି କହିଲୁ ନାହିଁ ରବି, ଯା ଫଳରେ ସୁନାର ସଂସାର ମୋର ଖଣ୍ଡି ଚୂରମାର୍ ହୋଇଗଲା ।

କଣ ତୁ କହୁଛୁ ? ରବିର କଣ୍ଠ ଆତପୂର୍ଣ୍ଣ ତମ୍ପୁ ବିହ୍ୱଳ ହୋଇ ଉଠିଲା ।

ମାୟାର ପୁଅଟିଏ ହୋଇଛି କିନ୍ତୁ ବଞ୍ଚିବାର ଆଶା ନାହିଁ । ଚିଠି ପଢ଼ିଲେ ସବୁ ବୁଝିପାରିବୁ ତୁ, ମୁଁ କହି କହିପାରିବି ନାହିଁ ।

ଗୋଟାଏ ଉତ୍ତେଜନାରେ ମାଳତୀ ବି ଉଠିବସିଲା । କାଗଜ ଖଣ୍ଡ ସ୍ୱାମୀ ହାତରୁ ଟାଣିନେଇ ଆଖି ବୁଲାଇଲା ସେ । ଫଟୋଟା ବି ଦେଖିଲା, ମାୟାର ବାଁ ହାତର ବୁଢ଼ା ଅଙ୍ଗୁଳି ବି ଘଟରେ ଚଉକ୍ତ । ରବି ଓ ଶଶି ଘର ପରି ଛୁଟି ବୁଲିଗଲେ । ମାଳତୀ ପାଟି କରି ଉଠିଲା—ମୁଁ ଯିବ । ମତେ ସାଙ୍ଗରେ ନିଅ । ସୁନାମଣି ଓ ମୋତି ବୋହୂର ଏଣେ ପାଟି ଶୁଣି ଦଉଡ଼ି ଆସିଲେ । କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ମାଳତୀ ତାଙ୍କୁ କହିଲା—ମୁଁ ମାୟା ପାଖକୁ ଯିବ ।

ଯାହାର ଶଯ୍ୟାରୁ ଉଠିବାକୁ ଶକ୍ତି ନାହିଁ, ସେ ଏତେ ବାଟ ଯିବ କିମିତି ? ମାଳତୀର ଜିଦ୍ ହିଁ ରହିଲା । ସୁନାମଣି ଓ ମୋତି କାନ୍ଧରେ ଭରାଦେଇ ଗଲେ ସେ ମାୟା ପାଖକୁ ।

ଆଖି ଖୋଲି ମାୟା ଅନେଇଲା । ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଠିଆହୋଇ ଶଶି କାନ୍ଦୁଛି । କଣ କହିବ ବୋଲି ଚେଷ୍ଟା କଲା ଯେମିତି, କିନ୍ତୁ

ପାରିଲ ନାହିଁ । ତରଳା ୫୦ ବର୍ଷାକ ଝରି ଉଠି ରହିଲେ । ଅଖି କୋଣରୁ ଝରିପଡ଼ିଲା କେଇ କେଇ ଲୁହ । ଡାହାଣ ପାଖରେ ସୁନାମଣୀ ଓ ମୋତି ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି । ଶାଶୁ ବସି ଅଛନ୍ତି ଲୁହ ଗଡ଼ାଉଛନ୍ତି । ବାଁ ପାଖରେ ଲଗି ଲଗି ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି ବଡ ଝିଅ ମାଳତୀ । ଘରପାଖର ପାର୍ବତୀର ମୂର୍ତ୍ତି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ଉଠିଲା । ତାହା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କେଜାଣି ହାତ ଯୋଡ଼ି ମୁଣ୍ଡରେ ଲଗାଇଲେ ସେ । ଓଠରେ.... ହସ, ଆଖିର ଲୁହରେ ମୂର୍ତ୍ତି ଅପୂର୍ବ ଶ୍ରୀ ଧାରଣ କଲା । ଆଜି ସେଇ ହସକାନ୍ଦର ମାଧୁର୍ଯ୍ୟ ଭିତରେ ଚିରଦିନ ପାଇଁ ଆଖି ବୁଜିଲା ମାଆ...... !

—୦—